

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simona Berden

Peticije v Evropskem parlamentu

magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simona Berden

Mentor: izr. prof. dr. Drago Zajc

Peticije v Evropskem parlamentu

magistrsko delo

Ljubljana, 2013

*Hvalaizr. prof. dr. Zajcu za vso strokovno pomoč in
mami ter očetu za zaupanje in potrpežljivost.*

Peticije v Evropskem parlamentu

Pravica do peticije je ena izmed najstarejših človekovih pravic, saj so jo uporabljali že graditelji egipčanskih piramid in stari Rimljani. Danes je pravica do peticije zapisana v večino sodobnih evropskih ustav, med njimi tudi v slovensko. V nalogi bom predstavila uresničevanje pravice do peticije na nacionalnem nivoju, tj. v Državnem zboru Republike Slovenije, in na nadnacionalnem nivoju, tj. v Evropskem parlamentu. V nalogi bom podrobno obravnavala načine vlaganja peticij, vsebino in število peticij ter postopke obravnave v obeh institucijah. Primerjava med slovensko Komisijo za peticije, človekove pravice in enake možnosti v Državnem zboru in Odborom za peticije Evropskega parlamenta kaže na različne pristojnosti in položaj, a tudi na podobnosti.

Ključne besede: peticije, Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti, Odbor za peticije, Državni zbor, Evropski parlament.

Petitions in European Parliament

The right to petition is one of the oldest human rights as it was already used by the builders of Egyptian pyramids and the ancient Romans. Today, the right to petition is enshrined in the most modern European constitutions, including the Slovenian one. I will present the exercise of the right to petition on national level i.e. the national Assembly of the Republic of Slovenia and on the supranational level i.e. European parliament. I will also present in detail the ways of submitting a petition, petition's content and the number of petitions as well as the procedure in both institutions. Comparison between the Slovenian Commission for Petitions, Human rights and Equal opportunities of the National Assembly and Committee on Petitions of the European Parliament has various powers and position, but also the similarities.

Key words: petitions, Committee on Petitions, Human rights and Equal opportunities, Committee on Petitions, Slovenian parliament, European Parliament.

KAZALO

1	UVOD	9
2	METODOLOŠKA IZHODIŠČA	12
2.1	Opredelitev teme	12
2.2	Cilji naloge	15
2.3	Hipoteze	15
2.4	Metodološki pristop.....	16
3	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	18
3.1	Pravica do peticije	18
3.1.1	Zgodovinski pregled	18
3.1.2	Uresničevanje pravice do peticije na nacionalni ravni – primer držav članic EU	25
3.1.3	Uresničevanje pravice do peticije na nadnacionalni ravni – primer EU	28
3.2	Evropska identiteta.....	30
3.3	Informiranost o EU in zaupanje v njene institucije	34
4	PETICIJE V DRŽAVNEM ZBORU REPUBLIKE SLOVENIJE	38
4.1	Državni zbor Republike Slovenije	38
4.2	Sestava Državnega zbora Republike Slovenije v letih 2004–2008	40
4.3	Pravica do vlaganja peticij v Državni zbor Republike Slovenije.....	42
4.4	Načini vlaganja peticij	42
4.5	Predstavitev delovnega področja Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti	43
4.6	Vsebina in število peticij v Državnem zboru Republike Slovenije v letih 2004–2008.....	45
5	PRAVICA DO VLAGANJA PETICIJ V EVROPSKEM PARLAMENTU	49
5.1	Evropski parlament	49
5.2	Sestava Evropskega parlamenta v letih 2004–2009	53
5.3	Pravica do vlaganja peticije	55
5.4	Načini vlaganja peticij	59
5.5	Predstavitev delovnega področja Odbora za peticije (<i>PETI Committee</i>)	60
5.6	Vsebina in število peticij v Evropskem parlamentu v letih 2004–2009	64
6	PRIMERI OBRAVNAVANIH PETICIJ	73

6.1	Peticija številka 630/2006 Cecilije Malmström o enem sedežu Evropskega parlamenta	73
6.2	Peticije proti nezakonitemu lovu na ptice selivke na Malti	77
6.3	Peticija številka 320/2005 Matevža Krivica v imenu Društva izbrisanih Slovenije	83
7	PRIMERJAVA OBRAVNAVE PETICIJ V EVROPSKEM PARLAMENTU IN DRŽAVNEM ZBORU REPUBLIKE SLOVENIJE	85
8	ZAKLJUČEK	89
9	LITERATURA	94

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Viri informacij, povezanih z EU v Sloveniji leta 2004 (v %)	34
Tabela 3.2: Zaupanje v institucije novih držav članic (NDČ) in EU15 leta 2004 (v %)...	37
Tabela 4.1: Število peticij po letih od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2008.....	45
Tabela 4.2: Peticije v Državnem zboru po letih in področjih od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2008	46
Tabela 5.1: Kateri dve možnosti bi izbrali, da bi najbolj vplivali na odločanje?.....	57
Tabela 5.2: Letno število prejetih peticij v Evropskem parlamentu v letih 2004–2009	66
Tabela 5.3: Število vloženih peticij po jeziku v letih 2009, 2008 in 2006.....	69
Tabela 5.4: Peticije, ki jih je Evropski parlament prejel leta 2008 glede na zadevno državo	70
Tabela 5.5: Peticije, ki jih je Evropski parlament prejel leta 2009 glede na zadevno državo	70
Tabela 5.6: Najpogostejše teme peticij v letih 2009, 2008 in 2007	71

1 UVOD

Veliki splošni leksikon opredeljuje peticijo kot pobudo, ki je praviloma naslovljena na predstavniško telo. »Peticija v ožjem pomenu je pravica do vlaganja predlogov, prošenj, pobud ali zahtev, v širšem pomenu vključuje tudi pravico do pritožbe zoper izvršne in upravne organe oblasti. Pravico do peticije v ožjem pomenu imajo le državljani določene države in sodi med politične pravice« (Javornik 1988, 3195).

Pravica do peticije je namreč globalni fenomen, ki sega v čas prvih pisav (Van Voss 2002, 2). Predstavlja eno od oblik politične participacije in kaže na odnos prebivalcev oz. državljanov do oblasti in njihovo (ne)zadovoljstvo, torej je odraz splošnega javnega mnenja v danem zgodovinskem obdobju.

Peticije so že v zgodovini predstavljale pomemben odnos v razmerju v odnosu podanik – vladar, saj so se prebivalci lahko neposredno obrnili na vladarja, nanj naslovili prošnjo, pritožbo ali zahtevo za pomoč in tako izpostavili konkretne probleme, ki so jih pestili. Pomembne so bile tudi za tiste družbene sloje, ki sicer niso imeli dostopa do javnega in političnega življenja, niti vstopa vanj, kot npr. neizobraženi, ženske in druge depriviligirane skupine.

Sodobne ustave to staro politično pravico zaradi njenega pomena obravnavajo kot enakovredno drugim pravicam in tako je tudi v primeru slovenske ustave. Pravica do naslavljanja peticij na Državni zbor Republike Slovenije je zapisana v 45. členu Ustave Republike Slovenije. V nalogi bom predstavila postopek obravnave peticij v okviru Komisije za peticije ter za človekove pravice ter enake možnosti, ki je pristojna za obravnavo pritožb in predlogov državljanov. Predstavila bom tudi postopek obravnave peticij v Odboru za peticije, ki deluje v Evropskem parlamentu,¹ njihovo število in vsebino. Odbor za peticije je namreč pristojen za obravnavo peticije, ki jo nanj naslovijo državljani Evropske unije (v nadaljevanju EU) ter vsaka fizična ali pravna oseba s prebivališčem ali statutarnim sedežem v eni od držav članic EU.

¹ Odbor za peticije je eden od 20 stalnih odborov v Evropskem parlamentu. Okrajšava Odbora za peticije (angl. *Committee on Petitions*) je PETI. Več informacij o delovanju in pristojnostih stalnih ter posebnih parlamentarnih odborov je mogoče najti na spletni strani Evropskega parlamenta.

Za lažjo in ustrežnejšo primerjavo vsebine in števila peticij v Državnem zboru Republike Slovenije in Evropskem parlamentu sem se odločila, da preučim obdobje med leti 2004 in 2009. Slovenija je namreč 1. maja 2004 postala polnopravna članica EU in slovenski parlament je, zaradi prenosa izvajanja dela suverenosti na to nadnacionalno organizacijo, izgubil del svojih zakonodajnih pristojnosti. Z vidika Evropskega parlamenta pa je bilo šesto zakonodajno obdobje (2004–2009) specifično zaradi vstopa 12 novih držav v EU med leti 2004–2007² in začetka uveljavitve *Lizbonske pogodbe* 1. decembra 2009.

V hipotezi bom pogojevala, da prihaja večje število peticij iz držav članic z daljšo politično in demokratično tradicijo, slabšim političnim in gospodarskim položajem ter boljšo informiranostjo o EU, saj je iz letnih poročil Odbora za peticije razvidno, da ta instrument pritožbe med (novejšimi) državami članicami ni dovolj prepoznan. Pri tem igra pomembno vlogo tudi zaupanje državljana v legitimnost in preglednost delovanja tako nacionalnih institucij kot tudi EU institucij, predvsem pa evropskega in slovenskega parlamenta, ki sta neposredno voljeni instituciji in imata zato najvišjo stopnjo demokratične legitimnosti med nacionalnimi in evropskimi institucijami.

V nalogi predstavljam tudi konkretno obravnavo treh peticij v Evropskem parlamentu, in sicer peticijo o uvedbi t. i. »enega sedeža«³ Evropskega parlamenta, ki jo je (elektronsko) podpisalo več kot milijon ljudi iz celotne EU. Uradni sedež Evropskega parlamenta je v francoskem Strasbourgu, ki velja za simbol evropske sprave. Tam poteka 12 plenarnih zasedanj letno, ostala so v Bruslju. Polovica zaposlenih v Evropskem parlamentu dela v Bruslju, polovica pa v Luksemburgu, zato si peticija prizadeva, da bi imel Evropski parlament le en sedež, in sicer v Bruslju, kjer imajo sedež vse pomembne evropske institucije. Podpisniki peticije menijo, da bi zgolj z enim sedežem Evropski parlament deloval bolj učinkovito, transparentno in odgovorno. Ta peticija velja za prvo državljansko pobudo, še pred sprejetjem *Lizbonske pogodbe*.⁴

² Največja širitev v zgodovini EU je potekala leta 2004, saj se ji je 1. maja pridružilo 10 novih držav članic: Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija. 1. januarja 2007 pa sta se EU pridružili še Bolgarija in Romunija.

³ Peticijo so vlagatelji v angleščini enostavno poimenovali »*One seat*« *petition*.

⁴ Od 1. aprila 2012 je državljanom EU omogočeno novo orodje za sodelovanje pri oblikovanju politik EU – državljanska pobuda. Z njo lahko milijon državljanov iz najmanj četrtnine držav članic EU od Evropske komisije

Drugi konkretni primer je peticija proti nezakonitemu lovu na ptice selivke na Malti, ki je zanimiva tudi zaradi postopka sankcioniranja Malte pred Sodiščem Evropskih skupnosti. Kot tretji primer pa je predstavljena peticija iz Slovenije, ki jo je vložil Matevž Krivic v imenu Društva izbrisanih Slovenije.

O delu Odbora za peticije v Evropskem parlamentu in v Državnem zboru Republike Slovenije nisem našla veliko literature, kljub vztrajnemu iskanju. To je bil tudi eden od poglavitnih razlogov, da sem se odločila osvetliti obravnavo peticij, ki so še vedno eden od pomembnih načinov, s katerimi državljani neposredno izpostavijo svoje težave ali mnenja. Drugi razlog je bil, da sem želela tudi praktično predstaviti obravnavo peticij v Evropskem parlamentu, saj sem bila nekaj časa zaposlena v Odboru za peticije kot strokovna sodelavka. Zanimivo je bilo spremljati in primerjati razprave evropskih poslancev in vsebine peticij, ki so prihajale iz vse Evrope in tudi iz preostalega sveta.

Peticije v Državnem zboru nudijo vpogled v stanje demokracije, predstavljajo vir informacij o problemih državljanov in so povezava med državljani in institucijami. Peticije v Evropskem parlamentu pa predstavljajo dodaten pomemben vir informacij o konkretnem izvajanju evropske zakonodaje in kažejo, na katerih področjih je potrebna dodatna aktivnost EU, da bi države članice pravočasno izpolnjevale svoje obveznosti.

zahteva, da oblikuje zakonodajni predlog s področja, ki je v njeni pristojnosti (Evropska državljanska pobuda, dne 15. maja 2012).

2 METODOLOŠKA IZHODIŠČA

2.1 Opredelitev teme

Pravica do peticije predstavlja pravico posameznika ali skupine državljanov do pošiljanja vlog v pisni obliki predstavniškemu telesu ali drugim organom oblasti o zadevah s širšim političnim ali javnim značajem. Peticija ima tudi pomembno moralno noto kot npr. peticija za osvoboditev Nelsona Mandele, ki jo je podpisalo več milijonov ljudi in je pomembno prispevala h končanju apartheida in osvoboditvi Nelsona Mandele v Republiki Južna Afrika.⁵

Peticije se v sodobnih državah praviloma naslavlajo na nacionalne parlamente kot nosilce ljudske suverenosti. Danes v večini evropskih parlamentov deluje posebno delovno telo, ki se imenuje Odbor ali Komisija za peticije. Tudi v Državnem zboru deluje Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti. Le-ta obravnava pritožbe in predloge slovenskih državljanov, v katerih slednji opozarjajo na konkretne probleme pri izvajanju zakonov in drugih aktov. Preučuje tudi prošnje, pritožbe in druge pobude splošnega pomena, ki jih pošiljajo državljani Državnemu zboru in drugim organom ter ugotavlja vzroke zanje.⁶ Ob vlaganju peticij v Državni zbor se lahko tako državljani kot tujci pritožijo tudi slovenskemu Varuhu človekovih pravic ali ombudsmanu⁷, ki je najbolj razširjena oblika neformalnega in zunajsodnega varstva posameznikov v razmerju do državnih organov. Njegova naloga je »[...] varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil«, kot je zapisano v 159. členu slovenske Ustave. Za uvedbo postopka pri Varuhu človekovih pravic pa morajo biti praviloma izčrpana že vsa pravna sredstva (Kaučič in Grad 2008, 94).

⁵ Od leta 1962 je potekala mednarodna kampanja pod znanim sloganom »Free Nelson Mandela«, ki je vključevala tudi osvoboditev drugih političnih zapornikov v Južni Afriki. Peticijo je podpisalo 185.000 ljudi in številne organizacije, ki so predstavljale 250 milijonov ljudi po vsem svetu (Reddy 1988). Več o kampanji je mogoče prebrati v na spletni strani Afriškega nacionalnega kongresa (angl. *African National Congress*).

⁶ Povzeto po spletni strani Državnega zbora Republike Slovenije, dne 4. aprila 2012.

⁷ Tujci lahko vložijo pobudo slovenskemu ombudsmanu v svojem maternem jeziku (Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, dne 12. junija 2013).

Državljeni EU imajo v primeru uradnih in neuradnih pritožbenih mehanizmov na voljo številne instrumente. Med uradne mehanizme prištevamo naslavljanje peticij na Evropski parlament, nadalje pritožbe, naslovljene na Evropsko komisijo in na evropskega Varuha človekovih pravic, ki jih lahko državljani ali podjetja vložijo v enem izmed 23 uradnih jezikov EU.⁸ Pravico naslavljanja peticij na Evropski parlament imajo vsi državljani EU ter vsaka fizična ali pravna oseba s prebivališčem v eni od držav članic, njena vsebina pa se mora nanašati na področje delovanja EU in mora državljan tudi neposredno zadevati. Peticija lahko predstavlja posamezno zahtevo, pritožbo ali opombo o izvajanju zakonodaje EU, lahko pa je tudi poziv Evropskemu parlamentu, naj sprejme stališče o določeni zadevi.⁹ Državljan lahko vloži tudi pisno pritožbo na Evropsko komisijo, če meni, da ukrepi ali praksa države članice niso v skladu z načeli prava Evropske unije in na ta način kršijo načela prava EU.¹⁰ Za razliko od peticije, državljanu ni treba dokazovati, da ga kršitev prizadeva neposredno, vendar pa more pritožba vsebovati natančne informacije o morebitni kršitvi. Evropska komisija nato z zbiranjem informacij preveri trditve, zapisane v pritožbi. Če meni, da je pritožba utemeljena, na državo članico naslovi pismo, v katerem jo pozove, da obrazloži dejstva. Na podlagi odgovora države članice (tudi v primeru, če odgovora ne prejme) se Evropska komisija odloči za nadaljnje postopke. Državi članici lahko pošlje »obrazložitveno mnenje«, v katerem navaja svoja stališča in razloge, zakaj gre v dotičnem primeru za kršitev evropskega prava in zahteva uskladitev nacionalne zakonodaje z evropsko v določenem roku. Če država članica tudi v tem delu postopka ne uskladi svoje zakonodaje z evropsko, ima Evropska komisija možnost sprožiti postopek pred Sodiščem Evropske unije, ki lahko državi članici naloži denarno kazen. Vendar pa Sodišče Evropske unije ne more razveljaviti nacionalne določbe, ki krši evropsko pravo, prav tako državi članici ne more naložiti izplačila odškodnine zaradi kršitve načela prava unije.

⁸ Prvi poslovnik Evropskih skupnosti iz leta 1958 je določil štiri uradne jezike svojih ustanovnih članic: nemški, francoski, italijanski in nizozemski. Z vsako širitvijo se je število uradnih jezikov povečevalo. Leta 1973 so se jim pridružili angleščina, danščina in irščina, vendar le kot „jezik pogodb“, čez 8 let še grščina, leta 1986 španščina in portugalsščina ter 1995 še finščina in švedščina. Od leta 2004 so uradni jeziki še: estonski, madžarski, latvijski, litovski, malteški, češki, slovaški in slovenski, od leta 2007 pa še bolgarski in romunski, vključno z irskim, ki je prav tako postal uradni jezik. Povzeto po spletni strani Evropskega parlamenta.

⁹ Povzeto iz spletne strani Evropskega parlamenta, dne 21. aprila 2013.

¹⁰ Povzeto iz spletne strani Evropska komisija - Generalnega sekretariata, dne 11. aprila 2012.

Državljeni, podjetja in drugi organi, s sedežem v Evropski uniji, imajo možnost pritožbe tudi na evropskega Varuha človekovih pravic ali ombudsmana,¹¹ in sicer v primerih nepravilnosti v institucijah in organih Evropske unije, kot so diskriminacija, molk organa, upravne nepravilnosti ali nepotrebne zamude. Tudi v tem primeru vlagatelju pritožbe ni treba dokazovati, da ga kršitev prizadeva neposredno. Kot je navedeno na spletni strani evropskega Varuha človekovih pravic se največ primerov nepravilnosti nanaša na pomanjkanje informacij ali zavrnitvijo dostopa do informacij, medtem ko je bilo največ preiskav (tudi na ombudsmanovo pobudo) opravljenih v Evropski komisiji, Evropskem uradu za izbor osebja, sledi ji Evropski parlament in Svet Evropske unije. Glede na vsebino pritožbe lahko evropski Varuh pritožnika napoti na nacionalnega ali regionalnega Varuha človekovih pravic ali na nacionalni ali regionalni parlament, na Evropsko komisijo ali na vložitev peticije Evropskemu parlamentu, na mrežo SOLVIT ali druge organe. Navodilo za pritožbo in pritožbeni obrazec sta na voljo v uradu evropskega Varuha človekovih pravic in na njegovi spletni strani.

Ob uradnih pritožbenih mehanizmi imajo državljani, podjetja in drugi subjekti možnost uporabe tudi neuradnih instrumentov, kot so pritožbe na mrežo SOLVIT ali na evropsko mrežo centrov za varstvo potrošnikov. Mreža SOLVIT deluje od leta 2002. To je elektronski sistem za reševanje problemov, s katerimi se srečujejo državljani in podjetja v EU, kadar nacionalni javni organi napačno uporabljajo zakonodajo s področja notranjega trga.¹² Centri SOLVIT se nahajajo v vseh državah članicah EU¹³ in so sestavni del državnih uprav, usklajuje pa jih Evropska komisija. Rok za rešitev problema oz. odgovora nanj je 10 tednov. V Sloveniji deluje center v okviru Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo – Direktorat za notranji trg. Evropska mreža centrov za varstvo potrošnikov je namenjena svetovanju in podpori potrošnikov pri težavah, na katere so naleteli na notranjem trgu pri čezmejnih nakupovanjih in storitvah.

¹¹ Institut evropskega ombudsmana je uvedla *Pogodba o Evropski uniji*. Prvi evropski ombudsman je bil Finec Jacob Söderman, ki ga je imenoval Evropski parlament leta 1995, in je na tej funkciji ostal do leta 2003.

¹² Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, dne 10. aprila 2012.

¹³ Centri Solvit delujejo tudi v Lihtenštajnu, na Norveškem in v Islandiji, ki sicer niso članice EU, vendar pa so pogodbenice Sporazuma o evropskem gospodarskem prostoru (angl. *European Economic Area*).

2.2 Cilji naloge

Namen magistrske naloge je prikazati pristojnosti in delo Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora Republike Slovenije in Odbora za peticije Evropskega parlamenta med letoma 2004 in 2009. Cilj naloge je ugotoviti, kateri dejavniki, kot so npr. politična in demokratična tradicija, informiranost o EU, politična participacija in (ne)zaupanje v nacionalne politične institucije in institucije EU, vplivajo na število peticij iz neke države članice.

Nadalje je eden od ciljev naloge tudi primerjati Komisijo za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora Republike Slovenije in Odbora za peticije pri Evropskem parlamentu. Prikazati želim podobnosti in razlike pri obravnavi peticij, zato bom v nadaljevanju naloge predstavila tudi peticijo o izbrisanih, ki je bila obravnavana tako v Državnem zboru kot tudi v Evropskem parlamentu in nekatere odzive evropskih poslancev iz Slovenije nanjo.

2.3 Hipoteze

Temeljni namen magistrskega dela je predstaviti obravnavo peticij v okviru Državnega zbora Republike Slovenije in Evropskega parlamenta in primerjati obe instituciji pri uresničevanju te posebne, politične pravice. Zanima me tudi, v kolikšni meri instrument peticije uporabljajo državljani tistih držav, ki so v EU vstopile 1. maja 2004 in kasneje. Menim namreč, da državljani teh držav ne uporabljajo peticij ali ne poznajo svojih pravic v tolikšni meri kot državljani starejših držav članic. Zanimivo bo preveriti, iz katerih držav članic dobi Evropski parlament največ peticij. Menim namreč, da število prejetih peticij ni proporcionalno številu prebivalcev, temveč je povezano s širšo politično oz. demokratično tradicijo, politično participacijo, zaupanjem v legitimnost institucije ter zavestjo državljanov o (množičnem) kršenju pravic, za katere je pristojna EU. Državljan pa morajo biti dovolj dobro informirani o možnosti naslavljanja peticij na Evropski parlament kot enega izmed instrumentov pritožb v okviru EU.

Za potrebe raziskave sem oblikovala naslednji hipotezi:

1. Število peticij, vloženih v Državni zbor Republike Slovenije in v Evropski parlament, je pogojeno z več dejavniki, kot so politična kultura, demokratična tradicija posamezne države, njen politični in gospodarski položaj. Tudi poznavanje strukture, delovanja in pristojnosti Državnega zbora in EU, torej informiranosti njenih državljanov, so pomembne. Državljan Slovenije bo peticijo v Državni zbor vložil takrat, ko bo mnenja, da so mu kršene človekove pravice in enako velja za vložitev peticije v Evropski parlament. Vendar pa bo državljan EU peticijo v Evropski parlament vložil ob občutku lastne nemoči, da je rešitev mogoče doseči v nacionalnem okolju. Prebivalci EU se bodo na Evropski parlament oz. na njegove pristojne organe obrnili takrat, ko se bodo zavedali, da je institucija pomembna in vplivna ter da lahko prispeva k razrešitvi njihovih konkretnih problemov, ki so v pristojnosti EU. Število peticij ni premosorazmerno s številom prebivalstva.
2. Uspešnost peticije je odvisna od njene vsebine in utemeljenosti, ki jo ugotavlja pristojna Komisija ali Odbor za peticije. Ob tem je treba upoštevati tudi politično sestavo parlamentov in s tem ustreznih delovnih teles. Politična sestava je pomembna, ker politična opredeljenost poslancev vpliva na uspešnost in način reševanja peticij. Vpliv in pomen peticij se kaže v razpravah na sejah Komisije ali Odbora, pristojnega za peticije, plenarnih zasedanjih in končnih ugotovitvah ter priporočilih, še posebej pa v možnosti sankcioniranja določene države (Evropska komisija ima možnost sankcioniranja posamezne države članice).

Navedene hipoteze bom preverila z ustrežno metodologijo in ugotavljala, ali in v kolikšni meri se v našem primeru potrjujejo in kateri dejavniki vplivajo nanje.

2.4 Metodološki pristop

Ob upoštevanju dejstva, da je število peticij in njihova vsebina temeljni predmet mojega preučevanja, bom kot osnovno metodo raziskovanja uporabila kvalitativno metodo, pri analizi uradnih statistik pa kvantitativno metodo.

Predvidene kvalitativne metode raziskovanja:

- metoda deskripcije: za opis zgodovinskega in trenutnega stanja ter razlaga temeljnih pojmov;
- analiza vsebin primarnih virov: analiza slovenske in zakonodaje EU ter drugih relevantnih dokumentov;
- analiza vsebin sekundarnih virov: pregled in analiza domače in tuje znanstvene literature: zborniki, strokovne revije in članki ter druge publikacije;
- analiza relevantnih internetnih virov: Evropski parlament, Državni zbor Republike Slovenije, Evropska komisija, dostop do relevantnih člankov in drugih dostopnih informacij na svetovnem spletu;
- primerjalna analiza: primerjanje statističnega gradiva o številu in vsebini peticij v Evropskem parlamentu in v Državnem zboru Republike Slovenije.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 Pravica do peticije

Pravica do peticije predstavlja pravico posameznika ali skupine državljanov do pošiljanja vlog v pisni obliki predstavniškemu telesu ali drugim organom oblasti o zadevah s širšim političnim ali javnim značajem. Predmet peticije so lahko pozivi, pritožbe, predlogi, zahteve, pobude ali prošnje. Po ustavnopravni teoriji peticija v ožjem pomenu predstavlja pravico vlaganja predlogov, pobud, prošenj ali zahtev, ki jo imajo le državljani določene države, in spada med politične pravice.¹⁴ Peticija v širšem pomenu pa vključuje tudi pravico do pritožbe proti odločitvi državnih organov in jo imajo tudi tujci, ki jim praviloma ne pripadajo vse politične pravice. Uvrščamo jo med osebnostne pravice (Kaučič in Grad 2008, 145).¹⁵ Pravica do peticije predstavlja osebno in skupinsko pravico do neposrednega naslavljanja najvišje oblasti, s katero njeni pisci oz. podpisniki prosijo za pomoč ali zahtevajo razrešitev konkretnega problema.

3.1.1 Zgodovinski pregled

Pravica do peticije je ena najstarejših priznanih pravic, saj so jo uporabljali že egipčanski graditelji piramid, medtem ko so stari Rimljani imeli pravico na rimskega cesarja nasloviti pisne prošnje, želje ali pritožbe. Andreas Würigler (2002, 14) je pokazal na različna imenovanja in pomene besede *peticija* v zgodovini. Latinski glagol *petere* oz. *petitum/petia*, *petitio* pomeni – iti k, zahtevati, želeči, terjati. Beseda *peticija* ima tudi v evropskih jezikih

¹⁴ Politične pravice in svoboščine zagotavljajo državljanom sodelovanje in uveljavljanje v javnem političnem življenju. Med politične pravice in svoboščine prištevamo pravico do sodelovanja pri opravljanju javnih zadev, pravico do zbiranja in združevanja, volilno pravico, pravico do peticije in pravico do pribežališča. Mednje pogosto uvrščamo tudi svobodo izražanja, svobodo vesti, pravico do ugovora vesti ... (Kaučič in Grad 2008, 137).

¹⁵ »Osebnostne pravice in svoboščine varujejo človekovo telesno in duševno celovitost, njegovo osebnost, dostojanstvo in zasebnost. [...] Spadajo med najstarejše, saj so prav te najprej urejale v posameznih zgodovinskih aktih in tudi kasneje sprejetih ustavah z namenom, da bi se omejila državna oblast in prepovedali ter preprečili njeni posegi v svobodno sfero posameznika. [...] Razvrstimo jih lahko v štiri podskupine: nedotakljivost človekove telesne celovitosti, pravice v kazenskem postopku, nedotakljivost človekove zasebnosti in svoboda izražanja in opredeljevanja.« (Kaučič in Grad 2008, 119–120).

različne pomene. V angleščini je že zgodaj postala prevladujoči oz. krovni izraz, ki zajema prošnje, zahteve in potrebe, medtem ko je v nemškem jeziku beseda *Petition* postala prevladujoče šele v 19. stoletju, saj je bila beseda tesno povezana s parlamentarizmom in torej s politično ravno, medtem ko so se starejši izrazi kot so *gravamina* in *supplication* nanašali na upravo ali na sodno oblast. *Gravamina* je namreč tehnični izraz za pisne skupinske pritožbe ali krivice, ki so se razširile v poznem srednjem veku. Peticije bi v obdobju srednjega veka lahko označili za zasebne spise, ki so bili namenjeni vladarju ali cerkveni oblasti. Würgler (2002, 15) loči med prošnjami za materialno pomoč (prošnja za uslugo ali milost), uradnimi zahtevki (pridobitev licenc, dovoljenj, prijava) in pritožbami zoper oblast in sodišča. Večina peticij je bila individualnih, vendar pa so obstajale tudi skupinske. Velikokrat je bila pritožba poslana centralni oblasti, da le-ta preveri trditve zoper lokalno oblast, ali matični državi zoper kolonialno oblast. Oblika peticij v srednjem veku je bila natančno določena. Jasno je moralo biti navedeno, na koga je naslovljena. Osrednji del peticije je bil vedno spoštljivo napisan, saj je na ta način vlagatelj peticije dokazal, da oblast spoštuje in jo priznava. Na koncu so morale biti peticije podpisane. Če je želel peticijo poslati nepismen človek, kar je bilo v 17. in 18. stoletju pogosto, je moral najeti pisca, ki je poznal obliko, stil in način komuniciranja z oblastjo, in ga tudi plačati.

Če podrobneje pogledamo pomembnejše zgodovinske dokumente, ki so obravnavali človekove pravice, lahko vidimo, da so se najprej pojavili kot posebne deklaracije in se šele kasneje vnesli v ustave. Sodobno zasnovo človekovih pravic lahko umestimo v 17. in 18. stoletje (Kaučič in Grad 2008, 98). Vendar pa bomo pri preučevanju zgodovinskih virov najprej začeli z navedbo *Velike listine o svoboščinah (Magna Carta Libertatum)* iz 13. stoletja, ki je najstarejši ustavni akt fevdalne Anglije, njen pomen pa je v omejevanju absolutne oblasti vladarja. Prvič v zgodovini je bila priznana osebna svoboda, svoboda lastnine in svoboda do pritožbe kroni, vendar zgolj za plemstvo, zaradi česar *Listino* pogosto imenujejo tudi *Listina svoboščin baronov* (Lampe 2010, 56).

Veliko listino o svoboščinah je bil na zahtevo angleških velikašev leta 1215 primoran razglasiti angleški kralj Ivan Brez dežele.¹⁶

¹⁶ »Velika listina o svoboščinah ali *Magna Carta Libertatum* je listina, s katero je angleški kralj Ivan Brez dežele (angl. *John Lackland*) zagotovil svobodo Cerkvi ter uredil odnose med fevdalci in vazali; baronom je priznal pravico do osebne svobode, zasebne lastnine in dedovanja, omejil uvajanje novih davkov in tako odpravil

61. Upoštevajoč, da smo baronom v slavo božjo in za izboljšanje Naše dežele ter za lažjo razrešitev sporov med Nami in Našimi baroni podelili vse prej naštete pravice, želimo, da jim bo za vedno mogoče uživati neprekršene in v celoti in da jim bo ustanovljena in zagotovljena sledeča zaščita; baroni bodo izmed vseh baronov v kraljestvu po svoji volji izvolili petindvajset predstavnikov in ti bodo z močjo, ki jim bo dana, branili mir in svoboščine, ki so jim bile dane in s to pričujočo listino zagotovljene; če bomo Mi ali Naš sodnik ali Naši uradniki ali kateri izmed naših služabnikov na kakeršenkoli način odstopali ali prekršili izvrševanje kateregakoli člena o miru in varnosti in bodo kršitev opazili štirje izmed petindvajsetih baronov, naj ti štirje pridejo pred Nas ali pred Našega sodnika, če Nas ni v kraljestvu, **Nas s kršitvijo seznanijo in zahtevajo od Nas, naj jo brez odlašanj odpravimo.** In če Mi, ali če Nas ne bo v kraljestvu, Naš sodnik kršitve ne bo odpravil v štiridesetih dneh po tem, ko je bil s kršitvijo seznanjen, naj omenjeni štirje baroni o tem poročajo preostalim baronom, ki naj Nas skupaj z ljudstvom vse dežele prisilijo in nadlegujejo na kakršenkoli način jim to uspe; namreč z zasegom gradov, zemlje in drugih stvari v Naši lasti in na drugačen način, da bo sprememba izvršena, kot so hoteli; z izjemo Naše osebe in Naše kraljice in otrok; in ko bodo tako storili, naj bodo poslušni kot prej [...] (Magna Carta Libertatum 1215)¹⁷.

Kot pravi Trevelyan (1960, 486) »[...] je bila peticija prva, prav tako kot Magna Carta, začetek in ne konec boja za načela, ki jih je vsebovala.«

V Združenih državah Amerike sta leta 1641 koloniji New Hampshire¹⁸ in Massachusetts uzakonili t. i. *Massachusetts Body of Liberties*. V 12. točki je zapisana pravica prebivalcev,

absolutno oblast kralja. Kot listina z univerzalnim pomenom za razvoj človekovih pravic je *Magna Carta* temelj angleške ustavne ureditve« (Kocjan - Barle in Bajt 2004, 514). Več o *Magni Carti Libertatum* in takratnem političnem redu je dostopno v Trevelyan (1960, 217–222).

¹⁷ Magna Carta Libertatum je objavljena v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 378-394.

¹⁸ New Hampshire je bila neodvisna naselbina s kraljevim privilegijem že od leta 1623. Lastili so si jo puritanci iz Massachusettsa, ki so se začeli naseljevati leta 1630. Šele po dolgih prepirih je New Hampshire leta 1679 dosegel dokončno ločitev od Massachusettsa (Beard in Beard 1959, 17–18).

tujcev, svobodnih ali nesvobodnih ljudi do naslavljanja pobud, pritožb in peticij.¹⁹ Schmidt Blainova (2002, 57–77) je v zgodovinskih virih ugotovila, da je oblast v New Hampshiru med letoma 1695 in 1770 prejela 153 peticij žensk,²⁰ od tega je bilo največ tistih, ki so zadevale lastnino (težave z dedovanjem ali nakupom zemlje). Vsebine peticij, ki so jih naslavljalale ženske, so bile različne: nekaj jih je obvestilo vlado o zlorabi s strani soprogov ali zaprosilo za ločitev, nekatere so se pritožile zoper razsodbo sodišča, veliko je bilo tudi prošenj za finančno pomoč, ker so jih zajeli Indijanci ali zaradi odsotnosti soproga, ki se je moral vojskovati. Skupinske peticije so se v večini navezovale na prošnjo za izdajo dovoljenja za upravljanje tavern in posledično selitvijo v drug okraj. Pravica do peticij je ženskam omogočila, da so oblast obvestile o svojih potrebah, mnenju in konkretnih težavah, s katerimi so se soočale v vsakdanjem življenju.

Skoraj 500 let po razglasitvi *Velike listine o svoboščinah* je angleški parlament 16. decembra 1689 sprejel *Listino pravic* (angl. *Bill of Rights*), ki določa položaj posameznika v razmerju do oblasti, utemelji in utrdi pravice parlamenta in glavna načela omejitve kraljeve oblasti (Kaučič in Grad 2008, 99). Kot pravi Zajc (2004, 26), je *Listina* »[...] kralju onemogočila, da bi sprejete zakone odpravljaj ali razveljavljaj, hkrati pa je določila, da se mora parlament pogosto sestajati.« Z njo se je razvoj angleškega parlamentarizma začel razlikovati od razvoja v drugih evropskih državah. Med drugim je *Listina* priznala tudi pravico do peticije in jo opredelila: »Pravica do peticije – da imajo podložniki pravico kralju vročati peticije in da je nezakonito zaradi tega kogarkoli zapreti ali kazensko tožiti pred sodiščem.«²¹

Z vidika državljskih in političnih pravic je *Listina* pomembna zaradi uvedbe svobode govora, ki jo sicer omejuje na besede voljenih poslancev, izrečenih v parlamentu (t. i. poslanska imuniteta). Drugi vidik aktivne volilne pravice in političnega delovanja posameznika pa je *Listina* jamčila z že omenjeno pravico do peticije (angl. *freedom of*

¹⁹ »Every man whether Inhabitant or foreigner, free or not free shall have libertie to com to any publique Court, Councel, or Towne meeting, and either by speech or writening to move any lawfull, seasonable, and material question, or to present any necessary motion, complaint, petition, Bill or information, whereof that meeting hath proper cognizance, so it be done in convenient time, due order, and respective manner« (Massachusetts Body of Liberties 1641, 263).

²⁰ Številka je sicer višja, a avtorica navaja, da so le v omenjenih 153 peticijah lahko razbrali ime vlagateljice.

²¹ *Listina pravic* je objavljena v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 402–405.

petition) in novimi ustavnimi garancijami v kazenskem postopku, kot so prepoved pretirane varščine in izbiro porote, v kateri sta sodelovali obe strani (Lampe 2010, 62).

Iz pravice do peticije so izhajale in se razvijale tudi druge pravice, kot je bil to primer v zahodnih državah Evrope v 17. stoletju. Iz pravice do peticije je tako izpeljana pravica do zbiranja, in sicer z namenom sestavljanja peticije, razprave o njej in končno njenega podpisa. V ta proces je bila vključena množica različnih subjektov in rečemo lahko, da sta bila široka razprava o peticiji kot tudi samo zbiranje podpisov neke vrste vaja ali generalka v politiki oz. političnem komuniciranju (Van Voss 2002, 3).

Leta 1689 sprejeta *Listina pravic* je vplivala na številne druge dokumente, tudi na *Listino o pravicah* (angl. *Bill of Rights*), ki so jo Združene države Amerike sprejele leta 1791. Pravica do peticije je obravnavana tudi v *Listini o pravicah*, tj. nazivu prvih desetih amandmajev, ki urejajo človekove pravice in svoboščine v *Ustavi Združenih držav Amerike*.²² Prvi amandma jamči svobodo združevanja, svobodo izražanja, verske svoboščine in pravico do peticije. Naštete pravice so bile pomembne iz zgodovinskega vidika, saj so prav verska in politična preganjanja ter slab gospodarski položaj povzročila preseljevanje iz stare na novo celino.²³ Prvi amandma namreč pravi:

*Kongres ne bo sprejel nobenega zakona, ki bi se nanašal na ustanovitev in vzpostavitev kake vere ali ki bi se nanašal na prepoved veroizpovedi; ali ki bi se nanašal na omejevanje svobode govora ali tiska; ali ki bi omejeval pravico ljudi, da se svobodno zbirajo ali da vlagajo pri oblasteh peticije, naj te ukrenejo, kar je potrebno v zadevah pritožnikov.*²⁴

Najpomembnejši akt o človekovih pravicah v 18. stoletju pa je nedvomno *Deklaracija o pravicah človeka in državljana*, ki jo je sprejela francoska nacionalna skupščina 26. avgusta

²² Več o zgodovinskih okoliščinah nastanka Ustave Združenih držav Amerike glej v Beard in Beard (1959, 117–156).

²³ »Leta velikega preseljevanja iz Starega sveta v angleške kolonije Novega sveta so bila leta samih mednarodnih vojsk, državljanskih vojsk, verskih spopadov in verskega preganjanja, političnih nasprotovanj, samovolje kraljevskega trinoštva in socialnih premikov, leta čedalje hujše revščine in uzakonjenih zločinov na račun siromakov« (Beard in Beard 1959, 21).

²⁴ Amandmaji o človekovih pravicah so objavljeni v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 505-512.

1789 in uvaja dve vrsti pravic, saj razlikuje med človekom in državljanom. Na *Deklaracijo* se še vedno sklicujejo vse kasnejše francoske ustave.

V uvodu je zapisana možnost pritožbe državljanov:

*Predstavniki francoskega ljudstva, konstituirani v narodno skupščino, so – upoštevajoč, da so nepoznavanje, pozabljanje ali preziranje človekovih pravic edini vzroki javnih nesreč in korupcij vlad – sklenili, da v svečani deklaraciji razglasijo naravne, neodtujljive in svete človekove pravice; [...] zato da bi bile pritožbe državljanov, utemeljene poslej na preprostih in nespornih načelih, vselej usmerjene k ohranjanju ustave in k sreči vseh ljudi.*²⁵

Določbe zgornje *Deklaracije* je podrobneje opredelila *Deklaracija o pravicah človeka in državljana* iz leta 1793 (t. i. *Montagnarska deklaracija*), ki je kot novost uvedla določbe o družbeni pomoči in pravico do izobrazbe ter v svojem 32. členu določila tudi pravico do peticije: »Pravice do vlaganja peticij pri nosilcih javne oblasti ni mogoče v nobenem primeru prepovedati, začasno odložiti niti omejiti.«²⁶

Po prvi svetovni vojni je prišlo do spremembe političnega zemljevida Evrope. Z razpadom nemškega, avstro-ogrskega, otomanskega in ruskega cesarstva je nastala množica novih, demokratično urejenih držav, predvsem na področju nekdanje Avstro-Ogrske monarhije. Vzglede in vzor številnim novim ustavam je bila *Weimarska ustava*, ki jo je nemška narodna skupščina sprejela 11. avgusta 1919. Ustava je odražala najvišjo razvojno stopnjo liberalnega in demokratičnega mišljenja. Zapisano je imela obsežno poglavje o človekovih pravicah, vključno z nekaterimi socialno-ekonomskimi in kulturno-posvetnimi pravicami, kar je predstavljalo novost v primerjavi z drugimi ustavami takratnega obdobja.²⁷ Njen 126. člen vsebuje pravico do peticije: »Vsak Nемец ima pravico, da se s pismenimi prošnjami ali

²⁵ Deklaracija o pravicah človeka in državljana je objavljena v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 408–410.

²⁶ Montagnarska deklaracija je objavljena v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 411–414.

²⁷ Na primer osemletna osnovnošolska obveznost, brezplačnost obvezne šole, pravica do dela, varstvo družine itd.

pritožbami obrne na pristojni organ ali predstavništvo ljudstva. To pravico izvršuje tako posameznik kot tudi več ljudi skupaj.«²⁸

Weimarska ustava je bila vzgled tudi *Ustavi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev* (t. i. *Vidovdanska ustava*), ki je bila sprejeta 28. junija 1921. V njenem 15. členu je bila zapisana pravica do peticije oz. prošnje: »Državljeni imajo pravico prošnje. Prošnje sme podpisati eden ali več državljanov kakor tudi vse pravne osebe. Prošnje se smejo vlagati pri vseh oblastvih brez razlike²⁹.« Vendar pa je kralj Aleksander Karađorđević 6. januarja 1929 odpravil Vidovdansko ustavo, parlament in vse politične stranke.

Demokratični instrument peticije je prešel tudi v ustave nekaterih avtoritarnih oz. totalitarnih držav kot npr. v države realnega socializma. V *Ustavi Zveze sovjetskih socialističnih republik* (v nadaljevanju: ZSSR), ki je bila sprejeta 7. oktobra 1977 je zapisana pravica državljanov, da lahko predlagajo izboljšave ali kritizirajo državne in družbene organizacije, vendar pa jih zaradi tega organi ne smejo preganjati. V 49. členu je zapisano:

Vsak državljan ZSSR ima pravico dajati državnim organom in družbenim organizacijam predloge za izboljšanje njihovega dela in kritizirati napake v njihovem delu. Uradne osebe morajo v določenem roku obravnavati predloge in pobude državljanov ter na njih odgovoriti in ustrezno ukrepati. Prepovedano je preganjanje zaradi kritike. Osebe, ki nekoga preganjajo zaradi kritike, morajo za to odgovarjati.³⁰

Pravico do peticije pa so v taki ali drugačni obliki predpisovale tudi vse dosedanje slovenske države, izrecno pa je bila opredeljena le v ustavi Ljudske republike Slovenije iz leta 1947. V zadnji ustavi Socialistične Federativne Republike Jugoslavije, ki je bila sprejeta 21. februarja 1974, je v 157. členu zapisana pravica občanov do dajanja predlogov ali vlog: »Občan ima pravico dajati vloge in predloge telesom in organom družbenopolitičnih skupnosti in drugim pristojnim organom in organizacijam, dobiti odgovor nanje in dajati politične in druge pobude

²⁸ Odlomki Weimarska ustave so objavljeni v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 417-423.

²⁹ Deli Vidovdanske ustave so objavljeni v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 424-430.

³⁰ 7. poglavje Ustave Zveze sovjetskih socialističnih republik je objavljeno v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 508-512.

splošnega pomena³¹.« Slovenija kot federalna republika znotraj Socialistične Federativne Republike Jugoslavije je v svojih ustavah iz let 1947, 1963 in 1974 ravno tako urejala človekove pravice in temeljne svoboščine po vzoru in v okvirih ustave Socialistične Federativne Republike Jugoslavije, vendar je bila možnost uporabe te pravice vezana oz. omejena na predpostavko socialističnega sistema. V procesu osamosvojitve in demokratizacije je Slovenija pridobila suverenost in decembra 1991 sprejela novo ustavo, v kateri je poudarila pomen človekovih pravic, utrdila pravico do peticije ter uvedla Varuha človekovih pravic.³²

3.1.2 Uresničevanje pravice do peticije na nacionalni ravni – primer držav članic EU

Danes je pravica do peticije zapisana v ustavah večine evropskih držav. Tudi slovenska Ustava opredeljuje pravico do peticije v svojem 45. členu: »Vsak državljan ima pravico do vlaganja peticij in do drugih pobud splošnega pomena.« Vlaganje peticij pa imajo le slovenski državljani, medtem ko imajo tujci zagotovljeno pravico do pritožbe, ki je zapisana v 25. členu Ustave in dajanje pobud Varuhu človekovih pravic Republike Slovenije. Posebnega zakona o peticijah, ki bi opredeljeval način, postopke in roke Slovenija nima. Ustava tudi ne opredeljuje naslovnika peticije kot tudi ne njihovih obveznosti do vlagatelja peticije, kot so obveza odgovora na peticije ali časovni rok za odgovor. Iz tega je mogoče sklepati, da lahko peticije državljan naslovi tudi na druge državne organe. Ustava opredeljuje le vsebino peticije, ki mora biti »splošnega pomena« in kot meni Grad (1999, 258) se zaradi tega peticija » [...] lahko vloži le pri organu oz. organizaciji, ki opravlja take funkcije.« Peticije državljanov obravnava Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, ki deluje v okviru Državnega zbora in obravnava peticije, pritožbe, pobude in prošnje. Komisija obravnava tudi redna letna poročila Varuha človekovih pravic.

³¹ III. poglavje Ustave Socialistične Federativne Republike Jugoslavije je objavljeno v *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (1988), str. 530–528.

³² Institucija ombudsmana izvira iz Švedske, ki je leta 1713 uvedla t. i. kanclerja pravice, ki je nadzoroval delo upravnih uslužbencev. Švedska ustava iz leta 1809 je prva uvedla institucijo ombudsmana kot posebnega organa parlamenta, ki je nadziral delo celotne uprave. Kasneje so jo prevzele druge evropske države, z različnimi izrazi in oblikami (Kaučič in Grad 2008, 167).

V Litvi je pravica do peticije podrobno določena s posebnim *Zakonom o peticijah*, ki natančno ureja pravico in postopke v zvezi s peticijami.³³ V nacionalnih parlamentih nekaterih držav članic EU obravnavajo peticije posebni odbori za peticije. Tovrstni odbori delujejo v Avstriji (Odbor za peticije in civilne iniciative), Belgiji (Odbor za peticije), Litvi (Komisija za peticije), Zvezni republiki Nemčiji (Odbor za peticije) in, kot sem že zapisala, tudi v Sloveniji (Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti). Na Danskem, v Franciji, Portugalski in v Veliki Britaniji pa peticije, naslovljene na njihove nacionalne parlamente, obravnavajo tisti odbori, ki so vsebinsko pristojni za zadeve, ki izhajajo iz peticij (Koselj 2005, 4–13).

Sklepali bi lahko, da je peticija z razvojem parlamentarizma, demokracije, človekovih pravic in zastopništva izgubila svojo vlogo in pomen. Vendar temu ni tako. Na Zahodu je recimo obdržala svojo vlogo pri uvajanju ali spremembi zasebne zakonodaje in tako denimo spodbudila spremembe v strukturi in proceduri zakonov o naturalizaciji in imigraciji v Združenih državah Amerike po 2. svetovni vojni (Ota K. 2002, 209–234).³⁴

Poleg klasičnih peticij v pisni obliki imajo pomembno vlogo tudi elektronske ali e-peticije. Skupaj z drugimi civilnodružbenimi pobudami predstavljajo velik del politične participacije, saj imajo številne prednosti pred »tradicionalnimi«, pisnimi peticijami. V zelo kratkem času namreč lahko informirajo in mobilizirajo veliko število podpisnikov, pa tudi širšo javnost, z namenom izvajati politični in moralni pritisk na organe odločanja in s tem spodbujanja javne razprave o določenem problemu. Hkrati so brezplačne in odziv eventualnih podpisnikov je

³³ V Ustavi Litve je v tretjem odstavku 33. člena zapisano, da imajo državljani pravico do peticije, katere postopek podrobno ureja poseben zakon.

³⁴ Osebna prošnja ali peticija (angl. *Private Bill Petition*) je bila v Združenih državah Amerike zadnje sredstvo za tiste posameznike, ki jim je pretil izgon iz države ali zavrnitev državljanstva. Prošnja je morala vsebovati dve obrazložitvi: opis težav, ki bi izhajale iz zavrnitve državljanstva po obstoječem zakonu, in pomanjkanje pravnih sredstev po obstoječem zakonu. Združene države Amerike so od leta 1921 izvajala sistem kvot in uvedle pravilo, kakšne vrste oz. skupine ljudi niso zaželeni v Združenih državah Amerike: prostitutke, duševno bolni, ljudje z nalezljivimi boleznimi, revni sloj, kriminalci, poligamisti, podporniki anarhije itd. Do leta 1948 je v Združenih državah Amerike prišlo 100.000 „vojnih nevest“ in tisoče otrok, tudi posvojenih. Veliko od teh je imelo možnost vstopa v državo le na podlagi ugodno rešene prošnje, naslovljene na Kongres. Številke kažejo, da je Kongres med letoma 1947–59 obravnaval 21.000 prošenj, od katerih je pozitiven odgovor prejelo le 4.000 ljudi. Za primerjavo – Kongres je v letih 1937–47 obravnaval 4.000 prošenj, pozitiven odgovor je prejelo 300 posameznikov (Ota K. 2002, 209–234).

hiter. Njihova vsebina je različna, a večina se jih ukvarja z aktualnimi družbeno-političnimi temami in z varstvom okolja. Tudi v Sloveniji je zbiranje podpisov pobud in peticij preko spleta pogosta praksa. Naj omenim le nekatere najbolj odmevne: peticija proti davku na knjige (2006),³⁵ peticija zoper cenzuro in politične pritiske na novinarje v Sloveniji (2007), še posebej pa velja omeniti peticijo proti razkazovanju vojaške moči ob 15. obletnici samostojne Slovenije, ki jo je leta 2008 objavil tednik Mladina in jo je podpisalo veliko število uglednih in znanih Slovencev. Peticijo je podpisalo 11.000 ljudi in rečemo lahko, da je bila peticija uspešna, saj je bila vojaška parada na koncu odpovedana (Pirc 2007). Omenimo lahko še odmevne peticije v podporo izbrisanim (2009), peticijo *Ukinimo vojsko!* (2010), peticija proti homofobnemu nasilju in za odprto družbo (2011) in peticijo za odpravo državnega financiranja rimskokatoliške cerkve (2011–2012).

³⁵ Z njo so podpisniki peticije želeli opozoriti, da slovenska knjiga že zdaj izhaja v enih izmed najtežjih razmer v Evropi in da bi višji davek pomenil kulturni samomor. Na spletu jo je podpisalo prek 6.000 posameznikov, v središču Ljubljane pa še 15.000 podpisnikov (Pirc 2007).

3.1.3 Uresničevanje pravice do peticije na nadnacionalni ravni – primer EU

Po ustanovitvi EU po 2. svetovni vojni so države članice sledile zgledom definiranja nekaterih človekovih pravic, ki izvirajo na nacionalni ravni, med njimi tudi pravico do peticije in vzpostavitev instituta evropskega ombudsmana. Na nivoju EU je tako pravica do peticije določena v 194. členu *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti*. Vsi prebivalci EU imajo pravico vložiti peticijo v Evropski parlament, če se vsebina peticije nanaša na področje delovanja EU. Napisana mora biti v enem od 23 uradnih jezikov EU.³⁶

S pravnega vidika je državljanstvo EU zapisano v drugem poglavju *Amsterdamske pogodbe*,³⁷ v členih od 17 do 22, v katerem je zapisana tudi pravica do peticije in pritožbe pri Varuhu človekovih pravic. Člen 21 v svojem prvem odstavku določa pravico do naslavljanja peticij na Evropski parlament, skladno s členom 194 *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti*, ki to pravico podrobneje razloži. Drugi odstavek 21. člena pa zagotavlja pravico do pritožbe pri Varuhu človekovih pravic, skladno s členom 195 *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti*, ki določa njegovo imenovanje in pristojnosti. Novost, ki jo je vpeljala *Amsterdamska pogodba*, se nanaša na tretji odstavek 21. člena, ki državljanom omogoča, da katerikoli instituciji ali organu EU pišejo v enem od uradnih jezikov in prejmejo odgovor v istem jeziku.³⁸ Zadnji, 22. člen zaključuje poglavje o državljanstvu EU z določili o spremljanju izvajanja omenjenih predpisov vsaka tri leta in o načinih za okrepitev ali širitev pravic iz tega dela.³⁹

Konkreten primer vpliva peticij na zakonodajo je razviden pri nadzoru nad silikonskimi prsnimi vsadki. Zaradi hudih zdravstvenih težav so podpisniki peticij leta 1998 zahtevali takojšnjo prepoved. Na podlagi razprave in resolucije Evropskega parlamenta je Evropska komisija predvidela natančnejše določbe s pojasnili pacientom, spremljanju in nadzoru. Leta

³⁶ Glej opombo 8.

³⁷ *Amsterdamska pogodba* je bila podpisana oktobra 1997, v veljavo je stopila 1. maja 1999.

³⁸ V času sprejetja *Amsterdamske pogodbe* je bilo 12 uradnih jezikov: angleški, danski, irski, italijanski, finski, francoski, grški, nizozemski, nemški, portugalski, španski in švedski.

³⁹ Na podlagi tega člena mora Evropska komisija vsaka tri leta poročati Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru. V petem poročilu o državljanstvu EU (2004–2007) je Evropska komisija prepoznala tudi problem izbrisanih v Sloveniji in zapisala: »Komisija se zlasti zaveda [...] položaja 'izbrisanih' v Sloveniji.« (Evropska komisija 2008, 3).

2003 je sprejeta direktiva poostrila nadzor kakovosti in varnosti, ki ga je treba opraviti, preden se prsne vsadke ponudi na evropskem trgu (Evropski parlament 2012a, 20).

Drug primer uresničevanja in poteka pravice do peticije je aktualna (elektronska) peticija proti gradnji plinskih terminalov v Tržaškem zalivu, ki jo je v začetku leta 2009 organiziral mednarodni okoljski center *Alpe Adria Green*.⁴⁰ Peticija je pozivala ljudi k podpisu zaradi »[...] velikega negativnega vpliva, ki bi ga le-ti [torej plinski terminali] povzročili v severnem Jadranu in s tem onesnaževali vodo vseh treh obmejnih držav (Italije, Hrvaške in Slovenije).«⁴¹ S svojo vsebino je neposredno naslavljala slovenske, italijanske in hrvaške državljane in bila tudi objavljena v angleškem, slovenskem in italijanskem jeziku. Podpisalo jo je okoli 45.000 ljudi.⁴²

Konec leta 2011 so jo prvič obravnavali na Odboru za peticije v Evropskem parlamentu.⁴³ Čeprav Evropska komisija ni ugotovila kršitve evropskega pravnega reda, so se evropski poslanci odločili, da ostane odprta, ter zahtevali dodatna pojasnila tako od vlagateljev peticije kot tudi od italijanske vlade. Na razpravi sta, od vseh vabljenih sedmih evropskih poslancev iz Slovenije, sodelovala le Ivo Vajgl, poslanec liberalcev in demokratov (ALDE), in poslanec Lojze Peterle iz ljudske stranke (EPP). Ivo Vajgl je dejal, da »[...] ljudje, ki se obračajo na Evropsko komisijo in Evropski parlament pričakujejo učinkovito pomoč in bolj angažirano razumevanje, ki gre dlje od zgolj formalnih odgovorov«, oba slovenska poslanca sta se strinjala, da se mora Evropska komisija odločneje vključiti v nadzor projekta (Mašanović in Šuligoj 2011).

⁴⁰ Na podlagi spletne strani peticije je Alpe Adria Green (AAG.org) mednarodna nevladna, nepolitična in neprofitna okoljevarstvena organizacija, registrirana kot ekološko usmerjeno društvo. Deluje na področju Alp in Jadrana in združuje nevladne organizacije iz Avstrije, Italije, Slovenije in Hrvaške pri reševanju skupnih okoljskih problemov.

⁴¹ Povzeto po spletni strani peticije, dne 20. maja 2012.

⁴² Več o peticiji proti gradnji plinskih terminalov v Tržaškem zalivu in z njo povezani analizi medijskega poročanja ter uradnih dokumentov glej v Turnšek Hačič in Oblak Črnič (2010).

⁴³ Odbor je konec novembra 2011 obravnaval tri peticije v zvezi s plinskimi terminali v Tržaškem zalivu, in sicer je dve peticiji vložil Italijan R. Guirastante v imenu okoljevarstvenih organizacij *Friends of the Earth* in *Greenaction Transnational*, tretjo pa Slovenec Bernard Vojko, predsednik nevladne organizacije *Alpe Adria Green*. Oba poslanca pa sta se strinjala, da se mora Evropska komisija odločneje vključiti v nadzor projekta (Mašanović in Šuligoj 2011).

3.2 Evropska identiteta

Pravica do peticije v EU je tesno povezana s pojmom evropske identitete, ki se je oblikovala od nastanka evropske integracije. Zamisli o evropskem državljanstvu so se pojavile s pospešenimi evropskimi integracijskimi procesi, vendar je bila pravna podlaga podana šele z maastrichtsko revizijo *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti* (1992/1993). Vzrok za njeno vpeljavo je bila izgradnja občutka navezanosti kot eno izmed kolektivnih identitet.

S pravnega vidika je državljanstvo EU zapisano v drugem poglavju *Amsterdamske pogodbe*,⁴⁴ v členih od 17 do 22. Sedemnajsti člen navaja državljanstvo EU, ki »ne nadomešča nacionalnega državljanstva, pač pa ga dopolnjuje.«

Člen 18 določa pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ob upoštevanju omejitev in pogojev. Ena od omejitev za prosti pretok delavcev je bila vzpostavljena za nove države članice leta 2004, torej takoj po vstopu desetih novih članic v EU. Gre za sedemletno prehodno obdobje, v katerem so stare države članice zahtevale omejitev za osem novih držav članic, vključno s Slovenijo.⁴⁵ Kviatek-Simanska (2010, 7) meni, da je bil to »[...] največji neuspeh pri zaščiti pravic evropskega državljanstva, s škodljivimi posledicami in slabim prestižem narejen prav z omejitvijo prostega pretoka delavcev iz srednje in vzhodne Evrope.« S to omejitvijo naj bi EU za sedem let potrdila formalno legalizacijo diskriminacije na podlagi nacionalnosti in tako ustvarila drugorazredne državljanke.

Člen 19 določa volilno pravico. Prvi odstavek tega člena priznava državljanu EU, ki prebiva v državi članici, nima pa njenega državljanstva, da na občinskih volitvah lahko voli (aktivna volilna pravica) ali je voljen (pasivna volilna pravica), medtem ko drugi odstavek priznava volilno pravico v Evropski parlament. Vse do volitev v Evropski parlament leta 1994 je veljalo načelo državljanstva,⁴⁶ medtem ko je *Maastrichtska pogodba* opustila to načelo in uvedla načelo prebivališča. Po njej ima »vsak državljan države članice, ki prebiva v drugi

⁴⁴ *Amsterdamska pogodba* je bila podpisana oktobra 1997, v veljavo je stopila 1. maja 1999.

⁴⁵ Le tri stare države članice so svoje trge dela sprostile takoj po vstopu 10 novih držav članic: Velika Britanija, Irska in Švedska, ostale države članice so to pravico uveljavile.

⁴⁶ Načelo državljanstva pomeni, da ima volilno pravico v vsaki državi članici EU samo njen državljan.

državi članici, pravico voliti in pravico kandidirati na volitvah v državi svojega prebivališča, in to pod enakimi pogoji, kot veljajo za države članice» (Kaučič in Grad 2008, 425).

Naslednji, 20. člen *Amsterdamske pogodbe*, državljanom EU priznava »pravico do zaščite diplomatskih ali konzularnih organov katerekoli države članice na ozemlju tretje države, če država, katere državljan je, tam nima svojega predstavništva«.

Michael Bruter (Bruter v Upson 2006, 28) navaja tri ravni medsebojno povezane evropske identitete. Prva je uvedba uradnih simbolov EU, kot so neposredne volitve v Evropski parlament, uvedba skupne valute – evro, skupni potni list, zastava, himna, Dan Evrope, slogan »Združeni v raznolikosti«. V primeru neposrednih volitev v Evropski parlament lahko vidimo, da je volilna udeležba konstantno nizka⁴⁷ in, kot pravi Siedentop (2003, 122), so volitve v Evropski parlament »[...] same po sebi komaj kaj več kot figov list, ki ne more zakriti prevelikega uda evropskega telesa – moči Evropske komisije in birokracije, ki ju pomanjkljivo nadzoruje Svet ministrov.« Dejstvo je, da EU nima veliko simbolov, s katerimi bi se Evropejci lahko identificirali, tako kakor se državljani določene države članice poistovetijo s skupnim jezikom, zgodovino, kulturo, športom, religijo, etnografijo itd.

Kot drugo raven Bruter navaja vpliv medijskega poročanja o EU. Pozitivno poročanje državljanu potrjuje in pogloblja občutek evropske identitete, obratno se zgodi pri negativnem poročanju.⁴⁸ Tretja raven pa je odvisna od dolžine časa pripadanja EU oziroma oblikovanje zavesti kolektivnega spomina in z njim povezanega občutka solidarnosti (Šabec 2006, 201). Vendar, kot pravi Debeljak (2004, 40) »[...] EU manjkajo ravno tiste zadeve, ki vdihujejo življenje na nacionalnem nivoju: priljubljene osebnosti, množični mediji⁴⁹ in na primer

⁴⁷ Mitja Fink - Hafner (2005) je v svoji analizi ugotovil, da zanimanje za politiko vpliva na politično ravnanje v obliki (ne)udeležbe na volitvah v Evropski parlament. Gre za občutek pripadnosti (odnos do EU) in politično kompetenco (informiranost o evropskih volitvah). Ob tem je treba upoštevati tudi, da je v nekaterih članicah EU uvedeno obvezno glasovanje na volitvah.

⁴⁸ Primeri poročanja medijev v vseh državah članicah so npr.: nadaljevanje turške kandidature za članstvo v EU, širjenje ptičje gripe, slinavke in parkljevke, finančna kriza itd.

⁴⁹ Kot pravi Debeljak (2004, 127) gre za »pomanjkanje transnacionalnih forumov za javno razpravo«, ki so ključnega pomena za informirane državljane. Tiskani mediji so še vedno navezani na bralce posameznih jezikovnih skupin. Kot neke vrste panevropske ali množične evropske medije veljajo European Voice in

humor.« Ena od redkih »evropskih« šal, ki temelji na nacionalnih stereotipih, govori o evropskem konceptu nebes in pekla. Nebesa so namreč tam, kjer so policaji Britanci, glavni kuharji Francozi, mehaniki Nemci, ljubimci Italijani, vse pa organizirajo Švicarji. Če so vloge obratne, smo v evropskem peklu (Šabec 2006, 44).

Tudi priljubljenih politikov na evropski ravni ni (več) veliko. Konec 20. stoletja, ko je bila ideja združene Evrope še privlačna za večino njenih državljanov, so bili tudi politiki, kot so npr. Helmut Kohl, Giulio Andreotti, Jacques Chirac in drugi, na evropski ravni pozitivno sprejeti in prepoznani. Vendar pa so bili kasneje številni od njih povezani s škandali kot npr. Helmut Kohl, ki je bil sicer najbolj dosleden zagovornik širitve EU na vzhod, a ga je spodneslo sprejemanje nezakonitih prispevkov za politično kampanjo, Guilia Andreottija in Betina Craxija so povezovali z mafijo, medtem ko so Jacquesa Chiraca obsodili zaradi nezakonitega pridobivanja javnih finančnih sredstev in zlorabo zaupanja javnosti. Najbolj odmeven primer pa je bil leta 1999 odstop celotne Evropske komisije, pod vodstvom Jacquesa Santerja. Evropski poslanci so namreč hoteli izglasovati nezaupnico celotni Evropski komisiji, zaradi domnevne goljufije, kar je privedlo do njenega odstopa. Siedentop (2003, 144) je ob tem zapisal, da se je »[...] potrdil in okreplil široko razširjen vtis, da preveč privilegirana in neodgovorna elita zlorablja rastočo moč Bruslja – da so slabo gospodarjenje, nepotizem in celo prevare splošno razširjeni.«

Šabčeva (2006, 220–252) je povzela glavne ovire pri identifikaciji državljanov z EU. Prva je prevelika navezanost prebivalcev na nacionalno identiteto in čustveno indiferentnostjo do EU, tudi preko pomanjkljive simbolne geografije. Evropejci nimajo skupnega kolektivnega spomina, jezika in vere. Koliko bo k identifikaciji prispevala gradnja Muzeja Evrope v Bruslju, ki pravkar poteka⁵⁰, še ni znano. Druga ovira je demokratični primanjkljaj, ki ponazarja pomanjkanje doslednega spoštovanja demokratičnih načel institucij in nezaupanja prebivalcev v evropske procese odločanja. Dejstvo je, da so politični procesi v institucijah EU in med samimi institucijami EU zelo zapleteni in nerazumljivi za povprečnega Evropejca. Hkrati je Bruselj, kot središče institucij EU, od prebivalcev oddaljeno in nezanimivo. Zadnja,

Eurozine, ki se sicer trudita odpirati javno razpravo o evropskih politikih na nivoju EU, vendar pa nista dovolj razširjena med bralci.

⁵⁰ Meseca maja 2013 sem v Bruslju v parku Leopold, ki je v neposredni bližini Evropskega parlamenta in Odbora regij, videla, da preurejajo obstoječo stavbo v Muzej Evrope.

tretja ovira leži v samih evropskih institucijah, ki ne znajo ali nočejo mobilizirati širokih množic in hkrati nimajo izdelane strategije za oblikovanje evropske identitete.

Zaključimo lahko, da je državljanstvo EU sicer pozitivno, vendar obstajajo številne birokratske ovire pri uveljavitvi pravic, ki izhajajo iz državljanstva, zlasti na področju prostega gibanja, bivanja in uresničevanja aktivne in pasivne volilne pravice. Kršenje teh pravic se odraža tudi v (še vedno) številnih pritožbah in peticijah državljanov EU, ki jih naslavlja na različne inštitucije. Zato je, kot pravi Debeljak (2004, 113), »[...] oblikovanje evropske identitete delo-v- nastajanju.«

3.3 Informiranost o EU in zaupanje v njene institucije

Poznavanje strukture EU, informiranosti državljanov o njenem delovanju in raven zaupanja do njenih institucij so pomembna vprašanja za oblikovanje odgovora na prvo zastavljeno hipotezo mojega magistrskega dela. Državljan bo v Evropski parlament vložil peticijo takrat, ko bo poznal svoje pravice in možnosti, ki jih ima kot državljan EU, in na ta način pristojne institucije opozori na kršitve evropskega pravnega reda. To je bil tudi razlog, da sem podrobno preučila raziskavo Eurobarometra⁵¹ o virih informacij o EU med novimi državami članicami in 15 »starimi« državami članicami, le dva meseca pred vstopom 10 novih držav članic v EU (Evropska komisija 2004a)⁵².

Tabela 3.1: Viri informacij povezanih z EU v Sloveniji leta 2004 (v %)

Viri informacij o EU	Slovenija	Novе države članice: NDC-10⁵³	EU15⁵⁴
Televizija	80	79	73
Dnevni tisk	63	51	35
Radio	55	51	54
Pogovori s sorodniki, prijatelji	37	35	25
Drugi časopisi, revije	34	31	23
Internet	24	18	16
Knjige, brošure, letaki	19	15	10

Vir: Evropska komisija. 2004a.

⁵¹ Eurobarometer je služba Evropske komisije, ki z raziskavami pridobiva mnenje evropskih prebivalcev o različnih vsebinah. Deluje od leta 1973. (Povzeto po spletni strani Evropske komisije, z dne 6. aprila 2012).

⁵² Raziskava je bila v Sloveniji izvedena med 24. februarjem in 17. marcem 2004, na vzorcu 1014 anketirancev (Evropska komisija 2004a, 33).

⁵³ Nove države članice so države, ki so 1. maja 2004 vstopile v EU: Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska Poljska, Slovaška in Slovenija.

⁵⁴ Označuje 15 držav članic EU, preden se jim 1. maja 2004 pridruži 10 novih dežav članic: Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska in Velika Britanija.

Kot je razvidno iz rezultatov tabele, je največ Slovencev pridobilo potrebne informacije o EU in njenih politikah s televizije (80 %), sledita dnevni tisk (63 %), radio (55 %) in pogovor s sorodniki in prijatelji (37 %). Visoka uporaba interneta v Sloveniji (24 %), v primerjavi z novimi državami članicami (18 %) in EU15 (16 %), je vezana na njegovo dostopnost in starost, saj mlajši anketiranci pogosteje posegajo po internetu. Pri pridobivanju informacij o institucijah EU so za Slovence pomembni tudi drugi časopisi in revije (34 %) ter knjige, brošure in letaki (19 %), kar je prav tako značilno za nove države članice (31 % za druge časopise in revije ter 15 % za knjige, brošure in letake). Pri tem podatku je potrebno upoštevati, da je 10 novih držav članic vstopilo v EU 1. maja 2004, kar je pri prebivalcih vzpodbudilo zanimanje o EU, hkrati pa so potekale številne informacijske kampanje s strani EU, njenih predstavništev, pa tudi s strani samih držav članic. Državljeni novih držav članic so v tistem času gledali na vstop svoje države v EU kot na pozitivno dejstvo, kljub (morda) slabi informiranosti o njenem delovanju (Evropska komisija 2004a).

Viri informiranja o EU in seznanjenost o evropskih zadevah v letu 2011 kažejo drugačno sliko kot leta 2004 (Evropska komisija 2011). Podatki iz raziskave kažejo⁵⁵, da se za dobro obveščene šteje 41 % Slovencev, kar je nad povprečjem EU27⁵⁶ (33 %). Slovenci se tako po dobri obveščeni umeščajo na 6. mesto (po Luksemburgu – tu jih je dobro obveščenih 52 %, Finski, Irski, Danski in Nizozemski), medtem ko so bili najmanj obveščeni Španci (20 %), prebivalci Cipra (24 %) in Francozi (25 %).

Glavni vir informacij o evropskih zadevah za Slovence še vedno ostaja televizija (82 %), sledita tisk in internet (oba 45 %) in radio (41 %). Številke se od leta 2004 nekoliko razlikujejo, opazen je porast interneta (s 24 % na 45 %) ter znižanje tiska (od 63 % na 45 % v letu 2011) in radia (od 55 % v letu 2004 na 41 % v letu 2011) kot osnovnega vira informacij. Če primerjamo uporabe virov po državah, vidimo, da so pri vseh anketiranih tradicionalni množični mediji še vedno ocenjeni kot najpomembnejši vir informacij: televizija (85 %), tisk (50 %), radio (39 %), sledi jim internet (29 %). Visoka raba interneta se kaže v naslednjih državah: Islandija (51 %), Latvija (48 %), Estonija (46 %), Slovenija (42 %), Danska (40 %) ter Slovaška in Finska (obe 39 %).

⁵⁵ Raziskava je bila v Sloveniji opravljena na terenu med 5. in 20. novembrom 2011. Opravljenih je bilo 1.017 anket po metodi osebnega anketiranja v gospodinjstvu (Evropska komisija 2011, 1).

⁵⁶ EU 27 so vse države članice.

Zanimivi so tudi podatki o samoiniciativnem iskanju informacij o EU v isti raziskavi (Evropska komisija 2011). Tako pri Slovencih kot v EU27 je primarni vir še vedno televizija (Slovenci 55 %, EU27 57 %), sledi internet, pri čemer Slovenci odstopamo, saj ga je kot primarni vir navedlo kar 45 %, v EU27 pa 30 %. Pogosti viri iskanja informacij so še dnevno časopisje (Slovenci 30 %, EU27 33 %), radio (Slovenci 26 %, EU27 22 %) in pogovor s prijatelji oz. družino (Slovenci 25 %, EU27 17 %). Informacijske letake, brošure in knjige še vedno uporablja 7 % Slovencev (leta 2004 kar 19 % Slovencev) v primerjavi s 4 % Evropejcev. Tako v EU kot v Sloveniji pa je uporaba telefona ali linije *Europe Direct* nična, kar nakazuje tudi na nepoznavanje in s tem neuporabo virov, ki jih je EU namenila za širjenje in dajanja informacij državljanom EU. Ob tem je treba tudi upoštevati tudi podatek, da kar 19 % Slovencev nikoli ne išče tovrstnih informacij v primerjavi s 16 % EU27.

Tudi v letu 2011 so Slovenci izrazili zadovoljstvo z zadostnimi informacijami o EU, med katerimi so najboljše ocenjeni tiskani mediji (61 % pravšnja mera vsebine), sledi televizija (60 %) in radio (58 %). Pri uporabi spletnih strani za informiranje o EU je zanimivo, da informativne spletne strani dnevnega tiska in revij uporablja kar 75 % Slovencev, obisk uradnih spletnih strani institucij pa le 27 %, medtem ko je v EU številka nekoliko višja (34 %). Med Slovenci pa je visoka uporaba blogov (22 %, v EU 9 %), spletnih socialnih omrežij (Slovenci 18 %, EU 19 %) in spletnih strani, ki ponujajo videoposnetke (Slovenci 10 %, EU 6 %).

Poleg stopnje informiranosti je pomembna tudi navezava na raven zaupanja v institucije. Iz raziskave Eurobarometra (Evropska komisija 2004b), ki je potekala med 20. februarjem in 28. marcem 2004, razberemo skupno lastnost novih držav članic tj. na izjemno nizko raven zaupanja do političnih institucij na nacionalni ravni v primerjavi do zaupanja do EU.

Tabela 3.2: Zaupanje v institucije novih držav članic (NDČ) in EU15 leta 2004 (v %)

Institucija	NDČ		EU15	
	Bolj zaupa	Manj zaupa	Bolj zaupa	Manj zaupa
Vojska	58	26	63	26
Televizija	57	35	53	40
Tisk	49	41	63	28
Policija	42	48	65	30
EU	40	37	42	42
Nacionalni pravni sistem	27	62	48	44
Nacionalna vlada	17	74	30	61
Nacionalni parlament	16	76	35	54
Politične stranke	7	82	16	76

Vir: Evropska komisija, 2004b.

Podatki Eurobarometrove kažejo, da političnim strankam bolj zaupa 16 % Slovencev, nacionalnemu parlamentu 25 %, nacionalni vladi 27 %, v pravosodni sistem pa zaupa 30 %. Zaupanje Slovencev v institucije EU je bilo precej višje – 47 %. Slovenci so odgovorili, da med evropskimi institucijami najbolje poznajo Evropski parlament (93 %), Evropsko komisijo (84 %) in evropskega Varuha človekovih pravic (77 %) in jim po istem vrstnem redu tudi zaupajo (Evropska komisija, 2004b, 100-105).

Nizka raven zaupanja v nacionalne institucije, dovolj visoko zaupanje v EU ter dobro poznavanje delovanja EU je bil zagotovo razlog, da so v EU pričakovali večjo izkazano politično participacijo s strani novih držav članic, predvsem iz Malte, Madžarske in Slovenije. Vendar pa je treba upoštevati tudi ovire, s katerimi se soočajo nove demokracije in ki vplivajo na politično percepcijo in politično (ne)participacijo. To so neučinkovitost parlamenta, blokade v procesu odločanja, avtoritativni slog voditeljev, netransparentnosti političnih procesov, pomanjkanju politične kulture idr (Zajc 2004, 97).

4 PETICIJE V DRŽAVNEM ZBORU REPUBLIKE SLOVENIJE

4.1 Državni zbor Republike Slovenije

Ustava Republike Slovenije v svojem 3. členu določa, da državljani izvajajo oblast neposredno in z volitvami: »Slovenija je država vseh svojih državljanek in državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe. V Sloveniji ima oblast ljudstvo. Državljanke in državljani jo izvršujejo neposredno in z volitvami, po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno.«

Državni zbor Republike Slovenije ali parlament, kot ga tudi imenujemo, je najvišji predstavniški in zakonodajni organ v državi. Ima 88 poslancev, ki so izvoljeni neposredno s tajnim glasovanjem, in sicer na podlagi splošne in enake volilne pravice. Izvoljena sta tudi poslanca italijanske in madžarske narodne skupnosti kot je to določeno v 80. členu Ustave Republike Slovenije, zato je skupno število poslancev 90. Državni zbor opravlja klasično predsedniško in zakonodajno funkcijo (sprejema ustavo, zakone, državni proračun, nacionalne programe in resolucije, ratificira mednarodne pogodbe, razpisuje referendum, odloča o razglasitvi vojnega in izrednega stanja itd.), ima tudi nadzorno funkcijo (odredi lahko parlamentarno preiskavo, odloča o zaupnici vlade in o obtožbi predsednika republike, predsednika in ministrov pred Ustavnim sodiščem, postavlja poslanska vprašanja itd.) ter voli, imenuje in razrešuje najpomembnejše nosilce funkcij v državi (vodstvo Državnega zbora, predsednika vlade in ministre, sodnike Ustavnega sodišča in druge sodnike, Varuha človekovih pravic, guvernerja Banke Slovenije itd.).⁵⁷ Njegova sestava, pristojnosti, mandat, odločanje in druge funkcije ter naloge so zapisane v IV. poglavju *Ustave Republike Slovenije*, in sicer v členih od 80. do 95.

Za položaj parlamenta je pomembno, da si sam ureja svoje poslovanje, ki je določeno v poslovniku. To so posebej urejena in obvezujoča pravila razpravljanja in odločanja in so rezultat zgodovinskega razvoja in parlamentarne tradicije (Zajc 2009, 136). Ker se poslovnik naslanja na ustavo, ga »štejemo za 'malo ustavo', zato je za spreminjanje poslovnika praviloma potrebna posebna večina« (*ibid.*, 137).

⁵⁷ Povzeto po spletni strani Državnega zbora, dne 4. aprila 2012.

Za učinkovito in racionalno delo Državnega zbora se ustanovijo stalni in posebni parlamentarni odbori ter komisije.⁵⁸ Na predlog Kolegija se določijo njegove naloge, ki odloča tudi o številu mest v delovnem telesu, ki pripada posamezni poslanski skupini, ter kateri poslanski skupini bo pripadlo mesto predsednika in podpredsednika (Državni zbor Republike Slovenije 2008a). Njihova naloga je, da proučijo zadeve, o kateri nato parlament odloča, sprejmejo stališča, dajejo pripombe in usmeritve in na ta način pomagajo poslancem pri njihovih odločitvah. Delovna telesa, ki so potrebna za nemoteno delo Državnega zbora, so ustanovljena s poslovnikom,⁵⁹ druga pa Državni zbor ustanavlja glede na potrebe, z odlokom, s katerim določi njihovo sestavo in delovno področje. Vendar pa Zajc (2004, 183-189) opozarja tudi na neustrezno delitev dela med skupnimi zasedanji parlamenta in delovnimi telesi. Delovna telesa so namreč tista, ki morajo zadeve podrobno preučiti ter predlagati vsebinske dopolnitve predlaganih zakonov. Preveliko število delovnih teles, v primerjavi s številom poslancev, lahko povzroči obremenjenost poslancev, zmanjša njihovo motiviranost in posledično prispeva k slabši pripravi zakonodajnih predlogov na plenarnem zasedanju.

⁵⁸ Najpomembnejša funkcija stalnih delovnih teles je funkcija specializacije, sledi funkcija zagotavljanja neprekinjenega zakonodajnega dela in stabilnosti oblikovanja politik, funkcija pridobivanja informacij, funkcija medstrankarskega usklajevanja ter funkcija omogočanja pogajanj oziroma pridobivanje pogajalskih koristi. Od stalnih delovnih telesih v Državnem zboru delujejo posebna občasna telesa kot so preiskovalne komisije, ki preučujejo zadeve takrat, ko obstaja sum o zlorabi položaja visokih državnih uradnikov in ob neodzivnosti sodnega in represivnega sistema, a so običajno v nacionalnem interesu (Zajc 2000, 175-180).

⁵⁹ Pravica Državnega zbora, da sam sprejme svoj poslovnik, je določena v 94. členu *Ustave Republike Slovenije*.

4.2 Sestava Državnega zbora Republike Slovenije v letih 2004–2008

Volitve v Državni zbor Republike Slovenije so potekale v nedeljo, 3. oktobra 2004. Volitev se je udeležilo 60,65 % državljanov. Konstitutivna seja Državnega zbora se je pričela 22. oktobra 2004. Značilnost četrtega mandatnega obdobja je bila v tem, da se je Slovenija uspešno vključila v evro-atlantske integracije, s čemer so bili glavni cilji doseženi. To obdobje je zaznamovala zmaga SDS in prekinjena 12-letna vladavina LDS.

V Državni zbor je tako vstopilo 8 političnih strank, ki so dosegli naslednje rezultate:

- Slovenska demokratska stranka – SDS 29 mandatov (29,08 % glasov);
- Liberalna demokracija Slovenije – LDS 23 mandatov (22,80 % glasov);
- Socialni demokrati – SD 10 mandatov (10,17 % glasov);
- Nova Slovenija – NSi 9 mandatov (9,01 % glasov);
- Slovenska ljudska stranka – SLS 7 mandatov (6,28 % glasov);
- Slovenska nacionalna stranka – SNS 6 mandatov (6,27 % glasov);
- Demokratična stranka upokojencev Slovenije – DeSUS 4 mandate (4,04 % glasov);
- Predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti.⁶⁰

Takratni predsednik države dr. Janez Drnovšek je Državnemu zboru za mandatarja predlagal Janeza Janšo, prvaka SDS, ki so ga poslanci tudi potrdili in naknadno tudi njegovo ministrsko ekipo. Koalicija je bila sestavljena iz SDS, NSi, SLS in DeSUS, številčno je bila s 49 glasovi solidna, a programsko heterogena. V mandatnem obdobju 2004–2008 je bilo 11 poslanskih skupin.⁶¹ Peti slovenski premier je v opoziciji dobil stranki SD in LDS, vendar pa je bila slednja v procesu razkrajanja in preoblikovanja, kar se je pokazalo tudi pri prestopanju njenih poslancev v druge stranke ali novoustanovljene stranke. Kot močno orožje opozicije so se izkazala poslanska vprašanja, ki jih je bilo kar 3144, navadno je njihovo število med 1600 in 2000 (Gašparič, 2012, 70).

⁶⁰ Podatki so pridobljeni iz uradne spletne strani Državne volilne komisije.

⁶¹ To so bile: Slovenska demokratska stranka (SDS), Socialni demokrati (SD), Poslanski klub Liberalna demokracija Slovenije (PK LDS), Nova Slovenija (NSi), Slovenska ljudska stranka (SLS), Zares (ustanovljena je bila 12. oktobra 2007), Demokratična stranka upokojencev Slovenije (DeSUS), Slovenska nacionalna stranka (SNS), Lipa, italijanska in madžarske narodne skupnosti (NS) in nepovezani poslanci (Državni zbor Republike Slovenije 2008, 70–77).

Iz statističnih podatkov v *Poročilu dela Državnega zbora Republike Slovenije 2004–2008* (Državni zbor Republike Slovenije 2008a, 70–77) lahko razberemo številne prestopne med poslanskimi skupinami. Izstopov je bilo skupno 16, med njimi največ iz Poslanske skupine Poslanskega kluba LDS. Na pojav prestopanja poslancev iz ene politične stranke v drugo in razmeroma nepredvidljivo glasovanje je opozoril tudi Grad (2009, 45) »[...] ki se razlikuje od pričakovanega in s tem dodatno zaplete delo Državnega zbora in odnose med strankami.« Paradoksalno je namreč, da je v 82. členu *Ustave Republike Slovenije* zapisana misel o svobodnem poslanskem mandatu: »Poslanci so predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli navodila.«

4.3 Pravica do vlaganja peticij v Državni zbor Republike Slovenije

Človekove pravice in svoboščine so v *Ustavi Republike Slovenije* zapisane v drugem poglavju. V tem delu je zapisana tudi pravica do peticije. Njen 45. člen določa: »Vsak državljan ima pravico do vlaganja peticij in do drugih pobud splošnega pomena.« Vendar pa imajo to pravico le državljani Republike Slovenije. Osebe, ki nimajo slovenskega državljanstva imajo zagotovljeno pravico do pritožbe, ki je zapisana v 25. členu *Ustave Republike Slovenije*. Ustava ne določa naslovnikov in obveznosti naslovnikov peticij, zato je vprašanje, ali je pri peticiji mogoče govoriti o pravici *stricto sensu*.⁶²

Po določitih naše ustave se namreč ta pravica izčrpa že samo z vložitvijo peticije. Peticije je torej mogoče naslavlјati različnim institucijam, ne le predstavniškim in drugim državnim organom. Omejitev izhaja le iz vsebine peticije, saj mora biti le-ta *splošnega pomena*, zato se lahko vložijo le pri organu, ki opravlja tovrstno funkcijo (Kaučič in Grad 2008, 145).

4.4 Načini vlaganja peticij

Na spletni strani Državnega zbora je zapisan postopek za vložitev peticije, ki navaja, da lahko vložimo peticije »v zvezi z zadevami splošnega pomena ali glede posamičnih zadev, ki se nanašajo na človekove pravice; pravosodje; upravno, civilno ali kazensko pravo ali postopek; delovna razmerja, plače in nadomestila; zdravstveno varstvo in zavarovanje; invalidsko zavarovanje; urejanje prostora; varstvo okolja ipd.« (Državni zbor Republike Slovenije 2012).

Peticije lahko državljani Republike Slovenije vlagajo po pošti ali v elektronski obliki. Če se peticija vložijo po navadni pošti, vlagatelju ni treba izpolniti predpisanega obrazca, pač pa le čitljivo in jasno navesti vse obvezne sestavine peticije in peticijo poslati na naslov Državnega zbora. Pri vlogi z več podpisniki mora biti natančno naveden in podpisan vsaj prvi podpisnik. V primeru pošiljanja vloge v elektronski obliki je le-to treba poslati na spletni naslov peticije@dz-rs.si, vendar elektronska peticija prav tako nima obveznega obrazca, pomembna je le vsebina, ki se pošlje po elektronski pošti. Vlagatelj prejme elektronsko potrdilo o prejemu vloge. V pomoč vlagatelju oz. vlagateljem je na spletni strani dostopen tudi primer

⁶² Latinsko za »v ožjem pomenu, dobesedno vzeto«.

ali vzorec peticije z obveznimi deli. Če želijo vlagatelji naknadno posredovati dodatne informacije in gradiva, lahko to storijo v elektronski obliki ali po poti navadne pošte, vendar z obvezno navedbo zadeve (*ibid.*).

Obvezni deli peticije so ime in naslov vlagatelja ter naslov zadeve, na katero se peticija nanaša, in sicer zahteva, predlog, prošnja, pritožba ali ugovor. Hkrati mora peticija vsebovati vsa pomembna dejstva, ki se nanašajo na vsebino zadeve in zahteve ali predlog ter seveda podpis vlagatelja. Po prejemu vloge v Državni zbor se peticija posreduje pristojnemu delovnemu telesu v Državnem zboru – Komisiji za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, ki zadevo obravnava in se odloči o nadaljnjih postopkih.

4.5 Predstavitev delovnega področja Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti

Državni zbor Republike Slovenije je edina državna institucija, ki ima posebno komisijo za peticije – Komisijo za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti (v nadaljevanju Komisija za peticije). Državni zbor jo je ustanovil na seji 17. novembra 2004 z *Odlokom o ustanovitvi in nalogah delovnih teles Državnega zbora Republike Slovenije*.⁶³ V tem poglavju bom obravnavala delovanje Komisije za peticije v četrtem mandatnem obdobju, ki se je začelo s konstitutivno sejo 22. oktobra 2004, po državnozborskih volitvah, ki so potekale 3. oktobra 2004. Mandat se je zaključil 15. oktobra 2008.

Omenjeni odlok o ustanovitvi in nalogah delovnih teles Državnega zbora iz leta 2004 določa, da ima Komisija za peticije naslednje pristojnosti in naloge:⁶⁴

⁶³ Državni zbor Republike Slovenije je z omenjenim *Odlokom* leta 2004 ustanovil 3 komisije – Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, Komisija za odnose s Slovenci po svetu in Komisija po Zakonu o preprečevanju korupcije – 14 odborov – Odbor za gospodarstvo, Odbor za promet, Odbor za okolje in prostor, Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Odbor za finance in monetarno politiko, Odbor za zunanjo politiko, Odbor za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje, Odbor za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Odbor za obrambo, Odbor za zdravstvo, Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Odbor za kulturo, šolstvo in šport, Odbor za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj ter Odbor za zadeve EU (več o nalogah ostalih komisij in odborov glej *Ur. list RS* št. 123/2004).

⁶⁴ Pristojnosti in naloge komisije za peticije so zapisane pod točko II (1).

- obravnava pritožbe in predloge državljanov, v katerih opozarjajo na probleme pri izvajanju zakonov ali drugih aktov;
- obravnava pritožbe, ki se nanašajo na posamične zadeve in ukrepe pri pristojnih organih;
- preučuje prošnje, pritožbe in druge pobude splošnega pomena, ki jih pošiljajo državljani Državnemu zboru in drugim organom, ter ugotavlja vzroke zanje;
- obvešča pristojna delovna telesa Državnega zbora o pojavih, ki nastajajo pri uporabi zakonov, in jim predlaga ustrezne ukrepe za učinkovito uresničevanje pravic, dolžnosti in pravnih interesov državljanov;
- spremlja in preučuje problematiko uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter daje pobude in priporočila organom in pravnim osebam;
- spremlja in preučuje vprašanja, ki se nanašajo na uresničevanje politike enakih možnosti ter na izvajanje enakopravnega vključevanja žensk in moških na vseh področjih družbenega življenja in dela;
- spremlja uresničevanje mednarodnih obveznosti Republike Slovenije, ki se nanašajo na človekove pravice;
- obravnava redna letna in posebna poročila Varuha človekovih pravic ter poročila drugih organov, ki poročajo Državnemu zboru, če se ta nanašajo na izvajanje in uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;
- kot zainteresirano delovno telo obravnava predloge zakonov in drugih aktov, ki se nanašajo na človekove pravice in temeljne svoboščine ter zagotavljanje enakih možnosti.

Komisija za peticije je imela na začetku mandata leta 2004 šest članov, naslednje leto pa se je število njenih članov povečalo na sedem. Politično je združevala štiri člane iz koalicijskih strank in tri iz opozicijskih. Predsednica je bila članica opozicijske stranke SD, Majda Potrata, podpredsednica Majda Širca, članica PK LDS (od 26. decembra 2004–26. januarja 2005), ki jo je nasledila poslanka iz koalicijske stranke NSi, Marjetka Uhan. Ker je imela Komisija za peticije pet poslank, med njimi tudi predsednico in podpredsednico, je bilo to edino delovno telo Državnega zbora, v kateri so bile ženske v večini (Državni zbor Republike Slovenije 2008b).

Naloge Komisije za peticije so obravnavanje pritožb in predlogov državljanov, ki opozarjajo na določene probleme pri izvajanju zakonov in drugih aktov, obravnavanje pritožb, ki se

nanašajo na posamezne zadeve, ukrepanje pri pristojnih organih, preučevanje prošelj, pritožb in drugih pobud splošnega pomena, ki jih državljani pošiljajo Državnemu zboru in drugim organom ter ugotavljanje vzrokov zanjo.⁶⁵

4.6 Vsebina in število peticij v Državnem zboru Republike Slovenije v letih 2004–2008

Postopek, ki ga Državni zbor uporablja za evidentiranje in obravnavo peticij, je naslednji. Ko peticija pride v Državni zbor, jo pregleda strokovni sodelavec, ki deluje v okviru Komisije za peticije. Ta od pristojnih organov zahteva pojasnila o zadevi in zatem odgovori pošiljatelju. V odgovoru ga pouči o predpisih, ki se nanašajo na njegov primer, o možnih pritožbah oz. drugih poteh reševanja. Komisija za peticije se z vlogami običajno seznanja le v obliki dvomesečne informacije oz. seznama prispelih peticij s kratkimi povzetki vsebine. Le izjemoma se komisija odloči za razpravo o posameznem predlogu (Pogljajen 2012).

Tabela 4.1: Število peticij po letih od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2008

Leto	Prejete vloge
2005	332
2006	198
2007	200
2008	122
SKUPAJ	852

Vir: Državni zbor Republike Slovenije (2008c, 10).

Iz *Poročila o delu komisije za peticije 2004–2008* je razvidno, da je imela komisija v četrtem mandatnem obdobju 49 sej, od tega 12 nujnih. Skupno je obravnavala 852 vlog oz. peticij. Največ se jih je nanašalo na področje pravosodja, povečalo pa se je število vlog s področja socialne varnosti in varstva okolja (Državni zbor Republike Slovenije 2008b, 75–76).

⁶⁵ Povzeto po spletni strani Državnega zbora Republike Slovenije, dne 4. aprila 2012.

Tabela 4.2: Peticije v Državnem zboru po letih in področjih od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2008

Področje	2005	2006	2007	2008 do 30.6.	Skupaj
1. Delo pravosodnih organov	120	65	57	35	277
2. Žrtve vojnega nasilja	11	3	2	4	20
3. Stanovanjske zadeve	18	6	10	6	40
4. Prostorsko-komunalne zadeve	31	21	16	12	80
5. Delovnopravne zadeve	7	6	13	15	41
6. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje	24	19	10	9	62
7. Zdravstveno varstvo in socialna varnost	3	2	12	3	20
8. Davki	12	4	1	2	19
9. Temeljne človekove pravice	3	10	15	4	32
10. Državljanstvo	8	1	2	3	14
11. Denacionalizacija, razlastitev, privatizacija	12	3	5	1	21
12. Ostalo	83	58	57	28	226
SKUPAJ	332	198	200	122	852

Vir: Državni zbor Republike Slovenije (2008c, 10).

Na podlagi tabele 4.2. lahko peticije po vsebini razdelimo na tri večje sklope. Prvi so peticije s področja pravosodja so se najpogosteje nanašale na delo sodišč, državnih tožilcev in drugih organov pravosodja. Vsebino peticij s področja pravosodja lahko razdelimo v tri skupine: peticije, ki so izrecno nasprotovale sodnim odločitvam, sledijo ji peticije, ki so se nanašale na dolgotrajnost sodnih postopkov, medtem, ko je tretja skupina terjala pravni pouk v vseh fazah postopka. Poročilo o delu Komisije za peticije 2004-2008 navaja primere kot so pritožbe nad delom policije, zavržba ovadb s strani državnih tožilcev, pritožbe zapornikov, ki so nezadovoljni z razmerami v zavodih, premoženjsko-pravni spori (medsosedski spori, spori med nekdanjimi zakonci), vdor v zasebnost preko interneta itd. Vlagateljem peticij je Komisija za peticije morala pogosto pojasnjevati, da ni nadrejena sodiščem in zato ne more vplivati na njene odločitve, lahko pa jih je zaprosila za dodatna pojasnila in informacije.

Drugi sklop peticij zajema področje upravno-pravnih zadev kot so: postopki denacionalizacije, pridobitev državljanstva Republike Slovenije, vprašanje izbrisanih, prostorsko urejanje in graditev (nedovoljene ali črne gradnje, neodzivnost inšpekcijskih služb, vodooskrba), okoljska problematika (odlagališče odpadkov, kmetijska dejavnost, sežigalnice, vprašanja elektromagnetnih sevanj itd.). Število peticij s področja varstva okolja se je

povečalo, kar kaže na večje zavedanje o pomembnosti varstva okolja in negativnih vplivov na okolje. Pri okoljskih peticijah je značilno, da gre za vloge civilnih iniciativ oziroma peticij, ki imajo večje število podpisnikov. Podatki glede vprašanj denacionalizacije, razlastitve in privatizacije kažejo, da se je število le-teh zmanjšalo. Leta 2005 je Komisija za peticije prejela 12 tovrstnih vlog, naslednje leto 3, nato 5 in leta 2008 le še eno vlogo.

Tretji sklop peticij lahko uvrstimo na področje zdravstvenega varstva in socialne varnosti. Pri teh vrstah peticij poročilo Državnega zbora loči med tistimi, ki so jih vlagali posamezniki in tistimi, ki so jih vlagala različna civilnopravna združenja kot so društva, združenja ali sindikati. Le-te so opozarjale na sistemske pomanjkljivosti določene pravne ureditve, na nedoslednosti ali nepravilnosti pri izvajanju zakonodaje v praksi. To je bil tudi osnovni razlog, da je Komisija za peticije vsebinsko podrobneje obravnavala posamezno problematiko, in sicer v okviru samostojnih točk dnevnega dnevnega reda.⁶⁶ Na drugi strani so posamezni vlagatelji peticij izražali nezadovoljstvo nad vodenjem postopkov v konkretnih primerih, v zvezi s priznavanjem individualnih pravic. Tovrstne peticije odsevajo slabe življenjske razmere tako posameznikov kot skupin, ki se čutijo odrinjene iz družbe, neutemeljeno diskriminirane ali nepriznane, zato je bi bilo treba njihovo vsebino še posebej preučiti in poskušati čim bolj učinkovito in sistematsko reševati njihove probleme. Naj navedem le nekaj primerov, kot jih navaja poročilo Državnega zbora (2008c, 6): reševanje problematike onkoloških bolnikov, problematika spremljanja RTV programov v tehniki, ki bi bila dostopna posameznikom z okvarami sluha in vida, uresničevanje pravic invalidov in stanovanjska problematika.

Komisija za peticije nima pristojnosti, da bi lahko neposredno vplivala na rešitev problema, ki je naveden peticiji ali peticijah, lahko si le prizadeva, da na specifičen problem opozori pristojne organe, institucije in delovna telesa Državnega zbora. Večina priporočil je bila naslovljenih na Vlado Republike Slovenije in na resorna ministrstva, ki se na ta opozorila praviloma niso odzivala sproti, ampak le v okviru sprejetega programa dela. Zaradi tega

⁶⁶ Samostojno obravnavane točke so bile: stanovanjska problematika, kolektivna vloga delavk Koncepta Optimum, problematika avtizma, odkrivanje in registriranje poklicnih bolezni, emisije v okolju, odlagališče radioaktivnih odpadkov, preprečevanje in obvladovanje psihičnega nasilja na delovnem mestu, uresničevanje invalidskega varstva in položaj javnih uslužbencev – prijaviteljev nepravilnosti (Državni zbor Republike Slovenije 2008b, 75).

Komisija za peticije meni, da se vlagatelji peticij po pomoč raje obrnejo neposredno na poslance in ne na institucije, ki so bile ustanovljene prav s tem namenom. Komisija je kot matično delovno telo obravnavala redna letna poročila in dve posebni poročili Varuha človekovih pravic. Na podlagi drugega posebnega poročila Varuha človekovih pravic, ki se je nanašalo na problematiko izbrisanih, je komisija Državnemu zboru predlagala sprejem priporočila, »naj vlada in pristojna ministrstva storijo vse potrebno, da se položaj izbrisanih uredi v okviru sistemskega zakona« (Državni zbor Republike Slovenije 2008c, 7).

5 PRAVICA DO VLAGANJA PETICIJ V EVROPSKEM PARLAMENTU

5.1 Evropski parlament

O zgodovini, razvoju in pristojnostih evropskih institucij, in s tem tudi o Evropskem parlamentu je bilo že veliko zapisanega (Accetto 2006; Dinan 1999; Moussis 1999; Shaw 2000; Wallace in Wallace 2000 itd). Evropski parlament je edino neposredno voljeno telo v EU in vsakih pet let je vanj izvoljenih 785 evropskih poslancev iz 27 držav članic. Število poslancev je državam članicam dodeljeno glede na število prebivalstva, v samem Evropskem parlamentu pa se poslanci povezujejo v evropske politične skupine. Zaradi pomena in razumevanja delovanja Evropskega parlamenta pri obravnavi peticij bom na kratko orisala najpomembnejše mejnike v razvoju Evropskega parlamenta in njegovih pristojnosti.

Skozi zgodovino so organi EU ves čas pridobivali nove in nove pristojnosti in naloge. Francoski minister za zunanje zadeve Robert Schuman je že leta 1963 ugotovil, da je »gospodarska integracija, ki jo pravkar udejanjamo, dolgoročno nepojmljiva brez minimuma politične integracije. Ta je njeno logično in nujno dopolnilo« (Schuman 2003, 90). Z zgodovinskega vidika je bil Evropski parlament ustanovljen kot Skupščina Evropske skupnosti za premog in jeklo leta 1952. Takratna Skupščina je imela 78 članov, prvi sestanek je potekal 10. septembra 1952.⁶⁷ Z ustanovitvijo Evropske gospodarske skupnosti in Evropske skupnosti za jedrsko energijo leta 1957 je skupščina na lastno željo ustanovila razširjeno, enotno Skupščino za vse tri Skupnosti, ki je imela 142 članov. Prvo delno zasedanje je potekalo v Strasbourgu 19. marca 1958, dva dni kasneje pa si je Skupščina nadela ime »Evropska parlamentarna skupščina«. Štiri leta kasneje, 30. marca 1962, se je preimenovala v »Evropski parlament« (Moussis 1999, 59). V prvih letih po ustanovitvi so člane Evropskega parlamenta imenovali parlamenti držav članic, njihovo število je bilo odvisno od števila prebivalcev v posamezni državi. Poslanci so do prvih neposrednih volitev opravljali dvojno vlogo, saj so bili hkrati poslanci v nacionalnem in evropskem parlamentu (Fink Hafner 2004,

⁶⁷ »Od 10. avgusta 1952 je Evropska skupnost za premog in jeklo stvarnost, ki deluje, se brani, si utira pot, se trudi zadostiti vsem udeležencem – tako zaposlenim kot delodajalcem, tako uporabnikom kot nacionalnemu gospodarstvu.« (Schuman 2003, 87).

78). *Pariška*⁶⁸ in *Rimska pogodba*⁶⁹ sta predvidevali neposredne, splošne volitve v Evropski parlament⁷⁰, vendar se je to uresničilo šele petindvajset let po njunem podpisu. Nekatere države članice kot Velika Britanija in Francija so namreč zelo nasprotovale neposredno izvoljenim evropskim poslancem, ki naj bi »[...] oslabili nacionalno premoč v procesu odločanja.« (Dinan 1999, 84). Kot je navedel Moussis (1999, 59) je »zeleno luč za neposredne volitve je dala Pariška konferenca 9. in 10. decembra 1974, medtem ko je Svet 25. julija 1978 sprejel odločbo, ki je za prve neposredne volitve določila obdobje med 7. in 10. julijem 1979⁷¹.« *Amsterdamska pogodba*⁷² je dala Evropskemu parlamentu priložnost, da pripravi predlog neposrednih splošnih volitev v skladu z enotnim postopkom v vseh državah članicah ali v skladu z načeli, skupnimi vsem državam članicam.

Z vidika vloge in pomena Evropskega parlamenta je bila njegova prvotna naloga zgolj posvetovalna, nato je *Enotna evropska listina* leta 1987 uvedla postopek sodelovanja, *Pogodba o ustanovitvi Evropske unije* je dodala postopek soodločanja, medtem ko sta

⁶⁸ *Pariška pogodba* je najstarejša pogodba, podpisana 18. aprila 1951, s katero je bila ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo. Pogodba je začela veljati julija 1952 in prenehala veljati julija 2002.

⁶⁹ *Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti*, znana tudi kot *Rimska pogodba*, je bila podpisana 25. marca 1957. Usmerjena je bila v gospodarsko združevanje in sodelovanje demokratičnih držav zahodne Evrope. Temelji Skupnosti so bili prosti pretok blaga (carinska unija), prosti pretok oseb, storitev in kapitala ter kmetijstvo in prevoz. Vsebovala je tudi del o politikah Skupnosti, ki so zajemale skupna pravila (o konkurenci, davčne določbe, približevanje zakonodaje), ekonomsko politiko (plačilna bilanca, trgovinska politika), socialno politiko in določbe o Evropski investicijski banki. Njen sestavni del so tudi *Protokol o Statutu Sodišča Evropske gospodarske skupnosti*, ki je ostal večinoma nespremenjen vse od *Pogodbe iz Nice*, *Protokol o privilegijih in imunitetah Evropske gospodarske skupnosti* in *Protokol o Statutu Evropske investicijske banke*. Poglavitni namen te pogodbe je bil ustanoviti skupni trg, ki bi združil nacionalne trge držav članic in omogočil blagovno menjavo in opravljanje storitev pod enakimi pogoji kot na njihovih domačih trgih.

⁷⁰ Schuman je leta 1963 zapisal: »Torej bi bilo treba v ne preveč daljni prihodnosti predvideti splošne neposredne volitve članov skupščine. [...] Gotovo je, da bi se zavest o združeni Evropi okrepila in se bolj udejanjila, ko bi jo periodično potrjevali z glasovanjem na evropski ravni. Volivec bi se vključil v enotno volilno telo in se izjasnil o ciljih, ki so v interesu celote vseh povezanih ozemelj. Ideja si torej zasluži, da jo sprejmemo in takoj udejanjimo« (Schuman 2003, 91).

⁷¹ Kot navaja Dinan (1999, 84) je Svet želel izvesti neposredne volitve že poleti 1978, vendar jih je, zaradi težav Velike Britanije pri izvedbi volitev, prestavil na junij 1979

⁷² *Amsterdamska pogodba* je bila podpisana 2. oktobra 1997. Sestavljajo jo trije deli: vsebinske spremembe pogodb o Skupnostih in *Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije*, poenostavitev strukture pogodb in splošne oz. končne določbe o preštevilčenju in ratifikaciji.

Amsterdamska pogodba in *Pogodba iz Nice* postopek soodločanja razširili. Z *Lizbonsko pogodbo* iz leta 2007 je postopek soodločanja postal redni zakonodajni postopek in se razširil na nova področja, kot so notranje zadeve in pravosodja (Hauptman 2009, 135).

Določene funkcije, ki jih izvaja EU, so podobne funkcijam držav, medtem ko je druge težje primerjati. Tako Evropska komisija opravlja pretežno izvršilno funkcijo in je posledično med vsemi organi EU najbližje vladi v državi, zato se pogosto o njej govori kot o evropski vladi. Položaj je bolj zapleten pri zakonodajni funkciji, saj si jo po različnih postopkih delita Svet EU in Evropski parlament, ti so: postopki sodelovanja, posvetovanja, soodločanja in privolitve (Kaučič in Grad 2008, 422–423). Postopek soodločanja se v Evropskem parlamentu uporablja za približno dve tretjini evropske zakonodaje (npr. področje notranjega trga, okoljske politike, prostega gibanja, carinskega sodelovanja), preostala tretjina se sprejema s postopkom sodelovanja (npr. pristojnosti na področju ekonomske in monetarne unije). Postopek privolitve se uporablja za sprejem določenih mednarodnih sporazumov, za pristop novih držav članic, okrepljeno sodelovanje itd. (Hauptman 2009, 135).

Danes Evropski parlament izvaja štiri pomembne funkcije, in sicer: zakonodajno, proračunsko, politično in funkcijo spremljanja⁷³ ali nadzora. Pri slednji velja izpostaviti imenovanje Varuha človekovih pravic, ki obravnava pritožbe posameznikov proti institucijam EU zaradi slabega upravljanja, in pravico do peticije, ki jo lahko vložijo državljani EU in ki sodi na področje delovanja EU. Treba je tudi poudariti, da so parlamenti držav članic EU omejeni pri izvrševanju nekaterih pristojnosti, saj so s prenosom dela suverenosti oz.

⁷³ Funkcija spremljanja se izvaja posebno v odnosu do Evropske komisije, ki je dolžna odgovarjati le Evropskemu parlamentu. Vsak član Evropskega parlamenta lahko namreč sproži vprašanje, ki se nanaša na delovanje Evropske komisije, in zahteva njen odgovor na pisna ali ustna vprašanja. Vsako leto poslanci Evropskega parlamenta zastavijo okoli 3000 vprašanj, od tega je velika večina namenjena prav Evropski komisiji, ostala pa Svetu. Evropska komisija mora poslancem Evropskega parlamenta odgovarjati na vprašanja, zagovarjati svoja stališča pred parlamentarnimi komisijami in na plenarnih zasedanjih ter vsako leto Evropskemu parlamentu predložiti *Splošno poročilo o dejavnostih EU*. Hkrati lahko Evropski parlament z dvotretjinsko večino da nezaupnico Evropski komisij (kar se je enkrat že zgodilo) in jo prisili, da odstopi. Evropski parlament mora tudi potrditi predsednika in druge člane Evropske komisije kot celovito telo. Mandat Evropske komisije je bil podaljšan na pet let, tako da poteka sočasno z mandatom Evropskega parlamenta.

prenosom izvrševanja dela suverenosti na nadnacionalno organizacijo *sui-generis* dejansko izgubili del svojih zakonodajnih pristojnosti (Zajc 2009, 48).⁷⁴

Vendar pa pomanjkanje moči Evropskega parlamenta, ki nima vpliva na postavljanje izvršnega organa, ampak le soodloča v nekaterih zadevah Skupnosti, in dejstvo, da Svet ministrov ostaja glavno zakonodajno telo, na ravni EU ustvarja t. i. *demokratski deficit ali primanjkljaj*. O konceptu demokratskega deficita poteka razprava že od nastanku Skupnosti. Kot pravi Dinan (1999, 267) je zgodovina Evropskega parlamenta je zgodovina neizprosnih naporov evropskih poslancev, da povečajo njegovo institucionalno moč, predvsem z argumentom o demokratskem deficitu.

Evropski parlament je torej tista nadnacionalna ustanova, ki predstavlja najtesnejšo vez med državljani EU in ostalimi evropskimi institucijami, saj je edina neposredno voljena institucija EU in tako uživa najvišjo stopnjo demokratske legitimnosti.⁷⁵ Je tudi ena najbolj transparentnih institucij v EU, tako z vidika javnega značaja plenarnih zasedanj in zasedanj delovnih teles kot tudi z vidika dostopnosti dokumentov, ki so na voljo v vseh uradnih jezikih EU (Hauptman 2009, 134), zato se državljani EU v vedno večjem številu obračajo nanjo.

⁷⁴ To velja zlasti na področju prvega stebra EU, kjer institucije sprejemajo zakonodajo, ki neposredno učinkuje v državah članicah in je v hierarhiji pravnih norm nad nacionalno zakonodajo. Predvsem se to nanaša na področje notranjega trga s štirimi svobodami (prost pretok blaga, kapitala, oseb in zagotavljanje storitev) in na področje pravil glede konkurence. Ostala področja so še: ekonomske in monetarne zadeve, kmetijstvo, vize, azil in migracije, promet, davki, zaposlovanje, trgovina, socialno varstvo, izobraževanje, varstvo potrošnikov, industrija, varstvo okolja, raziskave in razvoj.

⁷⁵ Ob tem vseeno velja omeniti nizko volilno udeležbo za volitve v Evropski parlament. »Imena in osebnosti evropskih poslancev so večinoma neznani, prav tako kot obseg njihovih privilegijev in neobdavčeni dohodki. Slednji bi, če bi bili splošno znani, verjetno pripomogli k tistemu občutku, da nam vladajo *les autres*, zaradi zmanjšanja katerega obstaja demokratski politični razred« (Siedentop 2003, 122.)

5.2 Sestava Evropskega parlamenta v letih 2004–2009

Tako kot nacionalni parlamenti tudi Evropski parlament deluje na osnovi *Poslovnika*, ki vsebuje natančna notranja pravila organizacije. S 1. decembrom 2009⁷⁶ je začel veljati spremenjen poslovnik Evropskega parlamenta, saj ga je bilo treba prilagoditi Lizbonski pogodbi. Zaradi obravnave dela Odbora za peticije v šestem parlamentarnem mandatu bom navajala *Poslovnik*, ki je veljal do 1. decembra 2009, kljub temu pa bom v opombah omenjala tudi nove vsebine ali preštevilčenje členov.

Po izvolitvi se poslanci združujejo v politične skupine, glede na politično pripadnost, in ne na podlagi državljanstva. Poslanec lahko pripada le eni politični skupini, kar določa (29. člen Poslovnika Evropskega parlamenta).⁷⁷ Politično skupino sestavlja najmanj 25 poslancev, ki morajo biti izvoljeni v najmanj v eni četrtini držav EU. Tisti poslanci, ki niso člani nobene politične skupine, so neodvisni ali samostojni (Evropski parlament 2012b).

T.i. »prihajajoči« Evropski parlament, ki se je konstituiral takoj po volitvah, je imel leta 2004 skupno 732 poslancev, ti so sodelovali v osmih političnih skupinah, ki jih navajam po velikosti.⁷⁸

- Največja je bila politična skupina EPP-ED (*Group of the European People's Party (Christian Democrats) and European Democrats*) – Skupina Evropske ljudske stranke (Krščanskih demokratov) in Evropskih demokratov. Sedeži 2004: 268 ali 36,6 %;
- Druga največja skupina je bila PES (*Party of the European Socialists*) – Skupina Stranke evropskih socialistov. Sedeži 2004: 200 ali 27,3 %;
- ALDE (*Alliance of Liberals and Democrats for Europe*) – Skupina zavezništva liberalcev in demokratov za Evropo. Sedeži 2004: 88 ali 12 %;
- GREENS/EFA (*Group of the Greens/European Free Alliance*) – Skupina Zelenih/Evropske svobodne zveze. Sedeži 2004: 42 ali 5,7 %;

⁷⁶ Glej *Prilagoditev Poslovnika Evropskega parlamenta Lizbonski pogodbi Sklep Evropskega parlamenta z dne 25. novembra 2009 o prilagoditvi Poslovnika Evropskega parlamenta Lizbonski pogodbi 2009/2062(REG)* (Evropski parlament, 2009b).

⁷⁷ Po zdaj veljavnem Poslovniku Evropskega parlamenta sodi oblikovanje političnih skupin pod 30. člen.

⁷⁸ Evropski parlament (2012), dne 30. marca 2012.

- GUE/NGL (*Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left*) – Konfederalna skupina evropske združene levice/Nordijska zelena levica. Sedeži 2004: 41 ali 5,6 %;
- IND/DEM (*Independence and Democracy Group*) – Skupina Neodvisnosti/Demokracije. Sedeži 2004: 37 ali 5 %;
- UEN (*Union for Europe of the Nations Group*) – Skupina združenje za Evropo narodov. Sedeži 2004: 27 ali 3,6 %;
- NI – Samostojni poslanci. Sedeži 2004: 29 ali 3,9 %.

Za šeste neposredne volitve leta 2004 je značilno, da rezultati niso prinesli večjih sprememb, kljub širitvi EU z desetimi novimi državami članicami. Deleža največjih skupin – EPP (Skupina Evropske ljudske stranke) in PES (Skupina socialdemokratov) – sta ostala skoraj nespremenjena v primerjavi z letom 1999, nekoliko več glasov so dobili liberalci in evroskeptiki (Fink Hafner 2004, 99). Opozoriti je treba še na vstop Bolgarije in Romunije v EU leta 2007. S tem se je povečalo število poslancev od skupno 732 v letu 2004 na 785 v letu 2007 pa vse do volitev v Evropski parlament julija 2009, ko je število poslancev štelo 736. V 177. členu *Poslovnika* je zapisano: »Člani odborov in preiskovalnih odborov se volijo po predložitvi kandidatur s strani političnih skupin in samostojnih poslancev. Konferenca predsednikov⁷⁹ predloži Parlamentu predloge. Sestava odborov skuša čim bolj odražati sestavo Parlamenta«.

⁷⁹ Konferenco predsednikov sestavljajo predsednik Evropskega parlamenta in predsedniki političnih skupin. Konferenca sprejema odločitve v zvezi z organizacijo dela Evropskega parlamenta, pristojna je za odnose z drugimi institucijami in organi EU ter nacionalnimi parlamenti držav članic. Glej *Poslovník Evropskega parlamenta*, 23. in 24. člen.

5.3 Pravica do vlaganja peticije

Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti iz leta 1957 ni vsebovala nobenih določil o človekovih pravicah. Prvo sklicevanje je bilo zaslediti v *Enotnem evropskem aktu* iz leta 1986.

Veliko govora s strani vlad in politikov je tudi približevanje evropskih institucij državljanom EU. Eno izmed neposrednih sredstev za doseg tega cilja je možnost, da državljan »daje pripombe, se pritoži ali izpodbija veljavnost EU politik in zakona«. Ta pravica je bila formalno priznana šele z maastrichtsko pogodbo, ki je vstopila v veljavo leta 1993. Pogodba je ustanovila status evropskega državljana kot tudi pravico do peticije v Evropskem parlamentu in je s tem podelila potrební status pravici do peticije, ki je bila zagotovljena že v *Poslovniku Evropskega parlamenta* od leta 1953.⁸⁰ Od njegove ustanovitve leta 1958 pa vse do prvih, neposrednih volitev v Evropski parlament leta 1979 je bilo vloženih skupno 128 peticij. Do leta 1974 je bilo peticij manj kot 10 na leto, nato je njihovo število poskočilo (Piodi 2009, 15).⁸¹ Kot navaja avtor raziskave je bila več kot polovica peticij napisana s strani organizacij in uradnikov, zaposlenih v institucijah evropskih skupnosti, ki so na ta način želeli biti slišani s strani odločevalcev.⁸² Največ peticij se je ukvarjalo s vsebino evropskih institucionalnih zadev (kot npr. institucionalna razprava, volitve v Evropski parlament), sledijo ji peticije, vezane na tematiko kršenja človekovih pravic v različnih državah (diktatura v Španiji, Grčiji, v Čilu, baltske države), nato sledi problematika živali, okolja in zdravja (lokalni okoljski problemi, zaščita ptic selivk v mediteranskih državah, zlasti v Italiji) in civilna družba ter problemi migrantskih delavcev (Piodi 2009, 23–51).

Med leti 1994–1995 je njihova številka dosegla 1.352 peticij. Od takrat naprej število peticij niha, a v povprečju jih Evropski parlament prejme nekaj čez 1.000 letno, medtem ko število podpisnikov peticij narašča. V obdobju 1984–89 je peticije podpisalo 5,5 milijona

⁸⁰ Med gradivom Evropskega parlamenta, ki ni dostopno širši javnosti so tudi peticije v papirni obliki od leta 1955 do 1999 in v elektronski obliki od leta 1955 do leta 1990.

⁸¹ Avtor navaja, da je bilo leta 1975 prejetih 16 peticij, naslednje leto 19 peticij, 1977 je bila številka 24 in leta 1978 kar 31 prejetih peticij.

⁸² Leta 1976 so zato poslanci sprejeli odločitev, da bodo peticije zaposlenih v evropskih institucijah upoštevali kot nedopustne (Piodi 2009, 15).

prebivalcev, v letih 1994–99 je število naraslo na 10 milijonov prebivalcev, medtem ko je v mandatu 1999–2004 nekaj posameznih peticij že preseglo milijon podpisnikov, vključno s tisto, ki jo je organizirala evropska zveza živalskih vrtov in akvarijev (European Association of Zoos and Aquaria, dne 13. maj 2012) proti nezakonitemu trgovanju z živalmi, ki jo je podpisalo 1.9 milijona ljudi.

Zaščita temeljnih pravic je kot temeljno načelo vsebovano v *Pogodbi o ustanovitvi Evropske unije*. Člen F *Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije*, spremenjene in dopolnjene v Amsterdamu, določa, da je EU ustanovljena na načelih svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravne države. Sočasno s spoštovanjem nacionalne identitete držav članic mora Unija spoštovati temeljne pravice iz ustavnih običajev kot splošno načelo prava Skupnosti (Moussis 1999, 480). Člen O *Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije* kot pogoj za članstvo postavlja spoštovanje načel, ki so opredeljena v členu F. Le-ta namreč predvideva ukrepanje države članice v primerih kršenja načel, na katerih je nastala Unija. Svet v sestavi vodij držav ali vlad, ki deluje soglasno, vendar brez upoštevanja glasu predstavnika zainteresirane države članice, lahko ugotovi obstoj resnih ali vztrajnih kršitev teh načel. Ob taki odločitvi lahko Svet, s kvalificirano večino, začasno ukine določene pravice, ki izvirajo iz uporabe *Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije*, vključno z glasovalnimi pravicami v Svetu (Moussis 1999, 480).

Poleg temeljnih pravic kot jih zagotavlja *Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin*, ki je bila podpisana v Rimu 4. novembra 1950, imajo državljani EU tudi številne druge pravice, kar zadeva poklicne dejavnosti.⁸³ Države članice EU so glede spoštovanja človekovih pravic vezane tudi na druge pravne vire. Listina temeljnih pravic je akt, ki zagotavlja enovitost evropskega pravnega reda in ga je Evropski svet sprejel tudi zaradi relevantnosti teme ter pomena zavedanja teh pravic državljanov EU. Državljan EU imajo boljšo pozicijo, kot če bi bili le državljani svoje nacionalne države, saj se lahko obrnejo tudi na mednarodne sodne organe, da bi branili svoje interese in pravice. Seveda pa morajo

⁸³ Na primer zavarovanje v katerikoli državi članici, ne da bi jim bilo treba plačevati carinske dajatve ali dodatne davščine; pravica do prenosa denarja iz ene države v drugo; najem posojil pri finančnih ustanovah, ustanovljenih v drugih državah članicah, pod pogoji, ki veljajo v tisti državi; trgovci imajo pravico obravnavati celotno EU kot potencialni trg in imajo zato pravico kupovati v katerikoli članici in prodajati kjerkoli v Uniji brez količinskih omejitev ali uvoznih dajatev; izvajanje svojega poklica v katerikoli državi članici, pravica iskanja zaposlitve, si ustvariti dom in družino v državi, kjer delajo, in tam tudi ostati, tudi če so izgubili zaposlitev itd.

pravice poznati, da jih lahko branijo. Žal se velika večina državljanov ne zaveda pravic, ki jih imajo kot državljani EU. Kot pravi Moussis (199, 481–482) »[...] nevednost namreč ni nekaj, na kar bi lahko bili ponosni kot tudi ne izgovori o kompleksnosti in posledično nerazumevanju evropske zakonodaje.«

Spomladi leta 2006. leta je Eurobarometer izvedel raziskavo med državljani EU o prihodnosti Evrope (Evropska komisija 2006). Eno izmed vprašanj se je nanašalo na mnenje državljanov o tem, kateri dve tradicionalni obliki predstavniške demokracije bi izbrali, da bi njihov glas slišali odločevalci na ravni EU.

Tabela 5.1: Kateri dve možnosti bi izbrali, da bi najbolj vplivali na odločanje?

Možnost	v %
Volitve	56
Podpisovanje peticije	15
Včlanitev v politično stranko	13
Sodelovanje na demonstracijah	10
Včlanitev v sindikat	9
Včlanitev v zvezo potrošnikov	9
Udeležba na stavki	8
Včlanitev ali podpornik nevladne organizacije	7
Sodelovanje v razpravi na internetu	7

Vir: Evropska komisija (2006, 45).

Odgovori nam kažejo, da je še vedno več kot polovica anketirancev (56 %) prepričana, da so volitve najboljša oblika vpliva, kljub vsesplošnemu trendu upadanja volilne udeležbe pri volitvah za Evropski parlament. V drugo skupino bi lahko uvrstili tiste oblike predstavniške demokracije, ki so dobile med 10 in 15 %. To so podpisovanje peticij (15 %), včlanitev v politično stranko (13 %) in sodelovanje na demonstracijah (10 %). Manj pomembna pa se anketirancem zdi včlanitev v sindikat ali v zvezo potrošnikov (9 %), udeležba na stavki (8 %) ter včlanitev v nevladno organizacijo ali sodelovanje v razpravi na internetu (7 %). Tudi med odgovori državljanov držav članic ni velikih razlik. Da so volitve najboljša oblika vpliva, v veliki večini menijo Danci (83 %), v nasprotju z Estonci (36 %). Za 27 % Grkov je

podpisovanje peticij najboljša oblika vpliva (povprečje EU-27⁸⁴ je 15 %). Udeležba na stavki je za 19 % Slovakov, 17 % Grkov in 14 % Poljakov najboljša oblika vpliva na odločevalce. Estonija je izjema pri zadnjem odgovoru, saj naj bi kar 28 % njenih državljanov presodilo, da je sodelovanje pri razpravah na internetu najbolj učinkovito sredstvo vpliva (povprečje EU-27 je zgolj 7 %). Podatki nam kažejo, da je podpisovanje peticij še vedno močno zasidrano v zavesti državljanov kot druga najbolj učinkovita oblika predstavniške demokracije.

⁸⁴ EU-27 pomeni povprečje vseh 27 držav članic EU.

5.4 Načini vlaganja peticij

Peticije lahko vložijo državljani na dva načina, in sicer po pošti in v elektronski obliki, na način, da izpolnijo obrazec, ki je na spletni strani Evropskega parlamenta (Evropski parlament. Odbor za peticije 2012). Vsaka peticija mora vsebovati ime vlagatelja, državljanstvo in stalni naslov in mora biti podpisana. Če je peticija skupinska, mora vsebovati ime, državljanstvo in stalni naslov vlagatelja oz. vsaj prvega podpisnika ter mora prav tako biti podpisana. Peticija lahko vsebuje priloge, vključno s kopijami različnih dokazil, in se pošlje na naslov Evropskega parlamenta v Bruselj.

Če želi državljan EU vložiti peticijo v elektronski obliki, je treba izpolniti in poslati obrazec na spletnem mestu. Po oddaji prejme vlagatelj na svoj elektronski naslov elektronsko potrdilo o prejemu, s katerim dokazuje oddano vlogo. Elektronsko vlaganje peticij je enostavno in dostopno v vseh uradnih jezikih EU. K vse večjemu številu peticij, ki jih Evropski parlament prejme po elektronski pošti, so pripomogle prenovljene spletne strani Evropskega parlamenta, ki so uporabniku prijazne, pregledne in jezikovno dostopne. Že od leta 2008 je Odbor za peticije prejel več elektronskih peticij (59,2 %) kot peticij po pošti.⁸⁵ Odbor za peticije v svojih letnih poročilih nenehno poziva k izboljšanju spletnih strani Evropskega parlamenta, predvsem sistema za enostavno vlaganje peticij, saj naj bi na ta način dvignili stopnjo participacije državljanov in okrepili neposredno vključenost in soudeležbo državljanov v političnem procesu. Vse prejete peticije se nato posredujejo Odboru za peticije, ki je pristojen za njihovo obravnavo ter pripravo priporočil in sklepov. Odbor vlagatelja sproti obvešča o poteku obravnave peticije.

⁸⁵ Evropski parlament. Odbor za peticije 2009b, dne 15. maj 2012.

5.5 Predstavitev delovnega področja Odbora za peticije (*PETI Committee*)

Od leta 1987 se s peticijo ukvarja poseben odbor, pred njegovo ustanovitvijo se je s peticijami ukvarjal Odbor za pravne zadeve in nato Odbor za poslovnik.

Poslovnik Evropskega parlamenta v VIII. poglavju obravnava peticije, in sicer: pravica do peticije (člen 191), obravnava peticij (člen 192) in objava peticij (člen 193).⁸⁶

Potek dela s peticijami v Odboru poteka na naslednji način. Številke peticij in avtorjev oz. glavnih avtorjev (pri skupinskih peticijah) se vpišejo v register po vrstnem redu, po katerem so peticije prispele, in objavijo na plenarnem zasedanju Evropskega parlamenta. Te objave so vključene v zapisnik seje, na kateri so bile peticije razglašene. Če vlagatelj ne želi objave svojega imena, se spoštuje njegova zasebnost, vendar mora biti zahteva jasno podana. Navadno so seje Odbora javne, vlagatelji peticij pa se jih, če izrazijo željo, lahko udeležijo takrat, ko se obravnava njihova peticija. Če predmet peticije zadeva področje delovanja EU, jo Odbor za peticije označi za dopustno in se nato v skladu s *Poslovnikom Evropskega parlamenta* odloči, kakšen bo nadaljnji postopek. Če peticija ne sodi na področje delovanja EU, je označena za nedopustno. Primer tovrstne peticije je, da njena vsebina sodi v pristojnost države članice. Odbor tudi ne obravnava prošenj za pridobitev informacij, niti splošnih pripomb o politiki EU. Ne glede na odločitev Odbor za peticije vlagatelja obvesti o (ne)dopustnosti peticije. Peticije, ki jih Odbor za peticije označi za nedopustne, so shranjene v arhivu brez nadaljnjih postopkov. Odbor lahko vlagatelju peticije svetuje, da se obrne na katero od evropskih institucij, ki ni organ EU (npr. Evropsko sodišče za človekove pravice), ali na nacionalne institucije (npr. nacionalni Varuh človekovih pravic).

Kot sem že zapisala, obstaja široka paleta vsebin, ki jih peticije naslavlajo, kar daje Odboru možnost, da za vsako posamezno peticijo izberejo najprimernejše postopke za obravnavo in ukrepanje. Postopki se zelo razlikujejo od postopkov drugih odborov v Evropskem parlamentu, zato je v številnih poročilih letnega dela Odbora mogoče zaslediti slabo razumevanje delovanja Odbora celo med kolegi poslanci.

⁸⁶ Po sprejetju novega *Poslovnika Evropskega parlamenta* decembra 2009 so peticije prav tako obravnavane v VIII. poglavju, in sicer od člena 201 do 203. Dodan je tudi člen 203a, ki obravnava državljansko pobudo.

V primeru dopustnosti peticije lahko Odbor za peticije:

- pozove Evropsko komisijo, naj izvede predhodno raziskavo in priskrbi informacije o skladnosti z ustrežno zakonodajo Skupnosti ali stopi v stik s Solvitom;
- drugim odborom Evropskega parlamenta posreduje peticijo v vednost ali nadaljnjo obravnavo (odbor lahko npr. v svojih zakonodajnih postopkih upošteva peticijo);
- v izjemnih primerih sprejme poročilo⁸⁷ in ga predloži na glasovanje na plenarnem zasedanju ali izvede raziskavo dejstev;
- sprejme ostale ustrezne ukrepe.

Pri peticijah, kjer je bila izvedena predhodna poizvedba s strani Evropske komisije ali Sekretariata Odbora, so člani Odbora sproti obveščeni o rezultatih, peticija pa se vnese na dnevni red Odbora.

Glede na število peticij in na rezultate poizvedbe, se nekatere peticije obravnavajo hitreje, z uporabo pisnega postopka. Druge, bolj kompleksne ali celo kontroverzne peticije, se obravnavajo v javnosti, na sejah Odbora, ki potekajo enkrat mesečno. Ista peticija se lahko obravnava več kot enkrat, če so pred odločitvijo članov potrebne dodatne informacije. Tudi vlagatelji peticij lahko sodelujejo v razpravi, Odbor pa lahko povabi tudi druge zainteresirane strani, da predstavijo svoje mnenje in poglede na določeno temo.

V letu 2003 je bila nedopustnih peticij okoli tretjina in nekatere so bile posredovane nacionalnim oblastem ali pristojnim agencijam, druge spet odborom za peticije v nacionalnih parlamentih, seveda v primerih, kjer tovrstni odbori obstajajo ali evropskemu ombudsmanu, kjer gre za nepravilnosti znotraj delovanja evropskih inštitucij. To je tudi eden od razlogov, da Odbor že od leta 2002 zahteva zanesljiv sistem za delo s peticijami, ki bi povečal preglednost dela. Sistem, ki je doživel že nekaj izboljšav, je namenjen spremljanju dela Odbora, ažuriranemu statusu peticij in širjenju informacij znotraj Evropskega parlamenta. Programski sistem omogoča shranjevanje glavnih podatkov o peticiji ter vodenje in dostop do dosjejev in drugih relevantnih informacij.

⁸⁷ Na podlagi 45. člena Poslovnika Evropskega parlamenta lahko odbor pripravi samoiniciativno poročilo, vendar le po pridobitvi dovoljenja konference predsednikov.

Evropski poslanci, ki niso vezani na mandat Odbora, se lahko, če, jih zanima obravnava specifične peticije, udeležijo sej Odbora. Sej se običajno udeležijo takrat, ko so obravnavane peticije iz »njihove« države članice ali pa vsebina peticij obravnava »njihovo« državo članico. Odbor se praviloma sestane vsak mesec, razen avgusta, ko so parlamentarne počitnice. Odboru pri njegovem delu pomaga stalni sekretariat, ki je pristojen za obravnavo peticij, opravlja svetovalno vlogo in pripravlja seje odbora. Odbor lahko pri svojem delu za rešitev vprašanja, ki ga je vložil vlagatelj peticije, sodeluje z državnimi ali lokalnimi organi v državah članicah. Vendar pa ne more razveljaviti odločitev, ki so jih sprejeli ustrezni organi v državah članicah. Ker Evropski parlament ni pravosodni organ, ne more razsojati niti preklicati odločitev, ki so jih sprejela sodišča v državah članicah. Peticije, ki bodo zahtevale takšne ukrepe, so nedopustne.

Odbor je pristojen za obravnavo peticij in tudi za odnose z Varuhom človekovih pravic.⁸⁸ Vprašanja glede nepravilnosti⁸⁹ v institucijah ali organih EU je treba nasloviti na evropskega Varuha človekovih pravic ali ombudsmana.⁹⁰ Podjetja, združenja in druga telesa z registrirano poslovalnico v EU, se prav tako lahko pritožijo Varuhu. Varuh človekovih pravic je neodvisen in deluje nepristransko, običajno vodi preiskave na podlagi pritožb, vendar jih lahko sproži tudi na lastno pobudo. Pritožba se lahko vloži po pošti, faksu ali elektronski pošti. Navodilo za pritožbo in pritožbeni obrazec sta na voljo v uradu Varuha ter na njegovi spletni strani.⁹¹

Na nekdanji spletni strani Evropskega parlamenta, ki je bila arhivirana 1. julija 2009,⁹² so navedeni člani Odbora v šestem mandatnem obdobju, in sicer od julija 2004 do julija 2009. Članov odbora je bilo takrat 38, namestnikov pa 21.

⁸⁸ Evropski parlament je prvega varuha človekovih pravic izvolil leta 1995.

⁸⁹ Primeri nepravilnosti so: upravne nepravilnosti, nepravilnost, diskriminacija, zloraba pooblastil, molk organa, zavračanje posredovanja podatkov in nepotrebna zamuda.

⁹⁰ Imenovanje, dejavnosti in razrešitev varuha človekovih pravic v poglavju IX obravnava *Poslovník* (členi od 194 do 196). V novem *Poslovníku* je dejavnost varuha predstavljena v členih 204, 205 in 206. *Statut Evropskega parlamenta o predpisih in splošnih pogojih* opredeljuje pristojnosti in ureja upravljanje nalog varuha človekovih pravic. Statut je 9. marca sprejel Evropski parlament 1994 (UL L 113, 4. maj 1994, str. 15) in ki ga spreminjajo sklepi z dne 14. marca 2002 (UL L 92, 9. april 2002, str. 13) in 18. junija 2008 (UL L 189, 17. julij 2008, 25).

⁹¹ Povzeto iz spletne strani evropskega varuha človekovih pravic, dne 5. marca 2012.

⁹² Spletna stran evropskega parlamenta - arhivirana stran, dne 21. april 2012).

Predsedstvo Odbora, ki ga sestavljajo predsednik in podpredsedniki, predstavlja politično sestavo Evropskega parlamenta. Za predsednika Odbora za peticije je bil izvoljen Marcin Libicki s Poljske, član Skupine združenje za Evropo narodov (v nadaljevanju UEN).

Odbor je imel tudi naslednje štiri podpredsednike:

- Michael Cashman iz Združenega kraljestva, član Skupine Stranke evropskih socialistov (PES);
- Carlos José Iturgaiz Angulo, Španec in član Skupine Evropske ljudske stranke (Krščanskih demokratov) in Evropskih demokratov (EPP-ED);
- Kathy Sinnotti iz Irske, članica Skupine Neodvisnosti/Demokracije (IND/DEM);
- Maria Matsouko iz Grčije, članica Skupine Stranke evropskih socialistov (PES).

Po podrobnejšem pregledu spletnih strani Evropskega parlamenta lahko ugotovimo, da sta bila Španec Carlos José Iturgaiz Angulo in Irka Kathy Sinnotti podpredsednika Odbora od 1. februarja 2007 do konca mandata 13. julija 2009. Imenovanje novih podpredsednikov sovпада s povečanjem števila poslancev v Odboru s 25 na 40 članov.

Podatki nam razkrijejo politično in nacionalno sestavo Odbora. Največ poslancev, tj. po 14, je iz Skupine Evropske ljudske stranke (Krščanskih demokratov) in Evropskih demokratov (EPP-ED), sledijo jim poslanci Skupine Stranke evropskih socialistov (PES), ki so imeli 12 članov, nadalje so Odbor sestavljali štirje člani Skupine zavezništva liberalcev in demokratov za Evropo (ALDE), trije člani iz Skupine združenje za Evropo narodov (UEN), vključno s predsednikom, dva člana iz Skupine Zelenih/Evropske svobodne zveze (GREENS/EFA) ter po en član iz Skupine Neodvisnosti/Demokracije (IND-DEM), Konfederalne skupine evropske združene levice/Nordijska zelena levica in en samostojen poslanec. Izmed naštetih članov je bilo 11 žensk, od tega sta bili dve podpredsednici. Po nacionalni sestavi pa je bilo največ poslancev iz Španije (7), sledijo poslanci iz Irske (6), po štirje poslanici iz Velike Britanije in Nemčije, po trije s Poljske, iz Italije in Grčije, dva poslanca iz Romunije in po en poslanec z Danske, Malte, Madžarske, Finske, iz Francije in Avstrije. Seveda pa se je sestava članov Odbora spreminjala, saj sta med njimi tudi poslanca Romunije, ki sta lahko postala člana šele z vstopom te države v EU leta 2007.

5.6 Vsebina in število peticij v Evropskem parlamentu v letih 2004–2009

Podatki kažejo (Evropski parlament 2003, 2005, 2006 in 2007č), da je v šestem parlamentarnem mandatu Evropskega parlamenta je število peticij vsako leto naraščalo. Izjemi sta bili le leto 2005, ko je bilo vloženih 1032 peticij, in leto 2006, ko je bilo vloženih še nekoliko manj peticij tj., 1016. S povišanjem števila peticij se je povišalo tudi število nedopustnih peticij.⁹³

Razlogi za visok odstotek nedopustnih peticij naj bi bili v tem, da državljani ne poznajo dovolj dobro dela in pristojnosti Odbora, ki za dopustne lahko označi le tiste peticije, ki so v pristojnosti EU. Veliko peticij je namreč vsebovalo pritožbe proti odločitvam pravnih organov v državi članici, mnenja o politiki EU, nerazumevanje različnih pristojnosti evropskega Varuha človekovih pravic in, Evropskega sodišča za človekove pravice, ali pa so bile peticije kratke in nejasne, predvsem so bile take tiste, ki so jih državljani vložili elektronsko.

Opazen je trend vlaganja elektronskih peticij. Tako je bilo leta 2008 prvič vloženih več elektronskih peticij (59,2 %) kakor po pošti, leta 2009 pa je bilo že 65 % peticij vloženih prek spleta.

Vsebina in število peticij se leta 2004 z vstopom novih držav članic EU nista bistveno spremenila, kar je bilo za člane Odbora precejšnje presenečenje⁹⁴. Izjema je zgolj Poljska, ki je od leta 2006 na vrhu seznama držav, katerih državljani vlagajo največ peticij. Z vstopom Romunije in Bolgarije leta 2007 se je državam z največ vloženimi peticijami pridružila še Romunija. Omeniti velja skupno točko državljanov novih držav članic, saj je prispelo veliko peticij, ki so se nanašale na vračanje premoženja, kar predstavlja pravico do zakonito pridobljene lastnine, vendar pa je ta tematika v pristojnosti nacionalnih organov. Leta 2008 pa je iz Latvije prispelo veliko število peticij glede položaja ruske manjšine (Evropski parlament

⁹³ Ob tem moram zapisati, da so se v poročilih odbora številke prejetih peticij razlikovale, zato sem na Sekretariat Odbora naslovila kar nekaj vprašanj, kako je to mogoče oz. jih zaprosila za razlago (marca, maja in oktobra 2012). Odgovora nisem prejela, zato sem se odločila, da število peticij v posameznem letu ne spreminjam.

⁹⁴ »Evropski parlament ugotavlja, da se v prvem letu po širitvi na 25 držav članic število prejetih peticij ni bistveno spremenilo, kar je v nasprotju s prvotnimi pričakovanji; vendar je neizbežno, da bodo državljani novih držav članic čedalje bolj uporabljali svojo pravico do peticije, ko bodo seznanjeni s postopkom vlaganja peticij.« (Evropski parlament 2003, 6).

2007č). Peticije o državljanskih pravicah v Latviji lahko razdelimo na težave ruskih državljanov oz. ljudi brez državljanstva pri pridobitvi latvijskega državljanstva in s tem povezanim problemov svobodnega gibanja znotraj EU ter na težave pri nepriznavanju manjšinskih pravic rusko govoreče etnične manjšine.⁹⁵

Odbor pri obravnavi peticij z namenom ugotovitev dejstev (člen 192(3) Poslovnika EU) svoje člane lahko pošlje na kraj dogajanja. Misije največ treh članov Odbora so namenjene preverjanju dejstev vlagatelja peticij. Vendar pa delegacija z delom lahko začne šele po ustrezni obravnavi vsebine peticije na Odboru. Kot je razvidno iz podatkov (Evropski parlament 2003, 2005, 2006 in 2007č) je bilo v povprečju takih misij 3 do 4 letno, izjema je bilo leto 2007, ko je bilo raziskovalnih misij celo 6 (Nemčija, Španija, Irska, Poljska, Francija, Ciper) in leto 2009, ki ga je zaznamoval prehod na sedmo zakonodajno obdobje, saj so se novi člani (teh je bilo kar za dve tretjini vseh članov) morali najprej seznaniti z delom in pristojnostmi Odbora.

Po državljanstvu so najdejavnejši vlagatelji peticij Nemci, Španci, Italijani, Romuni, Poljaki, Grki in Britanci. Na dnu lestvice so češki, estonski, luksemburški in slovenski vlagatelji peticij. Zanimivo je tudi, da so peticije iz Španije in Francije pogosteje vložile nevladne organizacije, različna združenja ali lokalni organi, medtem ko so peticije iz Nemčije in Romunije predvsem individualne.

Poročilo o odločitvah Odbora za peticije v parlamentarnem letu marec 2004 – december 2005 je pripravil in predstavil njegov podpredsednik Michael Cashman, član Skupine Stranke evropskih socialistov⁹⁶ (Evropski parlament 2006i). Pri analizi tega poročila je treba upoštevati, da so bila prejšnja poročila Odbora vezana na parlamentarni mandat in ne na koledarsko leto. Odbor se je odločil, da bo poročilo pripravil za obdobje poldruega leta po širitvi EU in volitvah v Evropski parlament, saj naj bi s podaljšanim poročilom celoviteje

⁹⁵ Peticije št. 810/2005 (G. Goglovs, ruski državljan) o zavrnitvi prošnje za naturalizacijo v Latviji, saj ni bil rezident pred 17.6.1940; peticija št. 975/2005 (S. Lazarevs, brez državljanstva) o problemih zakona o naturalizacije in nujnosti njene spremembe; peticija št. 342/2005 v imenu Društva rusko govorečih v Dublinu o diskriminaciji rusko govoreče manjšine v Latviji; peticija št. 928/2004 (G. Simmonds, britanski državljan), o sistematičnem izključevanju ruske manjšine iz političnega življenja v Latviji in kršenje svobode gibanja; peticija št. 757/2004 (H-J. Hahn, nemški državljan, o težavah etničnih manjšin v novih državah članicah, predvsem v baltskih državah) itd.

⁹⁶ Michael Cashman je evropski poslanec od leta 1999 in član Laburistične stranke v Veliki Britaniji.

predstavili delo Odbora. Statistični podatki iz istega poročila kažejo, da je bilo leta 2004 prejetih skupno 1002 peticij, naslednje leto pa nekoliko več, tj. 1032 peticij. V obeh letih je razmerje med dopustnimi in nedopustnimi peticijami podobno – ena tretjina je nedopustnih, kar naj bi bil znak, da državljani EU še vedno niso dovolj informirani o pristojnostih Odbora in področjih delovanja EU. Kljub vstopu 10 novih držav članic v EU meseca maja 2004 in kljub pričakovanjem Odbora se število vloženih peticij ni sorazmerno povečalo.⁹⁷ Od novih držav članic so največ peticij vložili Poljaki, Madžari in Čehi. Odbor je mnenja, da državljani novih držav članic še ne poznajo dovolj svojih pravic oz. niso dovolj dobro obveščeni.

Število peticij, prejetih v letu 2006, se ni bistveno spremenilo (1032 peticij leta 2005 v primerjavi s 1016 peticijami leta 2006), od tega pa je bila približno tretjina označena za nedopustne. Glavna problematična področja so bila še vedno okolje in prosti pretok blaga, oseb in kapitala. Znatno število peticij se nanaša na spoštovanje temeljnih pravic v državah članicah in izraža stališča državljanov o dejavnostih EU. Večino vlagateljev peticij Odbor spodbuja, naj uporabijo pravna sredstva na nacionalni ravni in naj po tem, ko so izrabili vse možnosti za pritožbo, razmislijo o tem, da svoj primer predložijo Evropskemu sodišču za človekove pravice v Strasbourgu. Delež nedopustnih peticij kaže na nenehno potrebo po širjenju javne ozaveščenosti in po učinkovitejšem seznanjanju evropskih državljanov z zakonodajo in politiko EU ter njihovo legitimno pravico do naslavljanja peticij na Evropski parlament. Za doseg te ciljev je potrebno skupno prizadevanje tako na evropski kot nacionalni ravni.

Tabela 5.2: Letno število prejetih peticij v Evropskem parlamentu v letih 2004–2009⁹⁸

Leto	Skupno število	Dopustne peticije	Nedopustne peticije
2004	1002	623	379
2005	1032	628	318
2006	1016	667	354
2008	1849	1108	812
2009	1924	1062	818

Viri: Evropski parlament (2003, 2005, 2006 in 2007č).

⁹⁷ Leta 2000 je bilo vloženih 908 peticij, leta 2001 – 1132 peticij, leta 2002 – 1601 peticij, leta 2003 – 1315 peticij, številke so povzete po omenjenem poročilu odbora (glej str. 18).

⁹⁸ Za leto 2007 ni podatkov.

Ena najpomembnejših pravic državljanov EU je, da državljani lahko prosto potujejo po celotni Skupnosti (člen 8.a *Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije*). Državljan EU se lahko giblje in biva na ozemlju držav članic pod pogoji, ki so opredeljeni v *Pogodbi o ustanovitvi Evropske unije*, in ob ukrepih, sprejetih za njihovo izvajanje. Turistična ali poslovna potovanja so v EU zelo olajšana z evropskim pravom. Potniki lahko kupujejo blago brez omejitev v državah članicah, ki jih obiščejo, pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane tiste države.

V primerjavi z letom 2008 je bilo nekaj sprememb v državah, ki so na vrhu lestvice po številu oddanih peticij: EU kot celota je še vedno na prvem mestu, sledijo ji Nemčija, Španija, Italija in Romunija (ti dve državi sta v primerjavi z letom 2008 zamenjali mesti). Presenetljivo je na dnu lestvice Malta, za Slovenijo in Latvijo, saj se je na to državo nanašalo le 9 peticij, v primerjavi z 20 v predhodnem letu. Opaziti je rahle razlike pri razvrstitvi peticij po jezikih: medtem ko sta nemščina in angleščina, tako kot leta 2008 tudi v letu 2009 glavna jezika pri pisanju peticij, pa sta italijanščina in španščina zamenjali mesti. Slovenščina, malteščina in estonščina so na dnu seznama.

Po državljanstvu so še vedno najdejavnejši vlagatelji peticij Nemci, sledijo jim Španci in Italijani (tudi tukaj sta v primerjavi z letom 2008 Italija in Španija zamenjali mesti), sledijo pa jim romunski, poljski in britanski vlagatelji. Na dnu so češki, estonski in luksemburški državljani, ki so v letu 2009 skupno vložili 11 peticij. Kar zadeva obliko peticij vlagatelji raje pošiljajo peticije z uporabo obrazca na spletu kakor v tradicionalni pisemski obliki (62,6 % peticij, prejetih v letu 2009, je bilo poslanih po elektronski pošti, v primerjavi z 59,2 % tako vloženi peticij leta 2008).

Čeprav so statistični podatki uporaben instrument, ki odboru omogoča, da oceni svojo celotno dejavnost, pa jih je treba brati pazljivo, saj lahko na skupne rezultate vpliva kar nekaj prvin in se peticije na primer lahko nanašajo na eno ali več področij, eno ali več držav, lahko so jih vložili posamezniki ali združenja, v nekaterih primerih pa so nastale v obliki kampanj zbiranja podpisov. Vlagatelji peticij se lahko tudi odločijo, da dokumente pošljejo v svojem maternem jeziku ali v kateremkoli drugem jeziku EU. Vseeno pa statistični podatki potrjujejo, da ugotovitve prejšnjih letnih poročil še vedno držijo. Kot smo že omenili, veliko število peticij, označenih za nedopustne, kaže, da ostaja zmeda glede razdelitve evropskih in nacionalnih pristojnosti ter institucij EU in Sveta Evrope, zlasti Evropskega sodišča za človekove

pravice. To pomeni, da so pretekli pozivi k večjemu prizadevanju za obveščenost državljanov o postopkih peticije in o tem, kaj se lahko doseže z naslovitvijo peticije na Evropski parlament, še vedno aktualni.

Ena od možnosti, ki jo je treba preučiti, je izboljšanje spletne strani o peticijah na portalu EU, da bi državljani, ki vložijo peticije po spletu, prejeli vse potrebne podatke o pristojnostih Evropskega parlamenta, oceni peticij, delu odbora in možnostih za hitrejše izboljšanje stanja z uporabo mrež na ravni EU ali na nacionalnih ravneh (Solvit, evropska mreža potrošnikov, evropski Varuh človekovih pravic, nacionalni Varuhi človekovih pravic ali nacionalni parlamentarni odbori za peticije), o katerih sem v nalogi že pisala.

Prejšnja poročila so pozivala k vzpostavitvi enotnega spletnega mesta z jasnim opisom različnih pritožbenih mehanizmov, ki so državljanom na voljo na ravni EU, kjer bi lahko državljani poiskali napotke pri iskanju rešitev za domnevne kršitve njihovih pravic. To še naprej ostaja zelo pomemben cilj, ki ga je treba izpolniti. Velik napredek je bil dosežen s pobudo Evropske komisije za prerazporeditev uradnih in neuradnih pritožbenih mehanizmov na spletni strani *Vaše pravice v Evropski uniji* na spletišču europa.eu. Vendar je potrebno jasnejše razlikovanje med uradnimi (pritožbe, naslovljene na Evropsko komisijo, Evropski parlament, evropskega Varuha človekovih pravic) in neuradnimi mehanizmi (Solvit, evropska mreža centrov za varstvo potrošnikov idr.). Lahko bi razvili bolj interaktivno spletišče, ki bi državljanom omogočilo, da bi dobili potrebne podatke prej, preden se odločijo za to, da se obrnejo na eno od institucij ali uporabijo enega od mehanizmov.

Tabela 5.3: Število vloženih peticij po jeziku v letih 2009, 2008 in 2006

Jezik peticije	Število peticij		
	2009	2008	2006
Nemščina	548	437	274
Angleščina	343	395	177
Španščina	237	193	127
Italijanščina	203	222	68
Poljščina	116	101	56
Romunščina	110	155	/
Francoščina	107	131	69
Grščina	61	87	68
Nizozemščina	46	33	20
Bolgarščina	37	31	/
Portugalščina	27	26	18
Finščina	19	35	5
Madžarščina	16	15	7
Slovaščina	11	5	4
Danščina	9	4	4
Švedščina	8	6	11
Latvijščina	7	2	1
Litovščina	7	2	0
Češčina	4	3	4
Slovenščina	4	2	2
Malteščina	2	0	0
Estonščina	1	1	1
Besedilo je v več jezikih	1	0	/
Nedoločeno	0	0	/

Vir: Evropski parlament (2005, 2007c, 2009b)

Tabela 5.4: Petitioner, ki jih je Evropski parlament prejel leta 2008 glede na zadevno državo

Zadevna država	Število peticij	%
EU	330	15,9
Nemčija	265	12,8
Španija	226	10,9
Romunija	207	10
Italija	184	8,9
Poljska	105	5,1
Velika Britanija	99	4,8
Grčija	97	4,7
Francija	86	4,1
ostale	476	22,9

Vir: Evropski parlament (2009b).

Tabela 5.5: Petitioner, ki jih je Evropski parlament prejel leta 2009 glede na zadevno državo

Zadevna država	Število peticij	%
EU	403	18,6
Nemčija	298	13,8
Španija	279	12,9
Italija	176	8,1
Romunija	143	6,6
Poljska	100	4,6
ostale	764	35,3

Vir: Evropski parlament (2007č).

Pri vsebini peticij je pomembno, da Odbor lahko zahteva preliminarno poizvedbo s strani Komisije ali države članice. Zadeve se lahko posredujejo v nadaljnjo obravnavo specializiranim odborom, ki imajo posebne pristojnosti na določenem področju. Občasno so odbori povabljeni, da zagotovijo svoje mnenje, a v tem primeru mora Odbor odgovoriti pisno. Pogosteje se peticija pošlje določenim odborom v vednost in v tem primeru je vsebina peticije lahko integrirana v njihovo splošno zakonodajno delo.

Tabela 5.6: Najpogostejše teme peticij v letih 2009, 2008 in 2007

Področje	2009	2008	2007
	število	število	število
Okolje	228	311	288
Temeljne pravice	164	208	226
Nepremičnine in njihovo vračanje	133	149	72
Pravosodje	159	147	99
Notranji trg	142	130	192
Socialne zadeve	93	118	207
Promet	101	117	88
Zdravstvo	104	116	105
Izobraževanje in kultura	82	105	103
Zaposlenost	105	89	ni podatka
Drugo	1043	938	

Vira: Evropski parlament (2006, 2007č, 2009b).

Odbor za peticije pripravlja letna poročila o svojem delu, slednjega na plenarnem zasedanju Evropskega parlamenta predstavi ostalim poslancem. Ob upoštevanju členov 21 in 194 *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti*,⁹⁹ ki daje državljanom in prebivalcem EU pravico nasloviti peticijo na Evropski parlament in členov 191(1) *Poslovnika Evropskega parlamenta*¹⁰⁰ se mora peticija nanašati na področja dejavnosti ali pristojnosti EU, to so:

- pravice evropskega državljana, kot jih določajo *Pogodbe*;
- zadeve s področja varstva okolja;
- varstvo potrošnikov;
- prosti pretok oseb, blaga in storitev, notranji trg;
- zaposlovanje in socialna politika;
- prepoznavanje poklicnih kvalifikacij;
- ostale težave, povezane z izvajanjem prava EU.

⁹⁹ Ker je 1. decembra 2009 začela veljati *Lizbonska pogodba*, je uveljavljeno novo preštevilčenje po *Pogodbi o delovanju EU*. Člen 21 je sedaj člen 24, člen 194 pa člen 227.

¹⁰⁰ Po sprejetju novega *Poslovnika Evropskega parlamenta*, ki je začel veljati dne 1. decembra 2009, je to člen 201(1).

Omeniti je potrebno tudi t. i. *ne-peticije*, »[...] pri obravnavi katerih naj bi po nepotrebnem trošili čas.« (Evropski parlament 2010, 13). Ne-peticije je namreč Odbor označil za kratke osebne izjave ali komentarji o politikah EU (Ibid.).

Poročevalka, poslanka Mairead McGuinness je v obrazložitvi predlagala razdelitev peticij na štiri skupine (Evropski parlament 2009b, 10–11):

1. Peticije, povezane s kampanjami, ki predstavljajo podporo objektivnim ciljem ter javnemu interesu, npr. peticija proti bikoborbam v Španiji, proti pobijanju mladičev kitov, peticija »Za en sedež«, ki jo bom podrobneje predstavila v 6. poglavju besedila. Pogosto jih vlagajo združenja ali skupine državljanov in imajo veliko število podpisnikov.
2. Peticije, povezane z vplivanjem na zakonodajne predloge, ki se jih v nadaljnjo obravnavo pošlje pristojnim odborom v Evropski parlament. Primeri tovrstnih peticij so peticije do azila za državljane tretjih držav, peticija za patentiranje programske opreme, uredba REACH idr.
3. Peticije, ki se ukvarjajo z izvajanjem prava in pravic iz pogodbe. Te so najbolj zahtevne, najpomembnejše in so tudi najštevilčnejše. Z njimi državljani opozarjajo EU na kršitve v državi članici, na napačno uporabo ali pomanjkljivosti pri izvajanju evropske zakonodaje na državni, regionalni in lokalni ravni. Primeri teh peticij zajemajo široka področja kot so npr. področje varstva narave, pravica do zakonito pridobljene lastnine itd.
4. V zadnjo skupino spadajo, ki so povezane z osebnimi pravicami državljanov. So individualne in kažejo stisko posameznika v odnosu do institucij v državi članici, sem sodijo npr. pravica do pokojnine, dostop do zdravstvenega varstva, priznavanje poklicnih kvalifikacij, socialne varnosti, pravica do azila in podobno.

6 PRIMERI OBRAVNAVANIH PETICIJ

6.1 Peticija številka 630/2006 Cecilije Malmström o enem sedežu Evropskega parlamenta

Cecilia Malmström¹⁰¹ je v letu 2006 v imenu Kampanje za parlamentarno reformo¹⁰² vložila peticijo št. 630/2006, ki jo je (elektronsko) podpisalo 1,2 milijona evropskih državljanov in podpora nekaj (tedanjih) evropskih poslancev: Alexander Alvaro (ALDE, Nemčija), Edith Mastenbroek (PSE, Nizozemska), Christopher Heaton-Harris (EPP-ED, Velika Britanija), Piia-Noora Kauppi (EPP-ED, Finska), Catherine Stihler (PSE, Velika Britanija) in Cem Özdemir (Zeleni, Nemčija). Kot pove že sam naslov – Peticija o enem sedežu Evropskega parlamenta¹⁰³ – so se podpisniki peticije obrnili na Odbor za peticije s prošnjo, da bi imel Evropski parlament le en sedež,¹⁰⁴ saj bi na ta način zagotovili bolj učinkovito in odgovorno upravljanje z davkoplačevalskim denarjem kot tudi bolj pregledno vodenje Evropskega parlamenta. V peticiji predlagajo tudi, da Odbor za peticije pripravi samoiniciativno poročilo, ki bi predstavilo proceduro za tovrstne (številčne) peticije, v skladu z državljansko pobudo.¹⁰⁵

¹⁰¹ Peticijo je Švedinja vložila še kot poslanka Evropskega parlamenta (ALDE) v petem parlamentarnem mandatu (1999–2006). Od februarja 2010 je evropska komisarka za notranje zadeve.

¹⁰² Kampanja za parlamentarno reformo (angl. *Campaign for Parliamentary Reform – CPR*) združuje več kot 130 poslancev Evropskega parlamenta, različnih političnih prepričanj in iz različnih držav članic, ki so prepričani, da je Evropski parlament nujno potreben reforme, če želi ponovno pridobiti zaupanje volivcev. (povzeto po spletni strani *One seat campaign*).

¹⁰³ Peticijo so v angleščini na kratko poimenovali »*One seat*« *petition* (Peticija o enem sedežu) in se s tem imenom sklicevali na njo tudi v dokumentih odbora.

¹⁰⁴ Uradni sedež Evropskega parlamenta je v francoskem Strasbourg, vendar parlamentarni odbori zasedajo v Bruslju, medtem ko je generalni sekretariat v Luksemburgu. Takšna razdelitev je bila potrjena leta 1992 na Evropskem svetu v Edinburgu in zapisana v *Protokolu o določitvi sedežev institucij ter nekaterih organov in služb Evropskih skupnosti in Europola* Amsterdamske pogodbe leta 1999. Edini člen (a): »Evropski parlament ima sedež v Strasbourg, kjer poteka 12 mesečnih plenarnih zasedanj, vključno s proračunskim. Dodatna plenarna zasedanja potekajo v Bruslju. Odbori Evropskega parlamenta se sestajajo v Bruslju. Generalni sekretariat Evropskega parlamenta in njegove službe ostanejo v Luksemburgu«. (Amsterdamska pogodba 1999).

¹⁰⁵ Evropska državljanska pobuda je začela veljati 1. aprila 2012. Z njo lahko milijon državljanov EU iz vsaj sedmih držav članic Evropsko komisijo pozove, naj pripravi zakonodajni predlog, s čimer lahko državljani neposredno vplivajo na pripravo politik. (Povzeto po spletni strani *Evropska državljanska pobuda*).

V besedilu peticije je bila predstavljena tudi spletna stran <http://www.oneseat.eu/>, na kateri so se državljani lahko podpisali in izrazili podporo pobudi, da Evropski parlament deluje zgolj v Bruslju. Lahko bi rekli, da ta elektronska peticija velja za prvo državljansko pobudo.

Koordinatorji so peticijo obravnavali 3. oktobra 2006 in predlagali naslednja priporočila, s katerimi se je strinjal tudi Odbor za peticije (Evropski parlament. Odbor za peticije 2006a):

- da se obe zahtevi v peticiji razglasita za dopustni;
- da se peticija posreduje v nadaljnjo obravnavo predsedniku parlamenta oz. predsedstvu, ki je odgovorno za vprašanja o delovanju institucije;¹⁰⁶
- da se zaprosi Konferenco predsednikov odborov¹⁰⁷ in Konferenco predsednikov¹⁰⁸ za dovoljenje za pripravo samoiniciativnega poročila, z okrepljenim sodelovanjem¹⁰⁹ z Odborom za ustavne zadeve (AFCO) glede postopkovnih vidikov peticij z več kot milijonom podpisnikov.

Peticijo je Odbor obravnaval 25. februarja 2008, na seji pa je bil prisoten tudi prvi podpisnik peticije Avstrijec Peter Stempel, ki je vsebino pritožbe predstavil poslancem (Evropski parlament. Odbor za peticije 2008a). Primerjal je višino stroškov za mesečne selitve poslancev v Strasbourg in Bruselj, ki znašajo 200 milijonov EUR letno, s programom izmenjave študentov *Erasmus*, ki porabi zgolj 45 milijonov EUR letno. Nadaljeval je: »Šokantno je, koliko manj denarja se namenja mehanizmu evropske integracije kot 'potujočemu cirkusu'« in poudaril škodljiv vpliv na okolje, saj naj bi zaradi potovanj v Strasbourg proizvedli vsaj 20.000 dodatnih ton emisij CO₂, kar je enakovredno 13.000 povratnih letov med Londonom in New Yorkom (Philips 2008).

¹⁰⁶ *Poslovník Evropskega parlamenta* (julij 2004), člen 21(1): »Predsedstvo sestavljajo predsednik Parlamenta in štirinajst podpredsednikov.« Nadalje člen 22(2) določa: »Predsedstvo sprejema finančne, organizacijske in upravne odločitve o zadevah, ki se nanašajo na poslance in notranjo organizacijo Parlamenta, njegovega sekretariata in teles«.

¹⁰⁷ Konferenca predsednikov odborov je sestavljena iz predsednikov vseh stalnih in začasnih odborov. Ena od njenih nalog je dajanje priporočil v zvezi z delom odborov. *Poslovník Evropskega parlamenta*, člen 26.

¹⁰⁸ Konferenco predsednikov sestavljajo predsednik Evropskega parlamenta in predsedniki političnih skupin. Poskušajo doseči soglasje o zadevah, ki so naslovljene na konferenco. *Poslovník Evropskega parlamenta*, člen 23.

¹⁰⁹ Določa ga člen 47 *Poslovníka Evropskega parlamenta*, kadar, po mnenju konference predsednikov, vprašanje sodi skoraj v enaki meri v pristojnost dveh odborov ali kadar različni deli sodijo v pristojnost dveh različnih odborov.

Nasprotniki pobude, vsaj tisti, ki so se prijavili k besedi, so bili večinoma poslanci iz Francije. Francoska poslanka Janelly Fourton (skupina ALDE) je Strasbourg hvalila – kot simbol povojne sprave med Francijo in Nemčijo in simbol miru. Zavrnila je očitek po potrebi racionalizacije ter vprašala, ali lahko pričakujemo tudi racionalizacijo jezikov, ki jih govorimo? (ibid). Poslanka Ries (skupina ALDE) ji je odgovorila, da so simboli Evrope sicer zelo pomembni, vendar pa je EU dovolj dorasla, da jih jemlje pragmatično in dinamično. Zaključila je, da si Strasbourg zasluži več kakor zgolj 4-dnevno »zasedbo« evropskih poslancev vsak mesec (Euroactiv.com 2008). Predstavniki pravne službe Evropskega parlamenta je poslance opozoril, da parlament nima nobenih pristojnosti pri določanju lastnega sedeža, to imajo zgolj voditelji EU, ki se morajo odločiti soglasno. Odbor za peticije se je odločil, da zadevo pošlje v preučitev Koordinatorjem (Evropski parlament. Odbor za peticije 2008a).¹¹⁰

Naslednjič so o tej peticiji govorili na seji odbora, ki je potekala 2. aprila 2008 (Evropski parlament. Odbor za peticije 2008b). Predsednik odbora je poslance obvestil, da bodo na Konferenco predsednikov naslovili prošnjo, in sicer, da Svetu in Evropski komisiji zastavijo ustno vprašanje o sedežu Evropskega Parlamenta ter da pripravijo samoiniciativno resolucijo, o kateri se bo glasovalo na plenarnem zasedanju.¹¹¹ Tako je predsednik odbora Marcin Libicki v imenu Odbora za peticije 18. aprila 2008 na Plenarnem zasedanju postavil vprašanje Svetu, ali ne misli, da je prišel čas za spremembo sedeža Evropskega parlamenta, saj bi parlament na ta način deloval bolj učinkovito, odgovorno in gospodarno (Evropski parlament 2008).¹¹²

Na seji odbora 27. maja 2008 (Evropski parlament. Odbor za peticije 2008c) je predsednik Odbora poslance obvestil o odločitvi Konference predsednikov, ki je bila sprejeta 22. maja

¹¹⁰ Kot je zapisano v členu 192 *Poslovnika Evropskega parlamenta* aprila 2012, lahko vsaka politična skupina za koordinatorja pri delu odbora imenuje enega od svojih poslancev. Predsednik odbora lahko po potrebi skliče koordinatorje odbora, da pripravijo odločitve, ki jih mora sprejeti odbor, zlasti odločitve glede postopka in imenovanja poročevalcev. Odbor lahko prenese pooblastilo za sprejemanje nekaterih odločitev na koordinatorje, z izjemo odločitev o sprejemanju poročil, mnenj ali predlogov sprememb.

¹¹¹ Člen 108(1) *Poslovnika* iz leta 2004 namreč določa, da lahko odbor, politična skupina ali najmanj 37 poslancev Svetu ali Evropski komisiji postavi vprašanja z zahtevo, da jih Konferenca predsednikov uvrsti na dnevni red Parlamenta. Vprašanja se v pisni obliki predložijo predsedniku, ta jih posreduje konferenci predsednikov, slednja pa se odloči o vrstnem redu vprašanj.

¹¹² Vprašanje za ustni odgovor z razpravo v skladu s 108. členom *Poslovnika* predložil Marcin Libicki, v imenu Odbora za peticije za Svet.

2008. Odločitev je bila sprejeta na podlagi zastavljenega parlamentarnega vprašanja meseca aprila s strani predsednika Odbora za peticije o spremembi sedeža Evropskega parlamenta. Konferenca predsednikov je soglašala, da v postopek poseže predsednik Evropskega parlamenta, saj želijo zadeve urejati še v tem parlamentarnem obdobju. Zato so prosili predsednika Odbora, da na predsednika Evropskega parlamenta naslovi urgentno pismo, v katerem ga poziva, naj o peticiji obvesti vse države članice in jih povpraša po njihovem stališču. Odgovor s stališči vseh držav članic lahko Odbor za peticije pričakuje do konca meseca oktobra 2008. Pismo bodo v vednost poslali tudi Odboru za ustavne zadeve (AFCO).

Predsednik odbora Libicki je na seji odbora 17. julija 2008 (Evropski parlament. Odbor za peticije 2008d) poslance obvestil, da je (takratni) predsednik Evropskega parlamenta Hans-Gert Pöttering vsem 27 državam članicam poslal pismo, v katerem jih sprašuje o stališču glede enega sedeža. Žal nisem mogla pridobiti celovite informacije, kakšni so bili odzivi držav članic na prejeto pismo, vendar sem prepričana, da Francija (tudi tokrat) ni soglašala s predlogom.

Peticija o spremembi sedeža je in bo ostala aktualna, saj je Evropski parlament edini parlament na svetu, ki ima dva sedeža. Kljub temu, da Evropski parlament nima pravice sam odločati, kje bodo potekala njegova plenarna zasedanja, pa potekajo različne aktivnosti s strani evropskih poslancev, političnih skupin itd. Ena od njih je bila pismo skupine poslancev (zdaj že nekdanjemu) francoskemu predsedniku Nicolasu Sarkozyju, v katerem se zavzemajo za en sedež in s tem uresničitev pričakovanih evropskih davkoplačevalcev. Podpisalo ga je 172 poslancev, med njimi tudi pet iz Slovenije (brez poslancev skupine EPP). Zapisali so: »Seveda poznamo zgodovino Evrope. Vendar pa je sedež v Strasbourgu, nekoč zelo pozitiven simbol združitve Francije in Nemčije, sedaj postal negativni simbol razmetavanja denarja in birokracije« (Dnevnik.si, 2010).

Britanski poslanec Edward McMillan-Scott (skupina ALDE) je konec leta 2011 napovedal, da bodo zagovorniki enega sedeža prihodnje leto še okrepili prizadevanja za to, da bi bil sedež le v Bruslju. Omenil je razširitev kampanje na javnost in kot eno od možnosti omenil državljansko pobudo. Marca 2011 so poslanci na plenarnem zasedanju izglasovali, da se v letih 2012 in 2013 ukine enotedensko zasedanje v Strasbourgu, zaradi česar se je Francija obrnila na Sodišče EU (Miller 2011).

6.2 Peticije proti nezakonitemu lovu na ptice selivke na Malti

Ena izmed bolj odmevnih peticij je bila vložena proti spomladanskemu lovu in lovu s pastmi na ptice selivke na Malti. V letu 2004 in 2005 so se namreč številne peticije iz različnih evropskih držav nanašale na izvajanje nezakonitega lova ali celo pokola¹¹³ ptic selivk na Malti in s tem na nespoštovanje *Direktive o pticah*.¹¹⁴

Ob tem je treba pojasniti, da ima Malta, na podlagi prehodne ureditve *Pridruženega sporazuma*¹¹⁵, pravico do lova le dveh od skupno 32 vrst ptic, ki so jih lovci lahko lovili pred vstopom v EU vrst ptic, in sicer prepelice (*Coturnix coturnix*) in divje grlice (*Streptopelia turtur*). Hkrati je Malta dosegla izjemo pri lovu s pastmi s tradicionalnimi mrežami, imenovanimi *clap-nets*, za sedem vrst ščinkavcev (ptice pevke), vendar z namenom ujetništva. Vse omenjene izjeme so bile upoštevane zaradi tradicije lova na Malti, veljale pa so do 31. decembra 2008, s ciljem, da se do tega datuma vzpostavi delujoč sistem gnezdenja ptic v ujetništvu.

Malta nima avtohtone ptičje populacije, vendar jo obišče široka paleta ptic selivk, predvsem spomladi in jeseni. Njena geografska lega pticam selivkam zagotavlja pomemben kraj za postanek in okrevanje od dolge poti. Vendar je prostora za počitek ptic vedno manj, tako zaradi nagle urbanizacije Malte kot tudi zaradi (tradicionalnega) lova s pastmi in drugimi, strelnimi orožji tako na kopnem kot na morju (Evropski parlament. Odbor za peticije 2006č). Lov je zelo priljubljen, saj ima Malta 16.000 prijavljenih in 4.000 neprijavljenih lovcev na svojem 316 km² velikem ozemlju, kar jo uvršča med države z največjo gostoto lovcev na kvadratni kilometer v Evropi (Evropski parlament 2007a).

Peticije, ki so se nanašale na nezakoniti lov na ptice na Malti, so bile: peticija št. 798/2004 (N. Leugio iz Italije), peticija št. 334/2005 (K. Sourd iz Francije s tremi sopodpisniki) in peticija

¹¹³ Peticijo št. 334/2005 je vložil francoski državljani Kevin Sourd in jo naslovil »pokol ptic na Malti« (angl.: *slaughter of birds in Malta*).

¹¹⁴ *Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic* ali *Direktiva o pticah*. Predpis je začel veljati leta 1981.

¹¹⁵ Akt o pogojih pristopa [...]. Priloga XI: Seznam iz člena 24 Akta o pristopu: Malta, Uradni list EU L, z dne 23. september 2003, stran 870.

št. 886/2005 (H. Fanal iz Belgije v imenu Belgijskega kraljevega društva za zaščito ptic). Slednjo je podpisalo več kot 300.000 prebivalcev EU, izmed katerih je bilo več 4.000 Maltežanov (Evropski parlament 2007e). Vse našteje peticije in protesti so se nanašali na (ne)prenos *Direktive* v nacionalno zakonodajo Malte in na neizvajanje in nespoštovanje direktive.¹¹⁶ Pomembno dejstvo je tudi, da je 115.000 ljudi, predvsem iz Velike Britanije, pri malteški vladi februarja 2007 vložilo protest proti spomladanskemu lovu na ptice selivke (ibis).

Odbor za peticije je peticijo št. 798/2004 označil za dopustno 30. marca 2005, peticijo št. 334/2005 dne 29. avgusta 2005 (Evropski parlament. Odbor za peticije 2005) in peticijo št. 886/2005 dne 10. februarja 2006 (Evropski parlament. Odbor za peticije 2006b). Ob razglasitvi dopustnosti je Odbor za peticije Evropsko komisijo zaprosil za informacije na podlagi člena 192(4) *Poslovnika Evropskega parlamenta*.¹¹⁷ Zaradi enake vsebine peticij št. 798/2004 in 334/2005 je Evropska komisija Odboru podala skupni pisni odgovor 20. oktobra 2005. V njem je zapisala, da *Direktiva o pticah* v 5. členu zagotavlja »[...] splošno zaščito prosto živečih ptic in prepoveduje namerno ubijanje ali ujetje na kakršenkoli način.« Evropska komisija je poslance tudi obvestila, da že preverja skladnost malteške zakonodaje z evropskimi okoljskimi direktivami, vključno z *Direktivo o pticah*. Na podlagi izvedene študije se bo odločila o nadaljnjih postopkih. Dodala je še, da se zaveda problema učinkovitega uveljavljanja omenjene *Direktive* na Malti, o čemer so že razpravljali z malteško vlado. Le-ta ji je zagotovila, da so že okrepili policijske vrste za učinkovitejši nadzor proti nezakonitemu lovu ptic (Evropski parlament. Odbor za peticije 2005).

28. marca 2006 je Evropska komisija poslala pisni odgovor tudi o peticiji št. 886/2005 (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006b), v katerem je poudarila, da se zaveda zamude pri implementaciji prehodnega sporazuma ter da od Malte pričakuje prvo letno poročilo o uresničevanju sporazuma, ki bi ga morala prejeti že konec leta 2005. V pisnem odgovoru je pisalo tudi , da bo Evropska komisija, če letnega poročila ne bo prejela v doglednem času, začela s sodnimi postopki zoper Malto zaradi kršitve obveznosti iz *Pristopne pogodbe*.

¹¹⁶ Za celovitejšo obravnavo teme sem navedla le omenjene tri peticije, ker so bile prejete v enakem obdobju in so bile tudi na sejah Odbora obravnavane skupno. Sicer so pa peticije z enako vsebino prihajale še naprej, npr. peticija št. 530/2006 (L. Blume iz Nemčije) in št. 1091/2007 (S. Freeney iz Irske).

¹¹⁷ *Poslovník Evropskega parlamenta* (julij 2004) člen 192(4): »Za pripravo svojega mnenja lahko odbor prosi Evropsko komisijo, da mu predloži dokumente, posreduje informacije in dovoli vstop v svoje prostore.«

22. februarja 2006 je Odbor za peticije skupno obravnaval prve tri peticije o nezakonitem lovu na Malti (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006c). Navzoči so bili tudi številni naslovniki peticij. Odbor se je odločil, da peticije pusti odprte, dokler ne prejme dodatnega odgovora Evropske komisije, in obravnaval poročila Odbora o izsledkih misije na Malto (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006č), ki je bila napovedana v maju istega leta. Hkrati je predsednik Odbora obvestil poslance o prejetem pismu (tedanjega) ministra za podeželje in okolje Republike Malte Georga Pullicina, ki ga je ta dne 14. novembra 2005 poslal v imenu malteške vlade (Pullicino 2005).¹¹⁸ V pismu je osvetlil ozadje odstopanja Malte pri *Direktivi o pticah* in zavrnil obtožbe naslovnikov peticij. Hkrati se je spraševal, zakaj je treba sankcionirati prav Malto, če je dokazano, da tudi Italija in Francija kršita *Direktivo o pticah*, kot sta to na Odboru za peticije izpostavila tudi evropska poslanka Marie-Anne Isler-Beguín in predstavnik Belgijskega kraljevega društva za zaščito ptic.

Odbora je 19. junija 2006 ponovno obravnava vse tri peticije z isto vsebino, saj je Komisija podala tudi ustno razlago in odgovore. Hkrati so poslanci prejeli tudi mnenje prof. Tryjanowskega z Univerze Adam Mickiewicz v Poznaniu o lovu na ptice na Malti (Tryjanowski, 2006). Prof. Tryjanowski je v mnenju zapisal, da je «[...] vsako leto v državah južne Evrope ubitih 10 do 15 % vseh ptic, ki letijo preko Sredozemskega morja». Opozoril je, da lovci na Malti danes uporabljajo moderna, hitra orožja in ptice lovijo tudi iz motornih čolnov. Po grobih podatkih ornitologov je na Malti letno ubitih od 2 do 3 milijone ptic. Zato profesor predlaga, da bi spomladanski lov prepovedali, saj predstavlja največjo nevarnost za ptice selivke in da bi lovcem preprečili lov z okrutnimi, »barbarskimi« metodami. Istega dne je Odbor za peticije obravnaval tudi poročilo o misiji za ugotavljanje dejstev na Malti v maju 2006 (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006č)¹¹⁹ in poročilo je bilo soglasno sprejeto na julijski seji. Odbor se je ponovno odločil, da pusti peticije odprte, dokler ne prejme dodatnega odgovora Evropske komisije in znanstvenih ugotovitev, ki naj bi potrdile trditve naslovnikov peticij (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006d).

¹¹⁸ *Minister of Rural Affairs and Environment of Malta George Pullicino to European Parliament. Spring Hunting in Malta.* 14. november 2005.

¹¹⁹ Tričlanska delegacija, pod vodstvom predsednika Odbora za peticije Marcina Libickija, se je na Malti srečala s predstavniki peticije in predstavniki dveh najmočnejših strank na Malti ter izmenjala izkušnje z malteškim varuhom človekovih pravic.

Odbor je ponovno obravnaval vse tri peticije 20. novembra 2006 (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006e). Vsebino peticij je predstavila predstavnica Lolita Szabo, dodatni odgovor je podal tudi predstavnik Evropske komisije. Odločitev je bila enaka prejšnjim, in sicer da pustijo peticije odprte, dokler ne bodo prejeli dodatnega odgovora Evropske komisije. Hkrati so sklenili, da se koordinatorji med seboj dogovorijo, ali bi bilo primerneje postaviti vprašanje Evropski komisiji na plenarnem zasedanju ali pripraviti samoiniciativno poročilo (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006e). Odločili so se, da postavijo pisno vprašanje Evropski komisiji na plenarnem zasedanju. 10. januarja 2007 je tako poslanec Robert Sturdy (EPP skupina) Evropsko komisijo vprašal, kako bo ukrepala zoper Malto zaradi kršenja *Direktive 79/409/EGS* (Evropski parlament 2007b).

Odgovor je, v imenu Evropske komisije, 26. februarja 2007 podal tedanji komisar za okolje Stavros Dimas (Evropski parlament 2007c). Poslancem je odgovoril, da je Evropska komisija 4. julija 2006 Malti poslala prvo uradno opozorilo in zahtevala obrazloženo mnenje v roku dveh mesecev. Malta je zaprosila za podaljšanje roka, in sicer do 4. novembra 2006, čemur je Evropska komisija ugodila. Komisar je nadaljeval, da do današnjega dne (tj. 26. februarja 2007) Evropska komisija ni prejela odgovora od Malte, zato se bo v kratkem odločila o nadaljnjih postopkih. Evropski parlament je nato na svojem plenarnem zasedanju dne 15. marca 2007 sprejel resolucijo z o spomladanskem lovu in lovu s pastmi na ptice selivke na Malti (Evropski parlament 2007e). V resoluciji, ki je upoštevala tudi poročilo o misiji za ugotavljanje dejstev na Malti je zapisano, da «[...] obsoja vse oblike nezakonitega lova v vseh državah članicah ter poziva malteško vlado in Evropsko komisijo, naj objavita izčrpna tehnična stališča o tej zadevi». Hkrati so pozdravili tudi odločitev malteške vlade, «[...] da bo primere zlorab reševala tako, da bo zvišala kazni na največ 14.000 EUR ter predvidela zaporno kazen do dveh let in trajni odvzem dovoljenja za lov, ko gre za povratnike».

Kot sem že zapisala, je Evropska komisija Malti prvo pisno opozorilo¹²⁰ poslala julija 2006. Drugo in zadnje pisno opozorilo¹²¹ pa je poslala oktobra 2007, in sicer zaradi dovoljenja spomladanskega lova na divje grlice in prepelice ter zahtevala prepoved spomladanskega lova v letu 2008. Lov na ptice selivke namreč poteka med njihovim vračanjem iz Afrike na gnezdišča v Evropi, še preden imajo ptice možnost razmnoževanja. Zaradi tega je njihovo

¹²⁰ Angl.: *Letter of Formal Notice* (first written warning).

¹²¹ Angl.: *Reasoned Opinion* (second and final warning).

število bolj pomembno kot jeseni ali pozimi, ko je sezona razmnoževanja že končana. Negativni odgovor Malte je Evropska komisija prejela januarja 2008 in zadevo predala Sodišču Evropskih skupnosti. Zaradi prihajajočega spomladanskega lova je zadevo označila za nujno in zaprosila Sodišče za začasni ukrep (angl. *Interim measures*), ki bi Malti spomladi leta 2008 prepovedal lov na prepelice in divje grlice. Sodišče je temu ugodilo in v začasni odredbi dne 24. aprila 2008 zapisalo, da se mora »Malta vzdržati sprejetja ukrepov [...] v zvezi z lovom prepelic in divjih grlic med spomladansko selitvijo leta 2008« (Court of Justice of the European Communities 2008), medtem ko je glavna obravnava za popolno prepoved spomladanskega lova še čakala na obravnavo.

Sodba Sodišča je bila izrečena 10. septembra 2009 in v njej je zapisano, da Malta ni pravilno izvajala *Direktive o pticah* za obdobje 2004–2007 (Court of Justice of the European Communities 2009). Sodišče je še posebej opozorilo, da je pri odstopanjih pri *Direktivi o pticah* potrebno upoštevati splošno načelo sorazmernosti, iz katerega izhaja, da »[...] mora biti odstopanje, ki ga želi država članica uporabiti, sorazmerno potrebam, ki ga upravičujejo« (ibid.).

Vendar pa so tudi nasprotniki obravnavane peticije vložili svojo pritožbo v Evropski parlament. Peticijo št. 436/2008 je vložil J. Buttigieg v imenu *Zveze za lov in ohranitev – Malta* proti odločitvi Evropske komisije za začetek postopka zoper Malto zaradi neizpolnjevanje obveznosti glede spomladanskega lova (Evropski parlament. Odbor za peticije 2009a). Peticija je bila označena za dopustno 24. septembra 2008 in je bila prvič obravnavana na seji Odbora 31. marca 2009.¹²²

Aprila 2010 je Malta Evropsko komisijo obvestila o sprejemu okvirne zakonodaje, ki naj bi v prihodnjih letih dovolila lov maksimalno 25.000 ptic (12.000 prepelic in 13.000 divjih grlic), pri čemer naj bi sezona lova trajala 3 tedne (EUROPA – Press Releases Rapid 2010). Evropska komisija je zaključila, da mora biti vsakršno odstopanje od *Direktive o pticah* proporcionalno s celovitimi cilji *Direktive* kot je bilo zapisano tudi v sodbi Sodišča, ki je Malta očitno ni spoštovala. Zato je na priporočilo evropskega komisarja za okolje Janeza Potočnika junija 2011 Evropska komisija ponovno poslala Malti prvi pisni opomin, naj

¹²² Žal med sejnimi dokumenti, ki so dostopni na spletu, ni mogoče najti zapisnika seje z dne 31. marca 2009, zato o odločitvah Odbora glede konkretne peticije ne morem pisati.

uskladi nacionalno zakonodajo z evropsko. Evropska komisija je namreč presodila, da Malta ne spoštuje vseh obvez, ki izhajajo iz odstopanja *Direktive o pticah*, in sicer, da zagotavlja, da je ujetih zgolj majhno število ptic, ne zagotavlja selektivnega lova ptic, ki spadajo pod izjeme ter ne zagotavlja doslednega nadzora nad lovom s pastmi (EUROPA – Press Releases 2012). Če Malta ne bo sprejela potrebnih sprememb lahko Evropska komisija Malto ponovno toži pred Sodiščem, a tokrat z zahtevo po finančnih sankcijah.

Za predstavitev peticije o nezakonitem lovu na ptice selivke na Malti sem se odločila, ker so bile pritožbe podane iz različnih držav članic, ki so nespoštovanje *Direktive o pticah* videli tudi kot »svoj« oz. vseevropski problem. Podrobneje sem predstavila tudi potek dela in možnosti vplivanja, ki jih ima Odbor za peticije pri dani zadevi, med katere sodi predstavitev nasprotnih mnenj tako med vlagatelji peticije kot malteško vlado ter seveda tudi med samimi poslanci. Odbor je večkrat pozval Evropsko komisijo, naj dopolni odgovor in končno tudi sankcionira Malto zaradi neizpolnjevanja obveznosti, saj Evropski parlament te možnosti nima.

6.3 Petición št. 320/2005 Matevža Krivica v imenu Društva izbrisanih Slovenije

V Evropskem parlamentu v Bruslju je 26. februarja 2007 potekala seja Odbora za peticije, na kateri so poslanci obravnavali tudi peticijo iz Slovenije o izbrisanih (Evropski parlament, Odbor za peticije 2007). Petición je bila obravnavana kot 17. točka dnevnega reda, poslancem pa jo je osebno predstavil pravni zastopnik Društva izbrisanih Slovenije, Matevž Krivic.¹²³ Petición št. 320/2005 je v letu 2005 vložil Matevž Krivic v imenu Društva izbrisanih Slovenije (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006f) zaradi »[...] domnevnega« neizvajanja odločb slovenskega ustavnega sodišča o izbrisanih s strani slovenske vlade.¹²⁴ Vlagatelj peticije je od institucij EU zahteval, naj ne dopuščajo kršitve osnovnih načel prava in spoštovanja človekovih pravic, saj bo Slovenija – kot prva izmed novih držav članic – prevzela sopredsedovanje EU. Petición je bila označena za dopustno 16. avgusta 2005 in Odbor za peticije je od Evropske komisije zahteval pojasnila, ki jih je pisno prejel 3. julija 2006 (ibid). Odgovor Evropske komisije je bil: »Komisija v skladu z določili *Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije* in *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti* nima splošne pristojnosti glede temeljnih pravic in lahko posreduje le v primeru kršitev temeljnih pravic na področju uporabe zakonodaje Skupnosti.« Nadalje je Evropska komisija ugotovila, da je status državljanov tretjih držav, ki dolgo časa prebivajo v eni izmed držav članic, usklajen z *Direktivo Sveta 2003/109/ES* z dne 25. novembra 2003.¹²⁵ Gre za direktivo o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas, in to direktivo so morale države članice prenesti v svoj pravni red do januarja 2006. V skladu z II. poglavjem omenjene direktive lahko državljani tretjih držav po petih letih zakonitega in neprekinjenega bivanja v državi članici pridobijo status rezidenta za daljši čas, ne morejo pa zahtevati status rezidenta, ki sega v leto 1992 ali dlje. Zato je Evropska komisija menila, da sklep o ponovni uvedbi slovenskega statusa stalnega rezidenta ne spada v okvir *Direktive Sveta 2003/109/ES*, temveč izključno v nacionalno zakonodajo.

¹²³ *Izbrisani* je ime za skupino ljudi, ki jih je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 26. februarja 1992 izbrisalo iz registra stalnih prebivalcev in prestavilo v seznam tujcev, ker niso zaprosili za slovensko državljanstvo. Izbrisani, večinoma priseljenci iz drugih republik nekdanje Jugoslavije, so s tem izgubili vse svoje pravice, mnogi med njimi službe, pokojnine in druge prihodke. Skupno število izbrisanih je bilo 18.305 prebivalcev. Povzeto iz uradne spletne strani *Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije*.

¹²⁴ *Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94*, z dne 4. februarja 1999 in št. *U-I-246/02*, z dne 3. april 2003, objavljena v UL RS, št- 36/03.

¹²⁵ Direktiva je bila objavljena 23. januarja 2004 v UL L 16.

Tudi Odločba ustavnega sodišča je v pristojnosti nacionalnih oblasti in ni povezana z zakonodajo Skupnosti. Evropska komisija je zaradi naštetih razlogov menila, da ni pristojna za posredovanje v tem primeru, zato je predlagala zaprtje peticije ter dodala, da se lahko osebe, ki menijo, da so jim kršene temeljne pravice, obrnejo na Evropsko sodišče za človekove pravice, pod pogojem, da so izčrpale vse notranje pravne možnosti.

Odbor za peticije z odgovorom Evropske komisije ni bil zadovoljen in njegov predsednik Marcin Libicki se ni strinjal z mnenjem, da je treba peticijo zapreti, ampak se je odločil, da peticija ostane odprta. Z odločitvijo Odbora, da peticija ostane odprta, sta bila zadovoljna tako Matevž Krivic kot tudi slovenski poslanec Jelko Kacin, poslanec politične skupine ALDE. (Info-Evropski parlament 2007). Odbor je zato sprejel sklep, da bo na slovensko vlado naslovil vprašanje, kako ureja probleme izbrisanih (ibid). Odgovora slovenske vlade nisem našla med dostopnimi dokumenti Odbora, kljub temu, da so odgovori in pojasnila držav članic ali drugih institucij navadno priloženi dnevnomu redu, vendar pa ne morem z gotovostjo trditi, da slovenska vlada odgovora ni poslala. Na seji Odbora za peticije 16. in 17. julija 2008 v Bruslju so se poslanci odločili, da peticijo št. 320/2005 o izbrisanih zaprejo s pisno proceduro tj. brez nadaljnje razprave med poslanci (Evropski parlament, Odbor za peticije 2006g).

Ob koncu naj dodam še, da so izbrisani od leta 2008 sprožili vrsto pritožb na strasbourško Sodišče za človekove pravice, ki je o nekaterih primerih že presodilo v korist tožnikom.¹²⁶ Izbrisani epiloga niso dosegli vse do danes, ko je Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu od Slovenije zahtevalo, da vzpostavi shemo za izbrisane do 26. junija 2013. Kljub prošnji slovenske vlade za podaljšanje roka, so jo zavrnili, zato lahko Slovenijo doletijo nove tožbe izbrisanih.

¹²⁶ Šker - Kramberger 2008 in Crnović 2010.

7 PRIMERJAVA OBRAVNAVE PETICIJ V EVROPSKEM PARLAMENTU IN DRŽAVNEM ZBORU REPUBLIKE SLOVENIJE

Državni zbor Republike Slovenije opravlja vse funkcije, ki so značilne za sodobne parlamente: zakonodajna, volilna in nadzorna funkcija. Evropski parlament pa z vsako institucionalno revizijo dobi nova pooblastila in več pristojnosti, predvsem v smislu demokratičnega nadzora nad delom Evropske komisije in soodločanja skupaj s Svetom EU (Pikalo 2009, 41). Obe instituciji sta neposredno voljeni in imata zato največji legitimni potencial. Razlikujeta se v poslanskem mandatu, saj so poslanci Državnega zbora Republike Slovenije izvoljeni za dobo štirih let, evropski pa za pet let.

Prva večja razlika, ki jo je mogoče opaziti, je, da se v Državnem zboru lahko pritožijo ali naslovijo peticijo le državljani Republike Slovenije. V Evropskem parlamentu pa lahko prebivalci vložijo peticije, četudi niso državljani ene od držav članic, vendar imajo prebivališče v eni od držav članic EU. Peticije, ki jih prebivalci oz. državljani vložijo v Evropski parlament ali v Državni zbor Republike Slovenije, morajo vsebovati obvezne elemente, ki so enaki pri obeh institucijah: ime in priimek, stalni naslov ter podpis. V primeru vloge z več podpisniki mora biti peticija podpisana vsaj s strani prvega podpisnika. Peticije imajo lahko priloge, ki so relevantne za preučitev problema ali predloga. Razlike je le v tem, da mora vlagatelj peticije v Evropski parlament navesti svoje državljanstvo, saj v Državni zbor Republike Slovenije peticije lahko vlagajo zgolj državljani Slovenije.

Pri načinu vlaganja peticiji se Evropski parlament in Državni zbor Republike Slovenije ne razlikujeta veliko, saj državljani lahko vložijo peticijo po navadni ali po elektronski pošti. Če želi prebivalec EU vložiti peticijo po elektronski pošti mora izpolniti obrazec na spletnem mestu in peticijo poslati, medtem ko predpisanega obrazca v Državnem zboru Republike Slovenije ni. V obeh primerih pa vlagatelj peticije prejme elektronsko potrdilo o prejemu peticije.

Razlika je opazna pri jeziku peticije. V Evropski parlament namreč lahko prebivalec EU vloži peticijo v svojem – maternem jeziku – , ki pa mora biti eden od uradnih jezikov EU, medtem

ko lahko državljan Republike Slovenije vloži peticijo v uradnem – slovenskem jeziku in eventualno v jeziku obeh narodnih skupnosti.¹²⁷

Pri primerjavi poročil o delu Komisije za peticije v Državnem zboru Republike Slovenije in v Evropskem parlamentu vidimo, da se je Odbor za peticije v Evropskem parlamentu že leta 2006 odločil, da bo poročila pripravil za vsako koledarsko leto posebej in ne več za celotno parlamentarno obdobje. Na ta način naj bi poslanci dobili celovitejšo sliko o številu, vsebini in statusu peticij. V letnih poročilih Odbora za peticije so poslanci v samoiniciativnem poročilu nemalokrat zapisali, da so peticije označene za nedopustne, ker »[...] niso sodile na področje delovanja EU, in ne ker se odbor z njihovo vsebino ne bi strinjali!« (Evropski parlament. Odbor za peticije 2006i, stran 6). Komisija za peticije v Državnem zboru Republike Slovenije pripravi poročilo vsake štiri leta, tj. ob koncu parlamentarnega mandata. Vendar moram zapisati, da v poročilu Državnega zbora Republike Slovenije o delu in njegovih organih za celotno mandatno obdobje ni bilo veliko konkretnih informacij o delu Komisije za peticije, zapisan je zgolj skromen izvleček iz Poročila, ki ga je pripravila Komisija za peticije.

Odbor v Evropskem parlamentu lahko pripravi samoiniciativno poročilo o nekem širšem problemu, ki ga nato predloži kot predlog resolucije na plenarno zasedanje ali organizira raziskovalne obiske tistih držav članic ali regij, ki jih peticija neposredno zadeva. Konkreten primer je bil predstavljen pri peticiji o nezakonitem lovu na ptice selivke na Malti. V Državnem zboru Republike Slovenije Komisija za peticije te pristojnosti nima. Obe pa sta pristojni za tesno sodelovanje z Varuhom človekovih pravic, ki deluje v obeh parlamentih.

Največja razlika pa je pri postopku obravnave peticije in njeno rešitvijo. Čeprav je vsebina peticij, ki jih lahko državljani pošljemo Državnemu zboru, zastavljena zelo široko, saj Ustava Republike Slovenije v svojem 45. členu govori o *vlaganju peticij*, pa vendar v *Poslovniku* ni določene natančne obravnave in postopkov peticij kot je to v primeru Odbora za peticije v Evropskem parlamentu. Postopek, ki ga uporablja Komisija za peticije v Državnem zboru

¹²⁷ Ustava Republike Slovenije v svojem 11. členu določa, da je uradni jezik v Republiki Sloveniji slovenščina, medtem ko je na območjih občin, na katerih živi italijanska in madžarska narodna skupnost, uradni jezik tudi italijanščina in madžarščina. Iz Sekretariata Odbora za peticije so mi na moje poizvedovanje odgovorili, da do oktobra 2012 še niso imeli primera, ko bi državljan poslal peticijo v jeziku ene od narodnih skupnosti.

Republike Slovenije, je zgolj svetovanje pošiljatelju peticije, na katero institucijo se lahko obrne za rešitev svojega problema, kar pomeni, da Komisija za peticije nima možnosti sankcioniranja državnih in drugih organov ali na kak drug – konkreten – način pomagati ljudem v stiskah. Res pa je tudi, da Odbor za peticije v Evropskem parlamentu ne more sam sankcionirati države članice, vendar ima možnost, da pozove Evropsko komisijo – kot varuha pogodb – da zavzame stališče in državo članico toži pred Sodiščem EU, z zahtevo po finančnih sankcijah, kar je bilo prikazano v primeru o nezakonitem lovu na ptice selivke na Malti.

Če primerjamo število prejetih peticij, lahko zaključimo, da je število peticij državljanov Republike Slovenije proporcionalno večje od prejetih peticij v Evropskem parlamentu. V Evropskem parlamentu namreč letno prejmejo okoli 1300 peticij pri 500 milijonih prebivalcev, v Državnem zboru Republike Slovenije pa pri 2 milijonih državljanov Slovenije 200 peticij letno.

Skupna točka pri obeh institucijah pa je vsebina oz. področje, na katero se peticije nanašajo. Najpogostejša tema peticij v Državnem zboru se nanaša na delo pravosodnih organov (277 v letih 2005–2008), sledijo ji prostorsko-komunalne zadeve (80 v letih 2005–2008), pokojninsko in invalidsko zavarovanje (62 v letih 2005–2008) ter stanovanjske zadeve (40 v letih 2005–2008). Na področju pravosodja so najštevilnejše vloge tiste, ki nasprotujejo ali dvomijo v sodno odločitev, in tiste, ki se nanašajo na dolgotrajnost sodnih postopkov, medtem ko so se vloge glede graditve objektov zmanjševale (31 v letu 2005, 21 v letu 2006, 16 v letu 2007 in 12 v letu 2008), vzrok za to gre iskati v pozitivnih spremembah zakonodaje na področju prostorske politike (Državni zbor Republike Slovenije 2008c, 3–4). Vloge, ki obravnavajo okoljsko problematiko naraščajo, pri teh gre predvsem za prikaz negativnih vplivov na okolje, ki naj bi jih povzročale določene dejavnosti. Tu gre praviloma za vloge z večjim številom podpisnikov. Statistični podatki kažejo, da je bilo v Evropskem parlamentu največ peticij na temo okolja (827 v letih 2007–2009), sledijo temeljne pravice (598 v letih 2007–2009), notranji trg (464 v letih 2007–2009), socialne zadeve (418 v letih 2007–2009) in pravosodje (405 v letih 2007–2009).

Zaključimo lahko, da so tako v Državnem zboru kot v Evropskem parlamentu najpogostejše vloge glede okoljske problematike, ki predstavljajo podporo javnemu interesu in jih

največkrat vlagajo društva ali združenja državljanov. Le-ti za doseg ciljev pogosto informirajo širšo javnost, ki ima moč, da tudi z neformalnimi pritiski in zahtevami po moralni odgovornosti, vpliva na rezultat in način obravnave specifičnega okoljskega problema.

Žal sem v naših medijih zasledila le malo člankov oz. objav o delu Komisije za peticije, pa še ti so prepleteni z informacijami o političnih nesoglasjih in obtoževanjih,¹²⁸ češ da se Komisija za peticije izrablja za obravnavo političnih in ideološko obarvanih tem, namesto za konkretno pomoč državljanom. Vse to povzroča pri ljudeh nezaupanje, da bo njihova peticija resnično obravnavana objektivno in v roku. Splichal vidi ključno težavo v tem, da pri nas država civilnodružbenih pobud ne spodbuja, pač pa jih celo omalovažuje, podcenjuje ali celo kriminalizira. »Skratka, prizadeva si, da bi bilo civilnodružbenih pobud čim manj, če pa že so, naj bodo čim manj vidne. V zahodnih demokracijah je položaj praviloma prav nasproten. Vlade si prizadevajo, da bi aktivirale državljanke, in to ne glede na to, kdo je na oblasti.« (Pirc 2007).

Državljan EU imajo torej na voljo različna sredstva, da dosežejo pravico po pravu Skupnosti, tudi s pomočjo Odbora za peticije. So v boljšem položaju, kot če bi bili zgolj državljani posamezne države, saj se lahko obrnejo tudi na mednarodne sodne organe, da bi branili svoje pravice in interese. Skozi zgodovino smo lahko videli, da je Evropski parlament pridobival na pristojnosti in moči. Glede na zgodovinske izkušnje lahko Evropski parlament in posledično tudi vsi Odbori nadaljujejo s povečanjem svoje moči. Zato menim, da bodo peticije še vedno pomembno orodje državljanov EU pri prijavi kršitev ali neupoštevanju evropske zakonodaje.

Zagotovo pa bo pridobila tudi državljanska pobuda, pri kateri bodo državljani lahko aktivno sodelovali s predložitvami zakonodajnih iniciativ o vprašanjih, ki bi jih po njihovem mnenju EU morala urejati. Posledično bodo tako bolj aktivno in tvorno sodelovali pri izgradnji skupne Evrope. Na tem področju tudi v Sloveniji potrebujemo ustrezne prilagoditve EU, kar bo izboljšalo delo Komisije za peticije in postavilo peticije za sestavni del socialne, demokratične družbe. Današnje stanje je tako, da komisija za peticije to področje obravnava vse preveč formalno, z raznimi političnimi obremenitvami, kar zmanjšuje zaupanje vlagateljev v ustrezne rešitve.

¹²⁸ Na primer, Poglajen (2012) in Pirc (2009).

8 ZAKLJUČEK

Peticija je pisna vloga ali prošnja, naslovljena na kako višjo ali celo najvišjo oblast. Z njo želijo podpisnik ali podpisniki opozoriti oblast na krivice, potrebe, konkretno težavo ali na nek širši družbeni problem.

Pravica do peticije je ena izmed najstarejših priznanih človekovih pravic, ki so jo uporabljali že stari Rimljani in jo naslavljali na cesarja. V zgodovinskem pregledu razvoja in pomena te pravice sem poskušala predstaviti najpomembnejše zgodovinske vire, ki priznavajo pravico do pritožbe oziroma peticije. Iz naloge lahko povzamemo, da je zapisana pravica do peticije oziroma pritožbe zoper oblast okrepila in utrdila vlogo parlamenta nasproti vladarjem ter da so se z razvojem te pravice razvijale in izhajale tudi druge, osebne civilne in politične človekove pravice, kot so npr. svoboda do izražanja, pravica do zbiranja in združevanja, volilna pravica in druge. Po prvi svetovni vojni je bila pravica do peticije vpisana v številne ustave, tudi v Vidovdansko ustavo, ustavo Ljudske republike Slovenije iz leta 1947 in Ustavo Socialistične Federativne Republike Jugoslavije iz leta 1974.

Danes je pravica do peticije zapisana v sodobnih ustavah večine demokratičnih evropskih držav. Vendar pa se države med seboj razlikujejo v načinih vlaganja peticije, njihovi vsebini, postopkih obravnave in tudi v stilu pisanja. V nekaterih evropskih državah imajo nacionalni parlamenti posebne odbore oziroma komisije za peticije, medtem ko jih drugi parlamenti obravnavajo v enem od stalnih odborov, ki je vsebinsko pristojen za vprašanja, ki izhajajo iz peticije (npr. Danska, Francija, Portugalska). Stično točko najdemo v tem, da mora biti peticija v pisni obliki, da vsebuje vložnikovo ime in priimek, navedbo stalnega bivališča ter podpis vlagatelja.

Pravico do peticije je povzel tudi Evropski parlament kot nadnacionalna institucija *sui-generis*, kar govori v prid njeni univerzalnosti in pomenu. Določena je v 194. členu *Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti*, njena vsebina pa se mora nanašati na področja dejavnosti EU. Vlagatelji jo lahko napišejo in predložijo v enem od uradnih jezikov EU in v tem jeziku mora vlagatelj prejeti tudi odgovor. Pravica do peticije prebivalcev EU je tesno povezana s pojmom državljanstva unije, ki je zapisano v drugem poglavju *Amsterdamske pogodbe*. Le-to vsebuje tudi pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, aktivno in

pasivno volilno pravico ter pravico državljanov do zaščite diplomatskih ali konzularnih organov katerekoli države članice na ozemlju tretje države.

Pri primerjavi obravnave peticij v Državnem zboru Republike Slovenije in v Evropskem parlamentu smo že ugotovili podobnosti in razlike. Kot sem zapisala v prvi hipotezi, naj bi bilo število in vsebina peticij, vloženih v Državni zbor in v Evropski parlament, pogojena s politično kulturo in demokratično tradicijo posamezne države, njenim političnim in gospodarskim položajem, zaupanjem v politične institucije, prizadetostjo ljudi v procesu tranzicije oziroma občutku nemoči rešiti probleme v nacionalnih institucijah, poznavanjem EU in z informiranostjo njenih državljanov o EU. Raven zaupanja v politične institucije je namreč pomemben kazalec politične kulture, kar sem analizirala na osnovi rezultatov raziskave Eurobarometra, ki ga izvaja služba evropske komisije, zadolžena za raziskovanje in analiziranje javnega mnenja v EU. Rezultati iz leta 2004 kažejo, da so državljani novih, demokratičnih držav članic bolj zaupali evropskim institucijam kot nacionalnim. Evropski uniji je namreč zaupalo 40 % anketirancev, medtem ko je bilo zaupanje do nacionalne vlade 17 % in zaupanje do nacionalnega parlamenta zgolj 16 %. Tudi podatki informiranosti o delovanju in poznavanju EU so bili visoki, predvsem v Sloveniji in na Madžarskem (čez 70 %). Nizka raven zaupanja v nacionalne institucije, dovolj visoko zaupanje v EU ter dovolj dobro poznavanje delovanja EU je bil vzrok, da so v Evropskem parlamentu leta 2004 pričakovali veliko večje število peticij s strani novih držav članic, kot so jih dejansko prejeli. Nezanemarljiv je tudi podatek, da je bilo v letu 2005 in 2006 poslano iz novih držav članic veliko število peticij, ki so bile napisane v tujem, ne-maternem jeziku (večinoma v angleščini in nemščini). To nam kaže na nepoznavanje delovanja Evropskega parlamenta, saj nam pove, da so se vlagatelji peticij na ta način želeli »zavarovati«, da bo vsebina pritožbe »oddaljenemu Bruslju« razumljiva in posledično tudi obravnavana.

Ugotovili pa smo tudi, da se je število peticij v nacionalnem in evropskem parlamentu iz posamezne države povečalo takrat, ko je obstajala določena težava ali problem, ki je zadeval ne le posameznika, pač pa širšo skupnost prebivalcev. V letu 2006 in 2007 so bile to številne peticije glede denacionalizacije (prevladovala so peticije iz Romunije), čeprav je vprašanje vračanja premoženja v nacionalni pristojnosti. Kljub temu je Odbor za peticije pri Evropskem parlamentu sklenil uporabiti vzvode, ki jih ima na voljo, in svoj vpliv: od romunske vlade so zaprosili za pojasnila, delegacija Odbora za ugotavljanje dejstev je obiskala Romunijo in se

srečala tako s predstavniki državnih institucij kot vlagatelji peticij ter naročila zunanjo, strokovno raziskavo o vračanju premoženja v novih državah članicah in Zahodnemu Balkanu. Državljan EU bo torej peticijo v Evropski parlament vložil takrat, ko bo menil, da so kršene njegove individualne ali kolektivne pravice in ob občutku lastne nemoči, da rešitev ni mogoče doseči v nacionalnem okolju. Hkrati pa mora zaupati instituciji in imeti v zavesti, da je le-ta pomembna in vplivna institucija, ki lahko prispeva k rešitvi njegovih konkretnih problemov. Z demokratizacijo in informatizacijo družbe, večjo ozaveščenostjo državljanov in razširitvijo področij delovanja EU se število elektronskih peticij v Evropskem parlamentu vsako leto povečuje. V letu 2008 je bilo tako prvič več kot polovica peticij prejetih elektronsko, kar potrjuje večletna prizadevanja Evropskega parlamenta po izboljšanju informacijskega sistema za vlaganje e-peticij. Državni zbor je šele lansko leto uvedel možnost vlaganja peticij po elektronski pošti. Kot sem v nalogi pokazala, se sistema vlaganja peticij med seboj nekoliko razlikujeta, saj Državni zbor na svoji spletni strani nima predpisanega obrazca za vlaganje peticij, pač pa jo lahko državljani le pošljejo tudi po elektronski pošti.

Ugotovili smo tudi, da največ peticij prihaja iz Španije, Nemčije, Grčije, Italije, Poljske, Romunije in Velike Britanije. Zanimivo je, da je v letu 2008 Irska vložila sorazmerno največ peticij na državljana. Za peticije iz Nemčije in Romunije je značilno, da jih vlagajo individualno, medtem ko so peticije iz Španije in Francije vložene v imenu nevladnih organizacij ali lokalnih organov. Iz poročil odbora lahko ugotovim, da sta najbolj problematični področji okolje in notranji trg (prosti pretok oseb, blaga in kapitala). Z gotovostjo pa lahko potrdim, da število peticij ni premo-sorazmerno številu prebivalstva. Rezultati naše analize potrjujejo prvo hipotezo, da je vlaganje peticij nasploh odvisno od demokratične tradicije, gospodarskega položaja države ter zaupanjem v institucije tako na nacionalni kot na nadnacionalni ravni.

V naši primerjalni analizi smo potrdili tudi drugo hipotezo, da je uspešnost peticije odvisna od njene vsebine in utemeljitve, ki jo ugotavlja pristojni odbor. Kot sem že pojasnila v nalogi, Komisija za peticije v Državnem zboru nima pristojnosti, da bi lahko neposredno vplivala na rešitev problema, ki je naveden v peticiji, lahko si le prizadeva, da na specifično težavo opozori pristojne organe, institucije in delovna telesa Državnega zbora. Na priporočila se državni organi praviloma niso niti odzivali sproti, temveč so problematiko zajeli le v okviru sprejetega programa dela. Tudi zaradi tega se vlagatelji peticij po pomoč raje obrnejo

neposredno na izvoljene poslance (tudi evropske) ali pa peticije sploh ne vložijo, saj podatki kažejo, da število peticij stagnira in celo pada.

O učinkovitosti peticij je zelo težko govoriti, saj peticija ne zagotavlja takojšnje rešitve problema, predvsem zaradi njene kompleksnosti in z njo povezanih dolgotrajnih postopkov. Tudi v evropskem okolju je zelo težko oceniti uspešnost peticij, tudi zaradi dolgotrajnih postopkov pri njeni obravnavi. Velika večina vseh prejetih peticij (okoli 70 %) je bila rešena v letu dni po njeni vložitvi. To pomeni, da so bile označene za nedopustne ali pa so bili vlagatelju pisno posredovani podatki o vprašanjih, ki so bila navedena v peticijah, lahko pa so bile peticije preusmerjene na druge pristojne odbore Evropskega parlamenta. Podatka o tem, koliko peticij je bilo za vlagatelja pozitivno ali negativno rešenih, ni. Dejstvo, da se veliko število peticij obravnava vsaj nekaj let, če ne desetletij, tudi zaradi tega, ker Odbor za peticije nima možnosti izterjave povračila odškodnine za predlagatelja peticije, če je bila peticija pozitivno rešena. Kot varuh pogodb ima Evropska komisija edina pristojnost, da v primeru kršitve začne postopek proti državi članici pred Sodiščem Evropskih skupnosti, kot sem to pokazala v primeru peticije proti nezakonitemu lovu na ptice selivke na Malti. V nasprotju s trditvijo, da so državljani dobro informirani o EU, ostaja dejstvo, da so evropske institucije in njeni sistemi odločanja za povprečnega državljana EU še vedno zelo zapleteni in pogosto nerazumljivi. Zato si institucije prizadevajo informirati in obveščati državljane o svojih pristojnostih prek svojih predstavništev v državah članicah, s pomočjo interneta in tradicionalnih množičnih medijev, ki pa se razlikujejo od države do države. Menim, da je tudi v Sloveniji še mnogo nalog na področju uveljavitve in učinkovitosti instrumenta peticij, kajti evropske institucije pričakujejo in zahtevajo, da se problematika rešuje prioritarno na ravni držav članic. Šele, ko se izčrpajo te možnosti, sledi peticija v Evropski parlament.

Zanimivo bo tudi slediti, kako se bo obnesla državljanska pobuda, s katero lahko milijon državljanov EU Evropsko komisijo pozove, da pripravi zakonodajni predlog, s čimer lahko državljani neposredno vplivajo na pripravo politik. Danes smo priča tudi številnim pozitivno rešenim, zavezujočim sodbam Sodišča za človekove pravice slovenskim državljanom, ki so pomoč najprej poiskali v nacionalnem parlamentu (npr. izbrisani ali sodni zaostanki), po neuspešni rešitvi so se obrnili tudi na Evropski parlament in kasneje še na Sodišče človekovih pravic.

Peticija zagotovo predstavlja neposreden komunikacijski kanal med prebivalci in institucijami ter predstavlja svojevrstno javno mnenje v danem obdobju. Zato si tako evropski kot slovenski parlament prizadevata vzpostaviti še tesnejše sodelovanje z državljani, preseči javno mnenje o političnih obračunavanjih ter prebivalcem vliti zaupanje v učinkovitost in objektivnost pri rešitvi individualnih težav ter obče družbenih problemov svojih državljanov.

Na podlagi podatkov iz zadnjih nekaj let, kjer je jasno videti trend povečevanja števila peticij v Evropskem parlamentu, lahko zaključimo, da se bo število peticij še naprej povečevalo, predvsem na področju varstva okolja in kršenja človekovih pravic. Pričakujemo tudi, da se bosta zaupanje v institucije EU in informiranost povečevala, čeprav sta zaradi trenutne finančne krize okrnjena. Predpostavljamo lahko, da bi bilo naraščajoče število peticij v Evropski parlament tudi znak krepitve identitete EU, saj bi to pomenilo, da državljani EU sprejemajo institucije EU kot svoje.

9 LITERATURA

African National Congress. Dostopno prek: <http://anc.org.za/index.php> (4. marec 2011).

Akt o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike in prilagoditvah Pogodb, na katerih temelji Evropska unija – Priloga XI: Seznam iz člena 24 Akta o pristopu: Malta – 10. Okolje – D. Varstvo narave. Uradni list EU, L 236, z dne 23. september 2003. Dostopno prek: http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/12003T/pdf/sl047_l236.pdf (7. november 2012).

Amsterdamska pogodba, ki spreminja pogodbe o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte – Treaty of Amsterdam amending the Treaty of European Union, the Treaties establishing the European Communities and related Acts. 1999. Official Journal C340, 10. november 1997. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html> (19. maj 2010).

Beard, Charles A. in Mary R. Beard. 1959. *Zgodovina Združenih držav Amerike*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Court of Justice of the European Communities. 2008. *Order of the President of the Court of 24 April 2008. Commission of the European Communities of Republic of Malta. Case C-76/08 R*. Dostopno prek: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62008CO0076&lang1=en&lang2=SL&type=NOT&ancre> (6. maj 2012).

Court of Justice of the European Communities. 2009. *Judgement of the Court (Second Chamber) of 10 September 2009. Commission of the European Communities v Republic of Malta. Case C-76/08*. Dostopno prek: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=75737&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=645474> (6. maj 2012).

Crnović, Deja. 2010. Kršene človekove pravice. Evropsko sodišče za človekove pravice potrdilo izbrisanim. *Mladina*, 15. julij. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/51139/krsene-clovekove-pravice> (18. april 2010).

Debeljak, Aleš. 2004. *Evropa brez Evropejcev*. Ljubljana: Založba Sophia.

Deklaracija o pravicah človeka in državljana. 1789. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur. Peter Jambreč, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 408–410. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Deželan, Tomaž. 2009. Državljanstvo Evropske unije. V *Evropska unija od A do Ž*, ur. Sabina Kajnič in Damjan Lajh, 45–48. Ljubljana: Uradni list RS.

Dinan, Desmond. 1999. *Ever Closer Union. An Introduction to European Integration*, Second Edition. Hampshire: Palgrave Publishers.

- Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic.* UL L 103, 25. april 1979. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:SL:HTML> (7. maj 2010).
- Direktiva Sveta 2003/109/ES z dne 25.11.2003 o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas.* UL L 16, 23. januar 2004. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0109:SL:HTML> (15. april 2010).
- Dnevnik.* 2010. Evropski poslanci v pismu Sarkozyju za en sedež Evropskega parlamenta (17. marec). Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/eu/1042345801> (20. maj 2011).
- Društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije.* Dostopno prek <http://www.izbrisani.org/> (20. maj 2013).
- Državni zbor Republike Slovenije.* Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si> (4. april 2012).
- Državni zbor Republike Slovenije. 2008a. *Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008.* Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/raziskovalnaDejavnost/RaziskovalneNaloge> (11. maj 2012).
- 2008b. *Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008: Priloge.* Dostopno prek: www.dz-s.si/wps/portal/Home/deloDZ/raziskovalnaDejavnost/RaziskovalneNaloge (11. maj 2012).
- 2008c. *Poročilo o delu Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti 2004–2008.* Št. 0610-07/04 z dne 2. julij 2008.
- 2012. *Peticije.* Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Peticije> (13. maj 2012).
- Euroactiv.com.* 2008. Heated Parliament debate on 'one seat' campaign, 26. februar. Dostopno prek: <http://www.euroactiv.com/future-eu/heated-parliament-debate-seat-campaign/article-170547> (20. maj 2010).
- EUROPA – Press releases Rapid.* 2010. Malta must comply with Court ruling on spring hunting. 28. oktober. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1409_en.htm (8. junij 2011)
- EUROPA - Press releases.* 2012. Malta asked to ensure bird protection, 27. februar. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/171&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (6. maj 2012).
- European Association of Zoos and Aquaria. *Presentation to European Commission, Petitions Committee, Brussels, Belgium, 22 January 2003.* Dostopno prek: <http://bushmeat.net/pdf/eaza-eu-01-03.pdf> (13. maj 2012).
- Evropska državljanska pobuda.* Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=sl> (15. maj 2012).

- Evropska komisija*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/index_sl.htm (6. april 2012).
- Evropska komisija. 2004a. *Eurobarometer 2004.1 Javno mnenje v državah kandidatkah. Nacionalno poročilo: Slovenija*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/nat_sl.pdf (14. maj 2012).
- 2004b. Eurobarometer Spring 2004. Public Opinion in the European Union. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/eb61_en.pdf (20. april 2012).
- 2006. *Special Eurobarometer 251. May 2006. The Future of Europe*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_251_en.pdf (10. marec 2012).
- 2008. *Peto poročilo o državljanstvu Unije (1. maj 2004–30. junij 2007) [SEC(2008 197). COMM(2008) 85 končno*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0085:SL:NOT> (21. april 2012).
- 2011. *Standard Eurobarometer 76. Nacionalno poročilo: Slovenija*. Jesen 2011. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/slovenija/pdf/2012/2012-0320-eb76-slovenija-porocilo-končno-2.pdf> (15. marec 2012).
- Evropska komisija. Generalni sekretariat. 2012. *Uporaba prava EU*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/eu_law/your_rights/your_rights_forms_sl.htm (11. april 2012).
- Evropski parlament - arhivirana stran*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/parlArchives/comArch/com6/membersSheet.do?language=SL&body=PETI> (21. april 2012).
- Evropski parlament*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu> (21. april 2013).
- Evropski parlament. 2003. *Resolucija Evropskega parlamenta o odločitvah Odbora za peticije v parlamentarnem letu marec 2004 – december 2005 (2005/2135(INI))*. P6_TA (2006)0255. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2006-0255+0+DOC+PDF+V0//SL> (10. maj 2012).
- 2004. *Poslovník Evropskega parlamenta*, 16. izdaja. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- 2005. *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. novembra 2007 o odločitvah Odbora za peticije v parlamentarnem letu 2006 (2007/2132(INI))*. P6_TA (2007)0529. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0529+0+DOC+XML+V0//SL> (13. maj 2012).
- 2006. *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 23. septembra 2008 o odločitvah Odbora za peticije v parlamentarnem letu 2007 (2008/2028(INI))*. P6_TA (2008)0437. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:008E:0041:0048:SL:PDF> (13. maj 2012).
- 2007a. *EuroparlTV. Peticija: soočenje z izumiranjem na Malti – so na vrsti lovci ali ptice selivke (dolga različica)*. Dostopno prek: <http://europarltv.europa.eu/sl/player.aspx?pid=0649c8b3-69c0-45bb-a24b-41b91da8f3f> (20. maj 2012).

- 2007b. *Parliamentary questions. 10. January 2007. Št. E-5829/06. Written question by Robert Study (PPE-DE) to the Commission.* OJ C 45, 16. februar 2008. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2006-5829+0+DOC+XML+V0//EN&language=SL> (19. maj 2012).
- 2007c. *Parliamentary questions. 26 February 2007. Answer given by Mr Dimas on behalf of the Commission. Št. E-5829/2006.* OJ C 45, 16.2.2008. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-20065829&language=EN#ref1> (5. maj 2012).
- 2007č. *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 22. aprila 2009 o odločitvah Odbora za peticije v parlamentarnem letu 2008 (2008/2301(INI)). P6_TA(2009)0239.* Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0239&language=SL&ring=A6-2009-0232> (15. maj 2012).
- 2007d. *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 10. maja 2007 o zaščiti okolja pred sevanjem po nesreči vojaškega letala na Grenlandiji leta 1968 (peticija 720/2002) (2006/2012(INI)). P6_TA(2007)0182.* Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0182+0+DOC+XML+V0//SL> (10. maj 2012).
- 2007e. *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. marca 2007 o spomladanskem lovu in lovu s pastmi na ptice selivke na Malti.* UL C 301 E, 13.12.2007. Dostopno prek: <http://eur-law.eu/SL/Resolucija-Evropskega-parlamenta-dne-15-marca-2007-spomladanskem,459660,d> (6. maj 2012).
- 2008. *Parlamentarna vprašanja. 18. april 2008. Št.: O-0047/08. Vprašanje za ustni odgovor z razpravo v skladu s členom 108 Poslovnika predložil Marcin Libicki, v imenu Odbora za peticije za Svet.* Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+OQ+O-2008-0047+0+DOC+XML+V0//SL> (11. april 2012).
- 2009a. *Poslovník Evropskega parlamenta. 7. Parlamentarno obdobje. April 2012.* Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20120417+TOC+DOC+XML+V0//SL> (16. maj 2012).
- 2009b. *Sklep Evropskega parlamenta z dne 25. novembra 2009 o prilagoditvi Poslovnika Evropskega parlamenta Lizbonski pogodbi 2009/2062(REG)).* UL C 285E, z dne 21.10.2010. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/00a4c9dab6/Poslovník.html> (2. april 2012).
- 2010. *Poročilo o razpravah Odbora za peticije v letu 2009 z dne 7. junija 2010 (2009/2139(INI)). P7_TA(2010)0261.* Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:351E:0023:0029:SL:PDF> (12. maj 2012).
- 2012a. *Evropski parlament (publikacija).* Luksemburg: Urad za publikacije EU. Dostopno prek: http://www.europarl.si/ressource/static/files/sl_evropski-parlament.pdf (5. junij 2013).

- 2012b. *Sestava parlamenta*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/004a50d310/Sestava-Parlament.html> (30. marec 2012).
- Evropski parlament. Odbor za peticije. 2005. *Notice to Members. Petition 798/2004 and Petition 0334/2005* (20. oktober 2005). Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/cm/586/586273/586273en.pdf (22. november 2011).
- 2006a. *Minutes of 3 and 4 October*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/636/636683/636683en.pdf (2. maj 2012).
- 2006b. *Notice to Members. Petition 0886/2005* (28. marec 2006). Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/cm/610/610310/610310en.pdf (7. maj 2012).
- 2006c. *Minutes of the meeting of 22 February and 23 February*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/608/608112/608112en.pdf (7. maj 2012).
- 2006č. *Report on the fact-finding visit to Malta, May 9-12*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/619/619183/619183en.pdf (6. maj 2012).
- 2006d. *Minutes. Meeting of 19 June and 20 June 2006*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/622/622464/622464en.pdf (6. maj 2012).
- 2006e. *Minutes of the meeting of 20 November and 21 November*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/645/645493/645493en.pdf (6. maj 2012).
- 2006f. *Obvestilo poslancem. Peticija 0320/2005* (3. julij). Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/cm/623/623382/623382sl.pdf (11. april 2012).
- 2006g. *Minutes of the meeting of 15 July and 17 July 2006*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/735/735990/735990en.pdf (19. maj 2012).
- 2006i. Poročilo o odločitvah Odbora za peticije v parlamentarnem letu marec 2004 – december 2005. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0178+0+DOC+XML+V0//SL> (19. maj 2012).
- 2007. *Minutes of 25 and 26 February*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/658/658215/658215en.pdf (10. april 2012).

- 2008a. *Minutes of 28 and 29 February*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-402.750+01+DOC+PDF+V0//EN&language=EN> (17. junij 2013).
- 2008b. *Minutes of 1 and 2 April*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-405.791+01+DOC+PDF+V0//EN&language=EN> (18. junij 2013).
- 2008c. *Minutes of 16 and 17 July*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-409.730+01+DOC+PDF+V0//EN&language=EN> (18. junij 2013)
- 2009a. *Notice to Members. Petition 0436/2008*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/peti20090331_sir436-08_/peti20090331_sir436-08_en.pdf (20. maj 2012).
- 2009b. *Poročilo o odločitvah Odbora za peticije v letu 2008 (A6-0232/2009), z dne 3. april 2008*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0232+0+DOC+XML+V0//SL> (15. maj 2012).
- 2010. *Poročilo o razpravah za peticije v letu 2009 (A7-0186/2010), z dne 7. junij 2010*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2010-0186+0+DOC+XML+V0//SL> (15. maj 2012).
- 2012a. *Poročilo o dejavnostih Odbora za peticije v letu 2011 (A7-0240/2012), z dne 17. julij 2012*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fNONSGML%2bREPORT%2bA7-2012-0240%2b0%2bDOC%2bPDF%2bV0%2f%2fSL> (5. maj 2013).
- 2012b. *Vlaganje peticije*. Dostopno prek: <https://www.secure.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/petition.html> (3. april 2012).
- Evropski parlament in Svet Evropske unije. 2011. *Uredba EU št. 211/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. Februarja 2011 o državljanski pobudi*. Dostopno prek: <http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:065:0001:0022:SL:PDF> (4. marec 2012).
- Evropski Varuh človekovih pravic*. Dostopno prek: <http://www.euro-ombudsman.eu.int> (5. marec 2012).
- Fink Hafner, Danica, ur. 2004. *Evropske stranke in strankarski sistem na ravni Evropske unije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Gašparič, Jure. 2012. *Državni zbor Republike Slovenije 1992 – 2012*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
- Grad, France. 2000. *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list RS.

Hauptman, Manica. 2009. Evropski parlament. V *Evropska unija od A do Ž*, ur. Sabina Kajnič in Damjan Lajh, 134–138. Ljubljana: Uradni list RS.

Info – Evropski parlament. 2007. Primer izbrisanih pred odborom za peticije Evropskega parlamenta. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+IM-PRESS+20070308IPR03882+SL+DOC+PDF+V0//SL&language=SL> (3. februar 2011).

Javornik, Marija, ur. 1988. *Veliki splošni leksikon: v osmih knjigah*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kaučič, Igor in Franc Grad. 2008. *Ustavna ureditev Slovenije*. Peta, spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: GV Založba.

Kocjan – Barle, Marta in Drago Bajt, ur. 2004. *Slovenski veliki leksikon*. 2004. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Koselj, Nataša. 2005. *Pravica do peticije. Primerjani pregled*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, Raziskovalno-dokumentarni sektor.

Kramberger Škerl, Uroš. 2008. Zanikanje, zanikanje, zanikanje! Odvetnik italijanske pisarne, ki izbrisane v Strasbourgu zastopa brezplačno. *Dnevnikov objektiv*, 10. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/objektiv/vec-vsebin/318345> (18. april 2012).

Kviatek – Simanska, Beata. 2010. *Communicating What to Who: Learning from experience in New Europe*. Dostopno prek: <http://www.uaces.org/pdf/papers/.../Kviatek-Simanska.pdf> (13. april 2012).

Lampe, Rok. 2010. *Pravo človekovih pravic. Sistem človekovih pravic v mednarodnem, evropskem in ustavnem pravu*. Ljubljana: Uradni list RS.

Listina pravic, 1689. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 402–405. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Magna Carta Libertatum, 1215. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 387–394. Ljubljana: Mladinska knjiga

Massachusetts Body of Liberties, 1641. Dostopno prek: <http://history.hanover.edu/texts/masslib.html> (22. maj 2012).

Mašanović, Božo in Boris, Šuligoj. 2011. Vajgl: Komisija je pasivna varuhinja pogodb EU. *Delo*, 22. november. Dostopno prek: <http://www.najdi.si/novica/Delo/Svet/Vajgl%3A-Komisija-je-pasivna-varuhinja-pogodb-EU/14b2418d5e51dd733eb93992beb0a06b> (16. maj 2011).

Miller W. John. 2011. France Takes Parliament to Court. *The Wall Street Journal*. 15 March. Dostopno prek: http://blogs.wsj.com/brussels/2011/03/15/france-takes-eu-parliament-to-court/?mod=google_news_blog (2. julij 2013).

- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2012. *Slovenski center Solvit*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/sekter_za_notranji_trg_in_storitve/slovenski_center_solvit/ (10. april 2012).
- Montagnarska deklaracija, 1793*. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambreč, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 411–414. Ljubljana: Mladinska knjiga
- Moussis, Nicolas. 1999. *Evropska unija: pravo, ekonomija, politike*. Ljubljana: Littera picta.
- Odlok o ustanovitvi in nalogah delovnih teles Državnega zbora Republike Slovenije (odUNDTDZ)*. Ur. list RS št. 123/2004 z dne 18. november 2004. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=52020> (11. april 2012).
- One seat campaign*. Dostopno prek: <http://www.oneseat.eu/> (13. maj 2013).
- Ota K., Nancy. 2002. Family and Race and the Post-World-War-II Transition of “American”. V *Petitions in Social History*, ur. Lex Heerma van Voss, 209-234. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Peticija proti davku na knjigo*. Dostopno prek: <http://www.peticija.si/> (20. maj 2012).
- Peticija proti homofobnemu nasilju in za odprto družbo*. Dostopno prek: http://www.ipetitions.com/petition/proti_homofobnemu_nasilju/ (20. maj 2012).
- Peticija proti gradnji plinskih terminalov v Tržaškem zalivu*. Dostopno prek: <http://www.ipetitions.com/petition/alpeadriagreen/> (20. maj 2011).
- Peticija za odpravo državnega financiranja rimskokatoliške cerkve*. Dostopno prek: <http://www.locitev-drzave-cerkve.org/> (20. maj 2012).
- Peticija zaradi smradu v Črnomlju in okolici*. Dostopno prek: http://www.radiokrka.com/poglej_clanek.asp?ID_clanka=165275 (20. maj 2012).
- Peticija zoper cenzuro in politične pritiske na novinarje v Sloveniji*. Dostopno prek: http://sindikar.novinar.com/?m=6&id_clanek=323&print (20. maj 2012).
- Philips, Leigh. 2008. EU petitions committee debates Brussels – Strasbourg „travelling circus”. *The EU Observer*, 26. februar. Dostopno prek: <http://euobserver.com/18/25722> (10. april 2010).
- Pikalo, Jernej. 2009. Demokracija v Evropski uniji. V *Evropska unija od A do Ž*, ur. Sabina Kajnič in Damjan Lajh, 40–44. Ljubljana: Uradni list RS.
- Piodi, Franco. 2009. *The Citizen's Appeal to the European Parliament. Petitions 1958-1979*. Archive and Documentation Centre (CARDOC). Directorate General for the Presidency. European Parliament.

- Pirc, Vanja. 2007. Civilnodružbeni revival. *Mladina*, 30. januar. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/95243/civilnodruzbeni-revival/> (14. maj 2012).
- Pirc, Vanja. 2009. Varuhinja piše, Eva Irgl briše. *Mladina*, 5. november. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/48735/varuhinja-pise-eva-irgl-brise> (22. maj 2012).
- Poglajen, Jože. 2012. V državni zbor prihaja vse manj peticij. *Dnevnik*, 29. februar. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042513193 (16. maj 2012).
- Pogodba o Evropski uniji – Treaty on European Union*. 1992. Official Journal C 191, 29. julij. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html> (10. marec 2012).
- Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti – European Economic Community Treaty*. 1975. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/index.htm#founding> (16. maj 2012).
- Pogodba o ustanovitvi Evropske Skupnosti za premog in jeklo – Treaty establishing the European Coal and Steel Community and Annexes I - III*. 1951. Dostopno prek: http://www.proyectos.cchs.csic.es/euroconstitution/library/historic%20documents/Paris/TRAITES_1951_CECA.pdf (10. marec 2012).
- Poslovnik Državnega zbora Republike Slovenije (PoDZ-1-UPB1)*. Ur. list RS št. 92/2007 z dne 10. oktober 2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=82522> (12. april 2012).
- Pullicino, George. 2005. Minister of Rural Affairs and Environment of Malta to European Parliament. *Spring Hunting in Malta*. 14. november. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/peti20060222_letter_malta/peti20060222_lettermaltaen.pdf (7. maj 2010).
- Reddy, ES. 1988. *Free Nelson Mandela – an Account of the Campaign to Free Nelson Mandela and all other Political Prisoners in South Africa*. Dostopno pek: <http://anc.org.za/show.php?id=43> (21. junij 2011).
- Rickards, Mark. 2007. MEPs get a taste of people power. *The BBC News*, 3. november. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7075573.stm> (10. april 2012).
- Schmidt Blaine, Marcia. 2002. The Power of Petitions: Women and the New Hampshire Provincial Government, 1695 – 1700. V *Petitions in Social History*, ur. Lex Heerma van Voss, 57–77. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Sciedentop, Larry. 2003. *Democracy in Europe*. London: Penguin Group.
- Shaw, Jo. 2000. *Law of the European Union. Third Edition*. Hampshire: Palgrave Law Masters Publishers.
- Schuman, Robert. 2003. *Za Evropo*. Celje: Mohorjeva družba.

- Šabec, Ksenija. 2006. *Homo europeus: nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Kult.
- Šuligoj, Boris. 2011. V Alpe Adria Green zadovoljni z odzivom odbora za peticije. *Delo*, 22. november. Dostopno prek: <http://www.najdi.si/novica/Delo/Svet/Vajgl%3A-Komisija-je-pasivna-varuhinja-pogodb-EU/14b2418d5e51dd733eb93992beb0a06b> (14. april 2012).
- Upton, Richard. 2006. *Connecting with Citizens. Does the EU have the will to tackle its information deficit?* Bruselj: European Citizen Action Service. Dostopno prek: http://www.ezd.si/fileadmin/doc/4_AKTIVNO_DRZAVLJANSTVO/Viri/Connecting_with_citizens_ecas.pdf (13. april 2012).
- Ustava Republike Litve*. 1992. Dostopno prek: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm> (20. junij 2012).
- Ustava Republike Slovenije*. Ur. list RS št. 33/91 z dne 28. december 1991. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=61579> (15. marec 2012).
- Ustava Socialistične Federativne Republike Jugoslavije, III. poglavje (1974)*. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 520–528. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ustava Združenih držav Amerike, amandmaji o človekovih pravicah*. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 505–507. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ustava Zveze sovjetskih socialističnih republik, 7. poglavje*. V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 508–512. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ustavno sodišče Republike Slovenije. 1999. *Odločba št. U-I-284/94, z dne 4. februarja 1999*. UL RS, št. 36/03. Dostopno prek: <http://odlocitve.us-rs.si/usrs/usodl.nsf/o/7DCB9FD53D87F68CC127DCB9FD53D87F68CC125717200280E32> (14. marec 2012).
- Ustavno sodišče Republike Slovenije S. 2003. *Odločba št. U-I-246/02, z dne 3. april 2003*. UL RS, št. 36/03. Dostopno prek: <http://odlocitve.us-rs.si/usrs/usodl.nsf/o/B9DD3A68DBF1FC03C125717200288C2F> (14. marec 2012).
- Varuh človekovih pravic Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/> (12. junij 2013)
- Van Voss, Lex Heerma. 2002. Introduction. V *Petitions in Social History*, ur. Lex Heerma van Voss, 1–10. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Vaše pravice v EU – Tvoja Evropa*. Dostopno prek: http://europa.eu/youreurope/citizens/index_sl.htm (20. april 2013).

- Vidovdanksa ustava, I., II. in III. oddelek, 1919.* V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 424-430. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Volitve v Državni zbor Republike Slovenije 2004.* Dostopno prek: <http://volitve.gov.si/dz2004/index.htm> (22. maj 2012).
- Temeljni akti Evropskih skupnosti.* 2002. Ljubljana: Uradni list RS.
- Trevelyan, George Macaulay. 1960. *Zgodovina Anglije.* Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Tryjanowski, Piotr. 2006. *English Summary of the opinion of Prof. Tryjanowski from the Adam Mickiewicz University in Poznan concerning limitation of birds hunting in Malta.* Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/peti20060619_opinionbirds_/peti20060619_opinionbirds_en.pdf (11. maj 2012).
- Turnšek Hačič, Maja in Tanja, Oblak Črnič. 2010. Legitimnost in učinkovitost državljskih pobud. *Teorija in praksa* 47 (1): 95–116.
- Zajc, Drago. 2004. *Razvoj parlamentarizma: funkcije sodobnih parlamentov.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 2009. *Sodobni parlamentarizem in proces zakonodajnega odločanja (s posebnim poudarkom na Državnem zboru RS).* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zbirka gradiv šole evropskega prava.* 2004. Ljubljana: Primath.
- Wallace, Helen in William Wallace, ur. 2000. *Policy-Making in the European Union*, Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press.
- Weimarska ustava (odlomki), 1919.* V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti*, ur., Peter Jambrek, Anton Perenič in Marko Uršič, 1988, 417–423. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Würgler, Andreas. 2002. Voices from Among the “Silent Masses”: Humble Petitions and Social Conflicts in Early Modern Central Europe. V *Petitions in Social History*, ur. Lex Heerma van Voss, 11–34. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge.